

Behoort bij besluit van burgemeester
en wethouders d.d. 27 juni 2022
Mij bekend de gemeentesecretaris,

Drs. I.P. van der Valk

Behoort bij besluit van de raad
d.d. ....
Mij bekend de griffier,

P.J. Peters

Reactienota zienswijzen Windpark Caprice

Ontwerp-omgevingsvergunning

Ontwerpverklaring van geen bedenkingen

Ontwerpvergunning Wet natuurbescherming

Ontwerp-ontheffing Wet natuurbescherming

Gemeente Lingewaard

Inhoudsopgave

A. Inleiding

- Inleiding
- Achtergrond
- Procedure
- Opbouw zienswijzennota

B. Thematische beantwoording

C. Zienswijzen (samenvatting zienswijzen en beantwoording)

D. Overzicht wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen

A. Inleiding / Opmerkingen vooraf

1. Inleiding

Voor u ligt de reactienota op de zienswijzen die zijn ingediend voor windpark Caprice. De ontwerpbesluiten met bijbehorende stukken hebben twee keer ter inzage gelegen: tussen 29 oktober en 9 december 2020 en tussen 10 juni en 22 juli 2021. In deze reactienota geeft het college reactie op alle ingediende zienswijzen.

Er zijn 47 zienswijzen ingediend in twee rondes. Het college vindt het belangrijk dat het proces en de communicatie rondom windpark Caprice zorgvuldig en transparant is. Daarbij past een heldere en volledige reactienota op alle zienswijzen. Dit is belangrijk voor de besluitvorming van de raad en voor de communicatie met de omwonenden van het windpark en de indieners van de zienswijzen.

Deze reactienota start met een inleiding in deel A met daarin meer achtergrond en context. In deel B wordt een thematische beantwoording gegeven op een aantal veel voorkomende onderwerpen in de zienswijzen. Vervolgens is in deel C elke zienswijze samengevat en beantwoord. In deel D staat beschreven welke wijzigingen er zijn doorgevoerd naar aanleiding van de zienswijzen en in welke besluiten dat is gebeurd.

2. Achtergrond

De initiatiefnemer (Windpark Caprice B.V.) en mede-initiatiefnemer (Caprice Holding B.V.) willen twee windturbines op het terrein van Steenfabriek Huissenswaard realiseren: windpark Caprice. Windturbines vormen een belangrijke bijdrage aan de energietransitie in Lingewaard maar hebben daarnaast impact op de omgeving, natuur en omwonenden. De gemeenteraad heeft zich dit ook gerealiseerd bij het vaststellen van het beleidskader Windenergie.

In 2019 en 2020 heeft de initiatiefnemer verschillende onderzoeken laten uitvoeren. Hieruit bleek dat werd voldaan aan de normen die waren vastgesteld voor windturbines. Ook voldeed het windpark aan de kaders die de gemeenteraad stelt voor windenergie. Dit was voor het college en de gemeenteraad voldoende basis om een ontwerp-vergunning en een ontwerpverklaring van geen bedenking (vvgb) op te stellen. De gemeenteraad heeft op 23 september 2020 de ontwerpverklaring van geen bedenkingen afgegeven.

Daaropvolgend zijn tussen 29 oktober en 9 december 2020 zijn de volgende ontwerpbesluiten met bijbehorende bijlagen ter inzage gelegd:

- de ontwerp-omgevingsvergunning voor het bouwen en exploiteren van twee windturbines bij steenfabriek Caprice;
- ontwerpverklaring van geen bedenkingen (vvgb) afgegeven door de gemeenteraad;
- ontwerp-Wet natuurbeschermingsvergunning (Wnb-vergunning) en ontwerp-Wet natuurbeschermingsontheffing (Wnb-ontheffing) van de provincie Gelderland;

Tijdens het behandelen van de zienswijzen van windpark Caprice werd duidelijk dat niet de laatste versie van de ruimtelijke onderbouwing ter inzage heeft gelegen. Daarnaast heeft de

initiatiefnemer gevraagd om een wijziging van de aanvraag. Zij wil het maximaal vermogen verhogen van 5MW naar 7MW per windturbine. Dit bij elkaar was aanleiding voor het besluit van 9 maart 2021 van college van burgemeester en wethouders om voor windpark Caprice alle ontwerpbesluiten met bijbehorende stukken opnieuw ter inzage te leggen. Tussen 10 juni en 22 juli 2021 lagen de ontwerpbesluiten met bijbehorende stukken opnieuw ter inzage.

In deze reactienota wordt gereageerd op alle ingediende zienswijzen: zowel de zienswijzen die zijn ingediend tijdens de eerste periode van terinzagelegging als die zijn ingediend tijdens de tweede periode van terinzagelegging.

3. Eerdere stappen in het proces

De volgende stappen zijn eerder in het proces doorlopen:

- Windpark Caprice B.V. heeft op 17 maart 2019 een conceptaanvraag voor een omgevingsvergunning (vooroverleg) ingediend voor de oprichting van twee windturbines op de locatie van Steenfabriek Caprice.
- Omdat besloten is dat er een (vrijwillige) m.e.r.-procedure (milieueffectrapportage) wordt doorlopen is een Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) opgesteld. Het concept van deze Notitie lag gedurende zes weken voor een ieder ter inzage vanaf 20 december 2018 met de mogelijkheid hierop een zienswijze in te dienen. Van de 26 ingekomen zienswijzen is een reactienota zienswijzen NRD opgesteld. Naar aanleiding van de ingekomen zienswijzen zijn er punten naar voren gekomen waarop de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen MER (het rapport zelf) zijn aangescherpt.
- De gemeenteraad heeft op 27 juni 2019 besloten dat zowel de omgevingsvergunning als andere benodigde vergunningen worden gecoördineerd vanuit het coördinatiebesluit.
- Met het besluit van 2 juli 2019 van Gedeputeerde Staten van Gelderland is het bevoegd gezag voor het verlenen van de omgevingsvergunning overgedragen aan het college van burgemeester en wethouders van Lingewaard.
- De definitieve aanvraag voor de bouw en exploitatie van twee windturbines is ontvangen op 5 juli 2019.
- Om te voldoen aan het wettelijk verplichte vooroverleg is de aanvraag toegestuurd aan de verschillende overlegpartners en degene die ook in het kader van de m.e.r.-procedure zijn aangeschreven. De ingekomen reacties zijn verwerkt in de Reactienota vooroverleg Windpark Caprice.
- De Commissie m.e.r. en de Commissie Omgevingskwaliteit hebben een advies uitgebracht. De opmerkingen van de Commissie m.e.r. zijn verwerkt in de aanvraag zoals die nu voorligt.
De Commissie Omgevingskwaliteit heeft een (gedeeltelijk) negatief advies uitgebracht. In het document "Toetsing beleidskader windenergie, windpark Caprice" heeft het college nader onderbouwd waarom er alles overwegende sprake is van een haalbaar en uitvoerbaar plan dat getuigt van een goede ruimtelijke ordening binnen de vastgestelde beleidskaders voor windenergie.
- De gemeenteraad heeft op 23 september 2020 een ontwerp-vvgb afgegeven.
- Tussen 29 oktober en 9 december 2020 was de eerste terinzagelegging van de ontwerpstukken;
- Op 9 maart 2021 besloot college de terinzagelegging te herhalen;

- Tussen 10 juni en 22 juli 2021 was de tweede terinzagelegging van de ontwerp-stukken.

4. **De terinzagelegging** In beide periodes van terinzagelegging zijn de ontwerp-omgevingsvergunning, ontwerp-verklaring van geen bedenkingen en de ontwerp-Wnb vergunning & ontwerp-Wnb ontheffing ter inzage gelegd. Ook de documenten en onderzoeksrapporten die horen bij deze ontwerpbesluiten zijn ter inzage gelegd.

De ontwerpbesluiten met bijbehorende stukken konden op afspraak worden ingezien op het gemeentehuis van Lingewaard. De stukken zijn ook gepubliceerd op onze website <https://www.lingewaard.nl/caprice> en op www.ruimtelijkeplannen.nl.

Voor het aankondigen van de eerste termijn van terinzagelegging hebben omwonenden een brief ontvangen. Naast de direct omwonenden (binnen 1 kilometer) en de omwonenden die woonachtig zijn binnen een afstand van 10x de tiphoogte van de windturbines zijn ook alle inwoners van Angeren, Doornenburg en Loo van buiten de straal van 10x tiphoogte per brief geïnformeerd. Daarnaast informeerden we inwoners via de gemeentepagina van Lingewaard, is er een persbericht uitgegaan, actualiseerden we de informatie op de website en hebben betrokkenen die zich eerder bij ons hebben gemeld een e-mail ontvangen. We organiseerden in november 2020 negen digitale inloopbijeenkomsten. Tijdens de digitale inloopavonden hebben deelnemers veel vragen gesteld. We hebben vragen van deelnemers tijdens die avond of na afloop per e-mail beantwoord. En deelnemers hebben een document met daarin antwoorden op de meest gestelde vragen ontvangen. Dat document is ook op onze website geplaatst.

Voor het aankondigen van de tweede terinzagelegging hebben we dezelfde communicatiekanalen gebruikt. Naast de direct omwonenden en de omwonenden tot 10x de tiphoogte hebben wij opnieuw alle inwoners van Angeren, Doornenburg en Loo van buiten 10x tiphoogte per brief geïnformeerd. Ook de indieners van een zienswijze na de eerste terinzagelegging zijn geïnformeerd per brief.

Tussen de eerste en tweede periode van terinzagelegging ontvingen de hier bovengenoemde doelgroepen ook enkele keren informatie over de stand van zaken.

5. Ingekomen zienswijzen

Tijdens de eerste inzagetermijn van de ontwerpbesluiten ontvingen wij 31 zienswijzen. Alle zienswijzen zijn binnen de gestelde termijn ingediend. Alle zienswijzen zijn daarmee ontvankelijk.

Tijdens de tweede inzagetermijn ontvingen wij 16 zienswijzen. Alle zienswijzen zijn binnen de gestelde termijn ingediend. Alle zienswijzen zijn daarmee ontvankelijk.

Tussen de twee inzagetermijnen op 10 februari 2021 ontvingen wij een brief met vragen over de wespendif. Aanleiding was de actuele berichtgeving over het niet toestaan van windturbines rondom de Veluwe vanwege die wespendif. De gemeente heeft hierover overlegd met de provincie. Daarop is besloten om deze brief als nieuwe zienswijze te behandelen. Deze brief beantwoorden wij ook in de reactienota.

6. Opbouw van deze reactienota

In deel B geven wij een thematische beantwoording op een aantal veel voorkomende onderwerpen in de zienswijzen. Het betreft de volgende onderwerpen:

1. Nut en noodzaak windenergie
2. Alternatieve vormen van duurzame energie
3. Locatie Windpark Caprice
4. Effecten op de omgeving
  - 4.1. Geluid
  - 4.2. Slagschaduw
  - 4.3. Veiligheid
  - 4.4. Controle en handhaving door gemeente
  - 4.5. Gevolgen uitspraken Raad van State over de normen voor windparken
5. Participeren omwonenden
6. Financiële participatie en 50%-winstdeling met de omgeving
7. Effecten op de natuur
8. Planschade

In de specifieke beantwoording van de zienswijzen (zie deel C) verwijzen wij soms naar de thematische beantwoording in deel B. Waar nodig gaan wij in de beantwoording per zienswijze alsnog nader in op typische details van de zienswijze.

In deel C van deze nota wordt geven wij van iedere zienswijze per onderwerp een samenvatting van de standpunten. Vervolgens beantwoorden wij de standpunten en eventuele vragen. De samenvattingen zijn bedoeld om de leesbaarheid van deze nota te vergroten. Mocht een onderdeel niet letterlijk worden verwoord in de samenvatting, dan betekent dit niet dat dit onderdeel niet is meegewogen of buiten beschouwing is gelaten in de beoordeling en beantwoording van de zienswijzen. Indien de onderwerpen gelijk zijn aan elkaar en eerder zijn behandeld, is bij volgende zienswijzen op onderdelen verwezen naar de beantwoording van vorige zienswijzen. Ook deze werkwijze heeft ten doel de leesbaarheid van deze nota te vergroten.

In hoofdstuk D hebben wij een overzicht opgenomen van de wijzigingen in de ontwerpbesluiten naar aanleiding van de zienswijzen.

B. Thematische beantwoording

In totaal zijn er 47 zienswijzen ingediend op de ontwerp-besluiten. Een deel van de zienswijzen hebben betrekking op dezelfde onderwerpen. In dit hoofdstuk behandelen wij de meest voorkomende onderwerpen. In hoofdstuk C verwijzen wij, daar waar dat aan de orde is, naar de beantwoording in dit hoofdstuk.

1. Nut en noodzaak windenergie

Het klimaat verandert door de uitstoot van broeikasgassen. Het is belangrijk om die uitstoot te reduceren, zodat de negatieve gevolgen van klimaatverandering beperkt worden.

In 2050 wil Nederland CO₂-neutraal zijn. In Nederland hebben we afspraken gemaakt in het Klimaatakkoord (2019) hoe we de internationale klimaatafspraken van Parijs uit 2015 gaan uitwerken. In Gelderland hebben we ook het Gelders Energieakkoord (GEA) dat aangeeft hoe we met elkaar de CO₂-uitstoot verminderen: in 2030 met 55% ten opzichte van 1990.

De 30 energieregio's van Nederland, waaronder ook onze regio Arnhem-Nijmegen hebben een voorstel neergelegd over hoe bijgedragen kan worden aan de nationale ambitie van 35 TWh duurzaam opgewekte elektriciteit, de RES 1.0. Uit het aanbod van de RES 1.0 Arnhem-Nijmegen blijkt dat de verhouding wind en zon onevenwichtig is (89% zon en 11% wind). Het is van belang om te streven naar een 50-50% verhouding omdat dat minder investeringen en aanpassingen vergt in het elektriciteitsnetwerk. Dit versterkt het belang van wind op land.

De gemeente Lingewaard heeft als hoofddoelstelling om in 2050 energieneutraal te zijn. Wij willen dan evenveel energie duurzaam opwekken als wij gebruiken in de gemeente. En dat alle energie die inwoners en bedrijven in de gemeente gebruiken, duurzaam is. De gemeente Lingewaard heeft de doelstellingen en de voorwaarden om dat te bereiken vastgelegd in het beleidskader Energietransitie Lingewaard.

Windenergie is op dit moment de voornaamste techniek voor energietransitie. Windenergie kan relatief goedkoop en met een beperkt ruimtebeslag een grote bijdrage leveren aan duurzaam opgewekte energie. Lingewaard heeft de doelstelling om in 2030 111 GWh duurzame energie met wind op te wekken. Het aandeel van windpark Caprice is 23 tot 42% van die doelstelling. Dit staat gelijk aan 35 tot 60 voetbalvelden zonneparken.

Initiatieven voor windenergie roepen echter ook veel vragen op; onder meer over geluid, slagschaduw en uitzicht. De inpassing van windenergie dient te gebeuren op een verantwoorde manier, met oog voor natuur, landschap, leefbaarheid en het eerlijk verdelen van lusten en lasten.

2. Alternatieve vormen van duurzame energie

Zonne-energie en andere vormen van duurzame energie zijn geen alternatief voor windenergie, ze vullen elkaar aan. Andere vormen van duurzame energie (zoals zonne-energie en bio-energie) zijn ook noodzakelijk om de gewenste energietransitie mogelijk te maken, maar deze alternatieven maken de inzet van windenergie niet overbodig.

Ook moet er onderzoek komen naar andere vormen van duurzame energie (waaronder vormen van niet-weersafhankelijke vormen van energieopwekking). Dit neemt niet weg dat

windenergie een belangrijke rol vervult in de invulling van de opgave voor de opwekking van duurzame energie.

Binnen de gemeente Lingewaard zijn ook andere vormen van duurzame energieopwekking mogelijk. Dit sluit ook aan op het beleidskader Energietransitie Lingewaard.

3. Locatie Windpark Caprice

Er zijn in Lingewaard beperkte mogelijkheden om windparken te realiseren. Er zijn bijna geen locaties waarbij geen of in beperkte mate ongewenste invloed is van een windpark op woningen, de landschappelijke inrichting of onze natuurgebieden. Zo heeft de provincie ook het initiatief voor een windpark bij NEXTgarden afgewezen.

De initiatiefnemer van windpark Caprice heeft een aanvraag ingediend voor deze locatie. De gemeente moet de aanvraag (inclusief locatie) beoordelen zoals die is ingediend. De gemeente heeft principemedewerking verleend om dit initiatief verder uit te werken.

Uit onderzoek is gebleken dat er minimale effecten optreden voor de omgeving en de natuur. Het was geen makkelijke beslissing, omdat het evenwicht gevonden moest worden tussen het belang van een aanvaardbare ruimtelijke impact en de doelstelling in het kader van de energietransitie.

De doelstelling is om in 2030 111 GWh windenergie op te wekken en windpark Caprice kan daarin een groot aandeel hebben (23 tot 42%). De verduurzaming van een bedrijf als steenfabriek Caprice is ook een onderdeel van de gehele verduurzaming van Lingewaard.

De gemeente vindt het ook belangrijk dat afspraken werden gemaakt over een goede verdeling van de lusten en de lasten. Er is sprake van een goede compensatie voor de omgeving (zie paragraaf 6).

4. Effecten van windturbines op de omgeving

In de zienswijzen zien wij vooral zorgen over de effecten van geluid, slagschaduw en veiligheid op de omgeving. Daarom volgt hieronder een algemene uitleg over deze onderwerpen.

4.1. Geluid

Ten behoeve van de m.e.r.-beoordeling en de omgevingsvergunning is een akoestisch onderzoek uitgevoerd. De geluidbelasting op woningen is bepaald aan de hand van landelijke meet- en rekenmethoden. Het onderzoek voldoet aan het Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer (ook wel Activiteitenbesluit (milieubeheer) genoemd) en de meet- en rekensystematiek in de Activiteitenregeling milieubeheer (bijlage 4).

Volgens het Activiteitenbesluit mag de geluidbelasting maximaal 47 dB Lden en 41 dB Lnight bedragen. De Lden betekent 'Level day-evening-night' en is de huidige wettelijke geluidmaat voor de geluidbelasting, waarbij het geluid in de avond en de nacht zwaarder telt dan het geluid overdag. De Lnight betekent 'Level night' en is de huidige wettelijke geluidmaat voor de geluidbelasting in de nacht (23-7 uur). De Lnight is onderdeel van de Lden.

Met de realisatie van het windpark (gerekend met het voorkeursalternatief) wordt een geluidbelasting tot maximaal 46 dB Lden en 40 dB Lnight gehaald op woningen van derden. Hiermee voldoet het windpark aan de landelijke normering.

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (de Afdeling) heeft in haar uitspraak van 30 juni 2021 bepaald dat de windturbinebepalingen uit het Activiteitenbesluit buiten toepassing dienen te blijven indien sprake is van een windpark in de zin van het Besluit m.e.r.¹ Daarin is een windpark gedefinieerd als een ‘park bestaande uit ten minste drie windturbines’. Voor windparken met twee turbines, zoals windpark Caprice, blijven de bepalingen uit Activiteitenbesluit – vooralsnog onverkort – gelden. Met de tijdelijke overbruggingsregeling windturbineparken (Stb. 2022, 181) zijn de windturbinebepalingen uit het Activiteitenbesluit voor bestaande windparken overigens weer gaan gelden. Het college is echter van mening dat het wenselijk is om de specifieke situatie voor windpark Caprice te beschouwen en aan de hand daarvan een afweging te maken. Er is voor gekozen om strengere normen te hanteren, die als aanvullende voorschriften aan de omgevingsvergunning worden verbonden. Hierbij is gezocht naar normen die leiden tot een balans tussen zo min mogelijk hinder voor omwonenden en het behalen van de doelstellingen van de energietransitie. Het college heeft de aanvullende voorschriften laten toetsen door Pondera.

Laagfrequent geluid

Een gedeelte van het geluid dat windturbines produceren heeft een frequentie van 20-160 Hz en wordt daarom geclassificeerd als laagfrequent geluid. In verschillende zienswijzen zijn zorgen geuit over de effecten van laagfrequent geluid op omwonenden.

Omdat deze zorgen bij verschillende windparkprojecten zijn geuit, zijn in de afgelopen jaren verschillende literatuurstudies verricht, onder meer door het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en Bureau LBP/Sight. Tot nu toe is niet gebleken dat laagfrequent geluid extra hinder oplevert ten opzichte van ‘gewoon’ geluid. Voor andere gezondheidseffecten, zoals hart- en vaatziekten en stofwisselingsstoornissen, heeft het RIVM aangegeven dat niet voldoende bewijs is gevonden. Het RIVM voert op dit moment nader onderzoek uit. De uitkomsten worden in de loop van 2022 verwacht. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State is tot nu toe van oordeel dat, gelet op het feit dat er in de wetenschap geen eenduidig standpunt bestaat over het antwoord op de vraag of (laagfrequent) geluid van windturbines effect heeft op de gezondheid van mensen en in de wetenschap geen directe oorzaak-effectrelatie tussen windturbinegeluid en gezondheid is gevonden, het voorzorgsbeginsel niet zover strekt dat op basis van publicaties van het verlenen van een vergunning zou moeten worden afgezien (zie onder meer ABRvS 23 december 2020, ECLI:NL:RVS:2020:3112).

Omwonenden betrekken bij monitoring geluid

De gemeente heeft oog voor de vragen en zorgen over geluid en laagfrequent geluid. De gemeente zal controleren of de windturbines niet te veel geluid maken. De specificaties van de leverancier van de windturbines zullen gecontroleerd worden en binnen 3 maanden na ingebruikname dient een geluidsmeting van de bronsterkte van beide windturbines plaats te vinden. Daarnaast zal de initiatiefnemer in overleg omwonenden betrekken bij de monitoring van geluid.

4.2. Slagschaduw

---

¹ ABRvS 30 juni 2021, ECLI:NL:RVS:2021:1395.

In de zienswijzen komen vragen en zorgen naar voren over de slagschaduw. De gemeente heeft oog voor deze zorgen en heeft afspraken gemaakt met de initiatiefnemer over een stilstandvoorziening. De windturbines worden stilgezet zodra slagschaduw optreedt.

Bij eerste terinzagelegging was dit niet goed verwoord. In omgevingsvergunning die tijdens de tweede ronde ter inzage is gelegd is dit aangepast en strikter verwoord: direct stoppen en maximaal 2 minuten uitdraaitijd.

Dit voorschrift is strenger dan de wettelijke norm uit het Activiteitenbesluit. In het Activiteitenbesluit is maximaal 5 uur en 40 minuten slagschaduw per jaar per woning toegestaan. Met het voorschrift over de stilstandvoorziening in de omgevingsvergunning wordt hinder van slagschaduw tot bijna nul gereduceerd.

4.3. Veiligheid

Vanwege de (kleine) kans op falen kunnen windturbines een risico opleveren voor de omgeving. Dat risico is onderzocht.

(beperkt) kwetsbare objecten

In het Activiteitenbesluit zijn normen opgenomen voor kwetsbare en beperkt kwetsbare objecten. (Beperkt) kwetsbare objecten zijn bijvoorbeeld woningen en gebouwen. Die normen zeggen iets over het risico dat een (deel van) de turbine door falen een (beperkt) kwetsbaar object raakt en dat daarmee de persoon, die daar verblijft, komt te overlijden. Dit risico is over het algemeen groter naarmate je dichter bij de windturbine bent. Op een bepaalde afstand is het risico zo klein dat het volgens het Activiteitenbesluit toegestaan is om de windturbine te plaatsen. Dit wordt de 10^{-6} contour (voor kwetsbare objecten) en 10^{-5} contour (voor beperkt kwetsbare objecten) genoemd. Op de 10^{-6} contour heeft een persoon die onafgebroken en onbeschermd op die plaats zou verblijven, een kans op overlijden van één keer in de miljoen jaar als rechtstreeks gevolg van een falende windturbine. Op de 10^{-5} contour is deze kans één keer in de honderdduizend jaar.

Er bevinden zich geen (beperkt) kwetsbare objecten binnen de 10^{-5} en 10^{-6} contouren van de bovengrens. Hiermee wordt er voldaan aan de veiligheidseisen uit het Activiteitenbesluit.

Overige veiligheidsrisico's

Ook voor risicovolle installaties, buisleidingen & hoogspanningsleidingen en infrastructuur in de omgeving van de windturbines zijn veiligheidsanalyses uitgevoerd. Ook hieruit blijkt dat er geen onacceptabele risico's ontstaan als gevolg van de windturbines.

4.4. Controle en handhaving door gemeente

Uit zienswijzen blijkt dat omwonenden twijfelen aan de juistheid van de complexe en omvangrijke onderzoeken over de effecten van de windturbines. De gemeente begrijpt deze zorgen, maar wil de omwonenden tegelijkertijd geruststellen. Uit de onderzoeken blijkt dat de effecten van de windturbines gering zijn. Deze onderzoeken zijn zorgvuldig getoetst. De effecten van de windturbines voldoen aan de huidige wettelijke normen. Voor geluid en slagschaduw stelt de gemeente strengere normen in de vorm van aanvullende voorschriften vast.

Na de realisatie van de windturbines wordt gemonitord of de windturbines aan de voorschriften voldoen. Als dan blijkt dat deze worden overschreden, vindt handhaving plaats.

4.5. Gevolgen uitspraken Raad van State over de normen voor windparken

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (de Afdeling) heeft in haar uitspraak van 30 juni 2021 bepaald dat de windturbinebepalingen uit het Activiteitenbesluit buiten toepassing dienen te blijven indien sprake is van een windpark in de zin van het Besluit m.e.r. Daarin is een windpark gedefinieerd als een ‘park bestaande uit ten minste drie windturbines’. Voor windparken met twee turbines, zoals windpark Caprice, blijven de bepalingen uit Activiteitenbesluit – vooralsnog onverkort – gelden. Met de tijdelijke overbruggingsregeling windturbineparken (Stb. 2022, 181) zijn de windturbinebepalingen uit het Activiteitenbesluit voor bestaande windparken overigens weer gaan gelden. Het college is echter van mening dat het wenselijk is om de specifieke situatie voor windpark Caprice te beschouwen en aan de hand daarvan een afweging te maken. Er is voor gekozen om strengere normen te hanteren, die als aanvullende voorschriften aan de omgevingsvergunning worden verbonden. Hierbij is gezocht naar normen die leiden tot een balans tussen zo min mogelijk hinder voor omwonenden en het behalen van de doelstellingen van de energietransitie. Het college heeft de aanvullende voorschriften laten toetsen door Pondera.

5. Participeren van omwonenden aan het proces

In de zienswijzen zijn veel vragen gesteld over het betrekken van omwonenden in het proces. De gemeente vindt bewonersparticipatie heel belangrijk. Zij heeft daarom geprobeerd zo frequent, transparant en zorgvuldig mogelijk te communiceren. Dat is op verschillende manieren gedaan: via inloopavonden, klankbordgroep, ruimteateliers, nieuwsbrieven en informatie op de website. Daarbij is erop gelet dat telkens alle omwonenden binnen een straal van 10x de tiphoogte en alle inwoners van Angeren, Loo en Doornenburg werden geïnformeerd. Ook vragen die tussendoor zijn gesteld, zijn zorgvuldig beantwoord.

De gemeente denkt dat daarmee een ruime inspanning is geleverd om inwoners te betrekken in het proces, ondanks dat corona tot beperkingen leidde. De gemeente beseft dat ook na een positief besluit om de windturbines te realiseren, communicatie en het betrekken van omwonenden belangrijk blijft.

6. Financiële participatie en 50%-winstdeling met de omgeving

In de zienswijzen zijn vragen gesteld over de financiële participatie en de bestemming van het geld uit de winstdeling. Omwonenden kunnen financieel participeren met obligaties. Zij kunnen obligaties kopen en rente ontvangen. Deze regeling wordt vastgesteld nadat een definitief positief besluit is genomen over de windturbines.

De gemeente heeft daarnaast afspraken gemaakt met de initiatiefnemer over winstdeling ter compensatie van ruimtelijke impact op de omgeving. Er worden verschillende fondsen opgericht.

Extra-obligatierente fonds

De omgeving krijgt de mogelijkheid om obligaties te kopen en 5% rente te ontvangen op ingelegd geld. De marktrente is circa 2%, maar die wordt dus verhoogd tot 5%. De 3% extra obligatierente wordt uitgekeerd uit het extra-obligatierente fonds. Dit is € 400.000,- in 15 jaar. Dit wordt uitgekeerd onafhankelijk van de winst van dat jaar.

Fonds direct omwonenden

Dit fonds bestaat uit € 35.000,-. Dit bedrag wordt naar rato van afstand uitgekeerd aan direct omwonenden. Dit is een vaste uitkering, onafhankelijk van de winst.

Omgevingsfonds

Dit fonds wordt gevuld op basis van € 0,50/MWh. Het fonds wordt verdeeld over de dorpskernen. Dit zal ongeveer € 6.000,- à € 7.000,- per dorpskern zijn. De dorpskernen krijgen volledige zeggenschap over de inzet van het bedrag. Zij stellen hiervoor reglementen op. Dit fonds kan gebruikt worden om bijvoorbeeld naar eigen inzicht landschapsverbetering toe te passen, natuurprojecten te ondersteunen, of de energietransitie te stimuleren. Het fonds is onafhankelijk van de winst.

Gemeenschapsfonds

Het gemeenschapsfonds is wel afhankelijk van de winst. Na 20 jaar is naar verwachting sprake van ongeveer € 1,1 miljoen. Dit fonds wordt beheerd door de gemeente Lingewaard, maar de besteding van fonds zal plaatsvinden in overleg met de vertegenwoordigers van Angeren en Doornenburg. Het is nadrukkelijk de bedoeling dat de omgeving meebeslist in de besteding van de gelden. Dit fonds is bedoeld om de energietransitie van Angeren en Doornenburg een impuls te geven, maar de precieze invulling staat nog niet vast.

7. Effect op de natuur

In de zienswijzen komen vragen naar voren over de aard en compleetheid van het uitgevoerde natuuronderzoek.

Het natuuronderzoek heeft enerzijds plaatsgevonden ten aanzien van het mogelijk stikstofeffect als gevolg van de aanleg van het windpark en anderzijds naar mogelijke aanvaringslachtoffers van vogel- en vleermuissoorten die als doelstelling van het nabijgelegen Natura2000-gebied Rijntakken gedefinieerd zijn en van via de Wet natuurbescherming beschermde vogels en vleermuizen.

Om een beeld te krijgen van de potentiële negatieve effecten van het windpark op vogels en vleermuizen zijn drie verschillende aspecten onderzocht.

1. Aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten van vogels en van verblijfplaatsen van vleermuizen.
2. Aanwezigheid van broedvogels en foeragerende vleermuizen in en rondom het plangebied.
3. Inventarisatie van niet-broedvogels (trekvogels en wintergasten) en (migrerende) vleermuizen die over het plangebied vliegen.

Op basis van de uitgevoerde onderzoeken voor zowel de natuurwaarden en de doelstellingen voor het Natura 2000-gebied Rijntakken als de instandhoudingsdoelen van de onderzochte soorten zijn significante effecten uit te sluiten.

8. Planschade

In de planvorming is een zo goed mogelijke afweging gemaakt in ruimtelijke aspecten. Indien er desondanks toch sprake is van waardedaling van woningen, bestaat er na afronding van de planologische procedure voor eigenaren de mogelijkheid om planschade te claimen volgens artikel 6:1 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro).

Een verzoek om schadevergoeding kan na de verlening en het onherroepelijk worden van de omgevingsvergunning worden ingediend bij de gemeente. Voor meer informatie over planschade in de gemeente Lingewaard is een aparte website ingericht: <https://www.lingewaard.nl/planschade>.

Het al dan niet krijgen van gelden uit één van de hierboven genoemde fondsen heeft geen invloed op de eventuele tegemoetkoming in planschade.

C. Zienswijzen (samenvatting zienswijzen en beantwoording)

1. Indiener 1, mede namens 141 omwonenden

1a Communicatie en burgerparticipatie

Samenvatting zienswijzen

In deze zienswijze komt naar voren dat de communicatie en het participatietraject niet zorgvuldig zouden zijn verlopen. Belanghebbenden en burgers zouden te laat of onvoldoende zijn geïnformeerd. Ook de digitale overleggen door de coronacrisis hebben beperkingen opgeleverd. Daarnaast zouden de visualisaties van het project te rooskleurig en niet realistisch zijn verbeeld en gevraagde berekeningen niet zijn gedeeld. Getwijfeld wordt of de gemeente wel over de nodige kennis en kunde beschikt voor een zorgvuldige beoordeling.

Reactie

In onderdeel A van deze zienswijzennota is verwezen naar een overzicht, waarin alle participatie- en inspraakmogelijkheden zijn opgenomen. De initiatiefnemer en de gemeente hebben zich ingespannen om zoveel mogelijk informatie te delen, ondanks de beperkingen die de coronacrisis met zich heeft gebracht om fysieke bijeenkomsten te organiseren.

Het standpunt dat de visualisaties van het project te rooskleurig zijn en niet realistisch verbeeld zijn, wordt niet gedeeld. De visualisaties zijn met de meest actuele software opgesteld. De commissie Omgevingskwaliteit die het welstandsadvies heeft opgesteld heeft haar waardering uitgesproken voor de zorgvuldige aanpak bij de landschappelijke beoordeling die *“aan de hand van goede fotovisualisaties, een realistisch en 'eerlijk' beeld schetst van de visuele impact van windpark Caprice op het landschap en op de leefomgeving van de omwonenden.”* Waarom deze conclusie onjuist zou zijn, wordt niet nader onderbouwd.

Bij de eerste terinzagelegging is in de visualisaties uitgegaan van een rotordiameter van 160 meter volgens MER-variant 3. De bovengrens van het VKA is 170m en de positie wijkt af (33 en 13m) van die van de MER-varianten. In de project-MER is wel overwogen om de visualisaties aan te passen naar 170m (VKA variant), maar uiteindelijk is vastgesteld dat een dergelijk verschil op de visualisaties niet waarneembaar is (par. 8.6). Omdat in enkele zienswijzen uit de eerste terinzagelegging werd opgemerkt dat de visualisaties een vertekend beeld zouden geven is uit zorgvuldigheid bij de tweede terinzagelegging alsnog een bijlage opgenomen met visualisaties volgens de bovengrens van het VKA: rotordiameter van 170m en een verplaatsing van 33 en 13m ten opzichte van de MER-varianten.

Het standpunt dat de berekeningen die aan de voorgenomen besluitvorming ten grondslag liggen niet zijn gedeeld, is onjuist. Aan de voorgenomen besluitvorming liggen onderzoeken ten grondslag, waaronder een akoestisch onderzoek en een kwantitatieve risicoanalyse. Daarin zijn berekeningen opgenomen, maar ook invoergegevens en de gehanteerde rekensystematiek. Daarmee zijn de berekeningen ook verifieerbaar (vgl. de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 9 december 2020, ECLI:NL:RVS:2020:2934, r.o. 7.4.). Het is dan ook niet duidelijk welke berekeningen volgens indieners ontbreken. In de zienswijze is geen nadere onderbouwing opgenomen waarom de gegevens niet juist of niet bruikbaar zouden zijn.

1b Berekeningen

Samenvatting zienswijzen

Volgens indieners volgt uit een recente uitspraak van het Europese Hof van Justitie dat de gehanteerde normen uit het Activiteitenbesluit niet juist zijn. Bij de berekeningen moet worden uitgegaan van de juiste turbines met betrekking tot mast- en tiphoogte. Daarnaast zou een aangepaste en complete AERIUS-berekening ontbreken en zouden de ecologische rapportages onvolledig of te summier zijn. Met betrekking tot geluid vragen indieners zich af hoe de gemeente gaat borgen dat de initiatiefnemer eventuele overlast vermindert en hoe daarop gehandhaafd wordt.

Reactie

In de genoemde uitspraak van het Europese Hof van Justitie is geen oordeel gegeven over de aanvaardbaarheid van de in het Activiteitenbesluit opgenomen normen. Daarin ging het over de verenigbaarheid van Vlaamse regelgeving met de SMB-richtlijn (richtlijn voor Strategische Milieubeoordeling). De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (de Afdeling) heeft onder verwijzing naar deze Europese uitspraak bepaald dat de windturbinebepalingen uit het Activiteitenbesluit buiten toepassing dienen te blijven indien sprake is van een windpark in de zin van het Besluit m.e.r.² Daarin is een windpark gedefinieerd als een 'park bestaande uit ten minste drie windturbines'. Voor windparken met twee turbines, zoals windpark Caprice, blijven de bepalingen uit Activiteitenbesluit – vooralsnog onverkort – gelden. Het college is echter van mening dat het wenselijk is om de specifieke situatie voor windpark Caprice te beschouwen en aan de hand daarvan een afweging te maken. Er is voor gekozen om strengere normen te hanteren, die als aanvullende voorschriften aan de omgevingsvergunning worden verbonden. Hierbij is gezocht naar normen die leiden tot een balans tussen zo min mogelijk hinder voor omwonenden en het behalen van de doelstellingen van de energietransitie. Het college heeft de aanvullende voorschriften laten toetsen door Pondera.

De stelling dat het niet navolgbaar is of er in nabijgelegen Natura 2000-gebieden significant negatieve effecten te verwachten zijn vanwege de stikstofdepositie, omdat een aangepaste en complete Aeriusberekening betreffende stikstofdepositie (als gevolg van de aanleg van het windpark) ontbreekt, is terecht voorgedragen. De initiatiefnemer heeft een nieuwe Aeriusberekening voor de aanlegfase opgesteld (in de gebruiksfase is er geen stikstofemissie), met de actuele AERIUS-versie ten tijde van het uitkomen van het ontwerpbesluit (Aerius 2020). De resultaten van de AERIUS-berekening zijn vervolgens beoordeeld in het aangepaste ecologische onderzoek. De conclusie blijft dat de tijdelijke depositie in de aanlegfase niet tot significante effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied Rijntakken leidt. Er is geen aanleiding om de stikstofberekening opnieuw uit te voeren. Sinds 1 juli 2021 zijn stikstofeffecten uit de aanlegfase als vergunningvrij te beschouwen, conform de bepalingen uit de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (artikel 2.9a Wsn).

De stelling dat de ecologische rapportages onvolledig of te summier zouden zijn en dat een deugdelijk, relevant en allesomvattend ecologisch onderzoek gedaan zou moeten worden naar de impact op doelstellingsoorten van het Natura 2000-gebied en op overige beschermde soorten is verder niet onderbouwd. Aan de ontwerpbesluiten liggen uitgebreide ecologische rapportages van Econsultancy ter onderbouwing van de vergunning- en ontheffingsaanvraag Wnb ten

---

² ABRvS 30 juni 2021, ECLI:NL:RVS:2021:1395.

grondslag. Er zijn geen argumenten aangevoerd waarom getwijfeld zou moeten aan de juistheid of volledigheid van deze onderzoeken.

Ten behoeve van het voorkomen of beperken van geluidhinder zijn in de omgevingsvergunning aanvullende voorschriften voor geluid opgenomen, die strengere normen voorschrijven dan de windturbijnennormen in het Activiteitenbesluit. De windturbijnen mogen uitsluitend in gebruik worden genomen en gehouden indien aan deze normen wordt voldaan.

Door opname van de geluidsnormen in het voorschrift, is naleving ervan geborgd en handhaafbaar (ABRVs 23 december 2020, ECLI:NL:RVS:2020:3112, r.o. 16.5 en 16.6). In de voorschriften bij de omgevingsvergunning is overigens ook bepaald dat binnen drie maanden na ingebruikname van de windturbijnen via een meting, als bedoeld in artikel 3.15 van het Activiteitenbesluit milieubeheer, de bronsterkte van beide windturbijnen wordt bepaald. Doel van deze meting is om te beoordelen of het bronvermogen overeenkomt met de waarden die zijn gebruikt in het akoestisch onderzoek van het definitieve windturbijentype. Hierbij wordt de methode, bedoeld in paragraaf 2.6 van bijlage 4 bij de Activiteitenregeling milieubeheer toegepast. Het resultaat van de meting wordt ter beschikking gesteld aan het bevoegd gezag. Op deze manier wordt vanaf het begin in de gaten gehouden of de windturbijnen aan de geluidsnormen voldoen.

1c Locatiekeuze en beleidskaders

Samenvatting zienswijzen

Indieners stellen dat volgens de m.e.r. geen alternatieven voorhanden zijn, omdat slechts is gekeken naar de locatie uit de aanvraag. Volgens indieners zijn alternatieven in de uiterwaarden te bedenken met meer afstand tot woningen. Men vraagt zich af wat de gedragscode windenergie van de gemeente hierover zegt en hoe dit zich verhoudt tot provinciaal beleid. Verder wordt verduidelijking gevraagd van het standpunt van de gemeente en initiatiefnemer ten aanzien van de verduurzaming van de steenfabriek.

Reactie

Ten aanzien van de locatiekeuze dient voorop te worden gesteld dat het college op de aanvraag moet beslissen zoals die is ingediend, inclusief de daarin opgenomen locatie. Dit blijkt onder meer een uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (de Afdeling) van 23 december 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:3112):

“15.1. Zoals hiervoor onder 12 is uiteengezet, moet het college beslissen op de aanvraag zoals die is ingediend, inclusief de daarin opgenomen locatie. Dat betekent dat, indien het project op zichzelf aanvaardbaar is, het bestaan van alternatieven alleen dan tot weigering van de vergunning kan leiden, indien op voorhand duidelijk is dat door verwezenlijking van de alternatieven een gelijkwaardig resultaat kan worden behaald met aanmerkelijk minder bezwaren. Het college stelt zich op het standpunt dat dat niet het geval is. Het college verwijst daarbij naar het milieueffectrapport (hierna: MER) dat voor het windpark is opgesteld.” (onderstreping toegevoegd)

In de uitgevoerde m.e.r. wordt in hoofdstuk 4 ingegaan op de locatiekeuze, waarbij verschillende alternatieven worden besproken. Uit de motie van 13 december 2017 die als bijlage B bij het Beleidskader is gevoegd, waarin ook de locatie steenfabrieksterrein Huissenswaard is genoemd als potentiële locatie voor duurzame energieopwekking, blijkt dat de gemeente een eigen

afweging heeft gemaakt. Deze gang van zaken is in overeenstemming met de jurisprudentie van de Afdeling (onder meer ABRvS 21 februari 2018, ECLI:NL:RVS:2018:616, r.o. 59).

Indieners hebben een locatie bij NEXTgarden of langs de A15 aangedragen als alternatieven, maar deze 'alternatieven' leiden niet tot een gelijkwaardig resultaat, omdat de locatie die nu is gekozen bijdraagt aan de verduurzaming van de steenfabriek. Dit blijkt ook uit de brief 'Verbondenheid energievoorziening Steenfabriek Huissenswaard (Caprice) en windturbines' die door initiatiefnemer op 7 december 2020 aan Rijkswaterstaat is verstuurd in het kader van de aanvraag van de watervergunning uit het tweede coördinatiemandje (Bijlage 25). De bezwaren die worden aangedragen tegen deze ontwikkeling (namelijk dat van de plaatsing van windturbines een sterk ruimtelijk effect – op de omgeving – uitgaat) spelen op de 'alternatieve' locaties ook. Daarvan heeft de gemeente Lingewaard zich rekenschap gegeven in de toetsing aan het beleidskader. Daarin is opgenomen:

“Het is aannemelijk dat de conclusie getrokken door de Commissie (iii) ongewijzigd zou zijn wanneer windpark Caprice op een andere locatie in de gemeente zou worden gepositioneerd.”

De gemeente heeft in 2019 navraag gedaan bij de provincie naar de mogelijkheden om windturbines te realiseren aan de rand van glastuinbouwconcentratiegebied NEXTgarden. In een brief van 3 maart 2021 hebben gedeputeerde staten van de provincie Gelderland de gemeente Lingewaard geïnformeerd dat windturbines op deze locatie niet realiseerbaar zijn. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de verkenning van de locatie bij NEXTgarden losstaat van het project Windpark Caprice. Vanwege de duurzaamheidsambitie van de gemeente is geen sprake van óf-óf, maar van én-én.

Ten aanzien van de vraag over de gedragscode windenergie wordt opgemerkt dat de gemeente Lingewaard geen gedragscode voor windenergie kent. De gemeente heeft wel aan het Beleidskader Windenergie getoetst. Deze toetsing is toegevoegd aan de ontwerp-omgevingsvergunning als bijlage 16. De ontwikkeling voldoet aan dit beleidskader. Overigens maakt deze ontwikkeling onderdeel uit van de zowel door de gemeenteraad (op 20 mei 2021) als Provinciale Staten (in juni 2021) vastgestelde RES 1.0.

In het op 19 november 2020 door de gemeenteraad vastgestelde 'Beleidskader energietransitie Lingewaard' is de doelstelling opgenomen om in 2030 111 GWh windenergie op te wekken. Windpark Caprice kan een groot aandeel hebben in het verwezenlijken van die doelstelling (23 tot 42%). De verduurzaming van de steenfabriek Caprice maakt daarmee ook onderdeel uit van de verduurzaming van Lingewaard

Voor het algemene standpunt ten aanzien van verduurzaming wordt verwezen naar de thematische beantwoording van de zienswijzen (hoofdstuk B) en dan met name de thema's 'nut en noodzaak windenergie' (B1) en 'alternatieve vormen van duurzame energie' (B2).

1d Veiligheid

Samenvatting zienswijzen

Indieners menen dat het aspect veiligheid onvoldoende grondig en onjuist is belicht en onderbouwd. Zij stellen vragen over de opwekking van waterstof en over de mate waarin is rekening gehouden met externe veiligheid in en rond de Nederrijn. De vraag is hoe wordt

omgegaan met valschade, valbeperkingen en bladworp. Tot slot wordt gevraagd of de berekeningen kloppen met betrekking tot de werpafstand in geval de windturbines overtoeren maken. Alleen het ballistische model zonder luchtkrachten zou worden gehanteerd.

Reactie

Deze omgevingsvergunning heeft geen betrekking (meer) op de opwekking van waterstof. Als Caprice in de toekomst waterstof als duurzaam alternatief wil inzetten, dan moet zij daarvoor een aparte vergunning aanvragen.

Het standpunt dat veiligheid onvoldoende grondig en onjuist is belicht wordt niet gedeeld. Er is door initiatiefnemer ten behoeve van de m.e.r. en de aanvraag omgevingsvergunning een kwantitatieve risicoanalyse opgesteld om de externe veiligheidsrisicos voor windpark Caprice in beeld te brengen.

In de kwantitatieve risicoanalyse is een trefkansberekening uitgevoerd voor het Pannerdensch Kanaal. Hierbij is de kans berekend dat een schip wordt geraakt door (een onderdeel van) de windturbine. Voor de relevante faalscenarios is inzichtelijk gemaakt wat de trefkans is per passage voor een schip, waarna de trefkans is omgerekend naar de faalkans per vervoerskilometer. Uit het uitgebreide onderzoek blijkt dat de verhoging van de faalkans op het transport van gevaarlijke stoffen over het Pannerdensch Kanaal door de toekomstige windturbine verwaarloosbaar is.

In de kwantitatieve risicoanalyse is inderdaad gerekend op basis van het ballistisch rekenmodel zonder luchtkrachten. Over het algemeen geldt dat de berekening zonder luchtkrachten de verste werpafstand oplevert. Een berekening met luchtkrachten zal in ieder geval niet leiden tot een grotere risicocontour. De berekening zonder luchtkrachten is gecontroleerd met SAVE-W, een programma waarvan de formules en uitkomsten zijn geverifieerd door het RIVM. Uit deze berekening volgt dat voor de VKA-bovengrens dezelfde maximale werpafstand als uit het onderzoek met het ballistisch rekenmodel zonder luchtkrachten.

1e Landschappelijke inpassing

Samenvatting zienswijzen

Indieners vinden de bandbreedte in de vergunning opmerkelijk. Daarnaast begrijpen zij niet waarom het zeer negatieve advies van de Commissie omgevingskwaliteit zonder noemenswaardige argumenten is genegeerd. De kernwaarden van het uiterwaardengebied gaan dramatisch achteruit. Het tuinbouwgebied NEXTgarden zou een betere locatie zijn gelet op de infrastructuur, de afzet en mogelijkheden tot samenwerking. Door de realisatie van de windturbines verdwijnen cultuurlandschap, stilte en natuurbeleving. Op meerdere fronten wordt afgeweken van het advies van Royal HaskoningDHV. De molens zijn in strijd met de RES ook niet geclusterd in een windpark en de locatie valt buiten de zoekgebieden uit de RES.

Reactie

Ten aanzien van de bandbreedte merkt het college op dat dit niet ongebruikelijk is bij omgevingsvergunningen voor windparken. Dit blijkt onder meer uit een uitspraak van de Afdeling van 29 mei 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:1781):

"209. Platform Tegenwind en anderen betogen voorts dat de bandbreedte tussen de toegestane minimale en maximale maatvoering van de windturbines zo groot is dat niet langer sprake is van een

concreet bouwplan. Om te kunnen spreken van een concreet bouwplan moeten volgens Platform Tegenwind en anderen het type windturbine en de exacte hoogte van de windturbine bekend zijn. De toegestane bandbreedten leiden volgens hen tot rechtsonzekerheid.

209.1. Niet is vereist dat in de vergunningaanvraag en bij de vergunningverlening al een keuze wordt gemaakt voor een type windturbine of voor een precieze as- en tiphoogte (zie ook overweging 151.2 van deze uitspraak). Zoals de Afdeling in haar uitspraak over het windpark De Drentse Monden en Oostermoer onder 256.1 heeft overwogen, betekent de omstandigheid dat in de vergunningaanvraag bandbreedten zijn opgenomen voor de turbineafmetingen niet dat de aanvraag daarom onduidelijk is en het college niet op grond daarvan de omgevingsvergunning heeft kunnen verlenen. Dit geldt naar het oordeel van de Afdeling ook voor de thans aan de orde zijnde omgevingsvergunningen. De stelling van Platform Tegenwind en anderen dat gelet op de in de omgevingsvergunningen vermelde bandbreedten en het ontbreken van een keuze voor een type windturbine geen sprake is van een concreet bouwplan, deelt de Afdeling dan ook niet.” (onderstreping toegevoegd)

In het advies van de Commissie omgevingskwaliteit wordt het dilemma beschreven tussen de impact van het project op de ruimtelijke kwaliteit en het belang van het leveren van een bijdrage aan de energietransitie van Lingewaard. In bijlage 16 bij de ontwerpomgevingsvergunning is de toetsing aan het beleidskader Windenergie opgenomen. Hierin wordt gemotiveerd dat het college een groot deel van het advies van de Commissie omgevingskwaliteit onderschrijft en wordt uiteengezet welke afwegingen zijn gemaakt:

“Het valt inderdaad niet ontkennen dat de plaatsing van windturbines een sterk ruimtelijk effect heeft. We onderschrijven dat windturbines dominante elementen in het landschap zijn. Deze domineren het landschap ter plaatse, in dit geval met name het uiterwaardenlandschap. In het beleidskader Windenergie is echter ook al benoemd dat gezien de inrichting van Nederland het onmogelijk is projecten in te passen zonder effecten op de directe omgeving en dat windturbines van deze omvang een nieuwe dominante laag in het landschap vormen. Echter, bij dit initiatief is wel sprake van een zekere mate van een rustig en ordelijk beeld: twee turbines (geen solitaire), gekoppeld aan grootschalige infrastructuur.” (onderstreping toegevoegd)

Waar het gaat om de mogelijkheden om tot landschappelijke inpassing te komen en de suggestie van de Commissie Omgevingskwaliteit dat ‘iets wordt teruggegeven’ aan het landschap is opgemerkt:

“Tot slot merken wij op dat het beleidskader windenergie geen voorwaarde stelt met betrekking tot het oprichten van een groen- of landschapsfonds (v). We waarderen de suggestie van de Commissie met betrekking tot ‘iets terug te geven’ aan het landschap. Geconstateerd wordt dat de windturbines zijn gesitueerd binnen het uitbreidingsdeel van het bedrijventerrein van de steenfabriek. Om deze uitbreiding mogelijk te maken is een plan ingediend ten behoeve van de versterking van de kernkwaliteiten van de Groene Ontwikkelingszone (GO). De provincie Gelderland is akkoord gegaan met deze natuurversterkingsmaatregelen. Gezien het feit dat de beoogde windturbines binnen het uitbreidingsdeel van het fabrieksterrein zijn gelegen is de natuurversterking van GO reeds geborgd. De voorgenomen windturbines zijn derhalve in te passen binnen de Groene Ontwikkelingszone en leveren een ruimtelijke kwaliteitsbijdrage en/ of landschapsversterking. De natuurversterkingsmaatregelen komen voort uit de voorgenomen delfstofwinning waarvoor een vergunning is verleend aan Caprice/K3Delta.” (onderstreping toegevoegd)

Op pagina 43 en 44 van de Ruimtelijke Onderbouwing is hierover opgemerkt:

“Effecten overig provinciaal beleid

De zuidelijke windturbine komt in een gebied te liggen wat deel uitmaakt van de Groene Ontwikkelingszone (GO). In de nieuwe situatie wordt de begrenzing van de GO niet aangepast. Dit betekent

dat windpark Caprice geen significante negatieve effecten op de kernkwaliteiten van de GO mag hebben. De windturbines zijn gesitueerd binnen het uitbreidingsdeel van het bedrijventerrein. Om deze uitbreiding mogelijk te maken is reeds een plan ingediend ten behoeve van de versterking van de kernkwaliteiten van GO. In onderstaande afbeeldingen is dit weergegeven.

Figuur 15 Inrichtingsplan natuurversterking t.b.v. de herinrichting steenfabrieksterrein

De provincie Gelderland is akkoord gegaan met deze natuurversterkingsmaatregelen. Gezien het feit dat de beoogde windturbines binnen het uitbreidingsdeel van het fabrieksterrein zijn gelegen is de natuurversterking van GO reeds geborgd. De voorgenomen plannen zijn derhalve in te passen binnen de Groene Ontwikkelingszone. De windturbines worden buiten de provinciaal aangewezen weidevogelgebieden en rustgebieden voor winterganzen gesitueerd, inclusief overdraai.”

Met deze passages wordt bedoeld op het feit dat met de uitbreiding van de steenfabriek (die mogelijk is gemaakt met het bestemmingsplan ‘Steenfabriek Huissenswaard’) de verplaatsing van een deel van de kleidepots in de Groene ontwikkelingszone heeft plaatsgevonden. Deze verplaatsing is beschouwd als kleinschalige uitbreiding (uitbreiding van circa 23% van het terrein) die passend werd geacht binnen de provinciale verordening, mits voorzien van een streekeigen landschappelijke inpassing.

Daarna (in 2018) is ook het bestemmingsplan ‘Herinrichting Angerense en Doornenburgse Buitenpolder’ vastgesteld. In de toelichting is opgenomen:

“Caprice/Steenfabriek Huissenswaard en K3Delta hebben voor het zuidelijke deel van de de Huissensche Waard, met de naam Angerensche en Doornenburgsche Buitenpolder, een nieuw inrichtingsplan gemaakt, waarbij is voortgeborduurd op het oorspronkelijke plan voor de Huissensche Waarden. Het plan ziet op een zand- en kleiwinning en de herinrichting van het gebied na de ontgraving tot extensieve graslanden en grootschalige natuurontwikkeling. In dit bestemmingsplan wordt het inrichtingsplan planologische uitgewerkt.”

Kortom, de uitbreiding van de steenfabriek heeft geleid tot de verplichting om natuurversterking te realiseren. Die natuurversterking is planologisch mogelijk gemaakt met het bestemmingsplan 'Herinrichting Angerense en Doornenburgse Buitenpolder'. De maatregelen zijn inmiddels in uitvoering.

Het genoemde rapport van Royal HaskoningDHV is het rapport 'Windenergie Lingewaard – Locatieonderzoek' uit 2017. Dit onderzoek is onderdeel geweest van het traject waarmee de Beleidsnota Duurzaamheid is geactualiseerd met het Beleidskader Windenergie. Zoals hiervoor is opgemerkt, is het onderhavige project aan dit beleidskader getoetst. Het project voldoet aan het beleidskader.

Het standpunt dat de ontwikkeling in strijd is met de RES (omdat de turbines niet worden geclusterd in een windpark en de locatie valt buiten de zoekgebieden uit de RES) wordt niet gedeeld. Het windpark Caprice valt niet binnen een regionaal zoekgebied van de RES, maar is wel als "project in de pijplijn buiten de regionale zoekgebieden" meegenomen in de RES. Met betrekking tot clustering wordt opgemerkt dat in de RES is opgenomen dat geen sprake mag zijn van solitaire windturbines. Het gaat in dit geval om twee turbines die aan weerszijden van de door te trekken A15 worden opgesteld en gelet op de omvang en afstand tussen elkaar gegroepeerd worden geplaatst. Er is dus geen sprake van twee afzonderlijke solitaire windturbines.

Voor de reactie op het standpunt dat het tuinbouwgebied NEXTgarden een betere locatie zijn gelet op de infrastructuur, de afzet en mogelijkheden tot samenwerking wordt verwezen naar de reactie onder 1c.

1f Gezondheid

Samenvatting zienswijzen

Volgens indieners zou de MER gebaseerd zijn op verouderde normen die uitgaan van een masthoogte van 80 meter. Er is volgens hen dan ook geen gedegen onderzoek beschikbaar over de gezondheids- en geluidseffecten van windturbines met een masthoogte van 160 meter (tiphoogte 240). Er zou ook geen rekening gehouden zijn met een cumulatie van gezondheidsrisico's van de windturbines en het doortrekken van de A15. Indieners verwijzen verder naar een uitspraak uit 2020 van het Europese Hof van Justitie over een Vlaams windpark en stellen dat het Activiteitenbesluit niet aan de daarin gestelde eisen voldoet, omdat het geen milieueffectbeoordeling heeft ondergaan. De gemeente zou alle mogelijke risico's moeten laten onderzoeken en de zorgen moeten wegnemen. Berekeningen en scenario's zouden daarbij inzichtelijk moeten worden gemaakt.

Reactie

De stelling dat de geluidsoverlast en gezondheidsrisico's niet correct zijn vastgesteld, omdat de resultaten van de MER gebaseerd zijn op achterhaalde normen, wordt niet gedeeld. In de genoemde uitspraak van het Europese Hof van Justitie is geen oordeel gegeven over de aanvaardbaarheid van de in het Activiteitenbesluit opgenomen normen. Daarin ging het over de verenigbaarheid van Vlaamse regelgeving met de SMB-richtlijn. Het Activiteitenbesluit hoefde volgens de Afdeling niet aan een milieueffectbeoordeling te worden onderworpen, omdat het geen plan of programma is in de zin van de SMB-richtlijn, ABRvS 3 april 2019, (ECLI:NL:RVS:2019:1064). Inmiddels heeft de Afdeling geoordeeld dat de windturbinebepalingen

van het Activiteitenbesluit wél aan een milieueffectbeoordeling moeten worden onderworpen.³ Daarmee is echter niet gezegd dat de materiële normstelling niet deugdelijk is. Desalniettemin is het college van mening dat het wenselijk is om de specifieke situatie voor windpark Caprice te beschouwen en aan de hand daarvan een afweging te maken. Er is voor gekozen om strengere normen te hanteren, die als aanvullende voorschriften aan de omgevingsvergunning worden verbonden. Hierbij is gezocht naar normen die leiden tot een balans tussen zo min mogelijk hinder voor omwonenden en het behalen van de doelstellingen van de energietransitie. Het college heeft de aanvullende voorschriften laten toetsen door Pondera.

In de uitspraak van de Afdeling van 23 december 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:3112) is ten aanzien van gezondheidsrisico's geoordeeld dat er onvoldoende wetenschappelijk bewijs beschikbaar is voor een directe relatie tussen gezondheidsrisico's en het geluid van windturbines (r.o. 16.4):

“Zoals de Afdeling heeft overwogen in haar uitspraak van 5 februari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:375, onder 20.1, over het windpark Piet de Wit, bestaat er in de wetenschap geen eenduidig standpunt over het antwoord op de vraag of (laagfrequent) geluid van windturbines effect heeft op de gezondheid van mensen en is in de wetenschap geen directe oorzaak-effectrelatie tussen windturbinegeluid en gezondheid gevonden. De door [appellant] en anderen overgelegde publicaties geven geen aanleiding voor een andere conclusie. Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen in de uitspraak over het windpark De Drentse Monden en Oostermoer, onder 119.3, strekt het voorzorgs- en preventiebeginsel, waar [appellant] en anderen in dit verband op wijzen, niet zo ver dat op basis van publicaties waarin alleen een mogelijk verband wordt gelegd tussen windturbines en gezondheidsklachten, het college van het verlenen van de omgevingsvergunning had behoren af te zien.

(...)

De eindconclusie in het rapport is dat er onvoldoende wetenschappelijk bewijs beschikbaar is voor een directe relatie tussen gezondheidsrisico's en het geluid van windturbines.” (onderstreping toegevoegd)

Het standpunt dat geen rekening gehouden is met een cumulatie van gezondheidsrisico's van de windturbines en het doortrekken van de A15 wordt niet gedeeld. In het akoestisch onderzoek dat is gebruikt voor de omgevingsvergunning is in hoofdstuk 5 cumulatie beschouwd voor het aspect geluid. Hierin is ook de A15 betrokken.

Het standpunt dat er geen gedegen onderzoek beschikbaar is over de gezondheids- en geluidseffecten van windturbines met een masthoogte van 160 meter (tiphoogte 240) wordt niet gedeeld. De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling) heeft in een uitspraak van 16 september 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:2226) als volgt overwogen:

“33. [appellant sub 9] en anderen betogen dat windturbines van 249 m hoog zo nieuw zijn dat de gehanteerde geluidsmodellen nog nooit in de praktijk zijn getoetst. Volgens hen is het onderzoek gebaseerd op aannames, waarbij niet aannemelijk is dat het worst-case-scenario ook daadwerkelijk worst-case is.

33.1. De Afdeling stelt voorop dat modellen noodzakelijkerwijs een abstractie van de te verwachten werkelijkheid weergeven. De validiteit van een model wordt pas aangetast wanneer de uitkomsten te zeer afwijken van de redelijkerwijs te verwachten werkelijkheid. De ministers hebben toegelicht dat vanaf 2019 windverdelingen tot ashoogtes van 260 meter beschikbaar zijn als invoergegevens voor het rekenmodel. Daarbij is ook het grotere aantal draaiuren meegerekend. De Afdeling ziet dan ook geen grond voor het oordeel dat het rekenmodel zodanig onbetrouwbaar is dat de ministers de daarmee gemaakte

---

³ ABRvS 30 juni 2021, ECLI:NL:RVS:2021:1395.

*berekeningen niet aan de besluitvorming ten grondslag hadden mogen leggen. Het betoog faalt.”
(onderstreping toegevoegd)*

Het gehanteerde geluidsmodel kon worden gebruikt voor het beoordelen van de akoestische effecten (en daarmee de gezondheidseffecten) van Windpark Caprice.

1g Compensatie omgeving

Samenvatting zienswijzen

Indieners vinden de compensatie voor de omgeving niet transparant en onrealistisch laag. Inzicht zou moeten worden verschaft in het winstmodel van de exploitatie. Daarnaast zouden alle omwonenden binnen een straal van 10 keer de tiphoogte gecompenseerd moeten worden.

Reactie

Allereerst wordt opgemerkt dat een afspraak tussen bijv. de initiatiefnemer en omwonenden over compensatie geen aangelegenheid is die door de gemeente in de ruimtelijke afweging kan worden betrokken (ABRVS 23 december 2020, ECLI:NL:RVS:2020:3112, r.o. 14.1).

Ten tweede wordt opgemerkt dat in het beleidskader is voorgeschreven op welke wijze omwonenden worden ‘gecompenseerd’. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording over ‘compensatie’

Tot slot wijst de gemeente nog op de visie van de provincie ten aanzien van de financiële compensatie en participatie van het project (raadsvoorstel 8 september 2020, p. 6):

“Duiding

Van belang is om de verdeling van lusten en lasten naast het beleidskader windenergie te plaatsen en te constateren:

A. (...)

B. Provincie Gelderland aangeeft dat Windpark Caprice ten opzichte van andere windparken in Gelderland zeer vergaande financiële compensatie / participatie biedt en plaatst het in de ‘top 3’. Het delen van 50% van de opbrengsten met de omgeving zónder dat de omgeving risicovol in het project zit, vindt de provincie bijzonder. De huidige werkwijze bij nieuwe windparken is dat burgercoöperaties mede ontwikkelen, maar lopen dan daarmee het risico geld kwijt te zijn als het project niet door gaat. Dat risico lopen de omwonenden van Windpark Caprice niet. In totaal wordt ook (veel) verder gegaan dan de €0,50/MWh voor de omgeving die de gedragscode voorschrijft.” (onderstreping toegevoegd)

Het standpunt dat de compensatie voor de omgeving niet transparant en onrealistisch laag zou zijn wordt dan ook niet gedeeld.

1h Slotwoord/Overig

Samenvatting zienswijzen

Tot slot vragen indieners zich af hoe de landschappelijke inpassing zich verhoudt tot de omgeving. Zij vermoeden dat de windmolens er niet staan om Lingewaard te verduurzamen, maar voor de bedrijfsvoering van een enkele onderneming. Daarnaast merken zij op dat zij niet tegen windmolens zijn en ook niet meteen op deze locatie, maar dat het moet gaan om een weloverwogen inpassing en zorgvuldige afwegingen. Zij denken graag mee over een windpark langs de A15 of bij NextGarden met een maximale tiphoogte van 125 à 150 meter.

Reactie

Uit bijlage 16 van de ontwerpomgevingsvergunning (waarin de toetsing aan het beleidskader Windenergie is opgenomen) volgt dat de landschappelijke inpassing en het belang van een duurzame energietransitie zorgvuldig zijn beoordeeld en afgewogen. De opgave voor verduurzaming van Lingewaard geldt zowel voor woningen als bedrijven. Voor de opmerking over een windpark langs de A15 of bij Nextgarden wordt verwezen naar reactie §1c.

Tweede terinzagelegging

Tijdens de tweede zienswijzentermijn hebben indieners een aanvullende zienswijze ingediend. Hieronder zullen alleen de aanpassingen dan wel aanvullingen worden behandeld. Voor standpunten die al in de eerdere zienswijze tot uiting zijn gebracht wordt verwezen naar de voorgaande beantwoording.

1i Individueel of algemeen belang

Samenvatting zienswijzen

Indieners onderschrijven nog stelliger hun conclusie uit de eerdere zienswijze dat het beleid van de gemeente onsamenhangend, opportunistisch, niet doelgericht en niet efficiënt is. Gezien de onsamenhangendheid van de communicatie en de onzekerheid en onwetendheid die wordt uitgestraald over de materie, vragen indieners zich af waarop de raad zijn keuze heeft gebaseerd. Het lijkt er volgens indieners op dat wat er ook gebeurt, de windturbines er moeten komen. Indieners verwijzen naar een bericht van de heer Pittens over de gemeentelijke duurzame energieambitie. Omdat de eerste brieven over het park aangaven dat de windturbines er voor de steenfabriek zouden komen, vragen indieners zich af of sprake is van individueel of algemeen belang. Indieners geven aan dat het voor burgers een enorme klus is om de opnieuw ter inzage gelegde stukken nogmaals te beoordelen en dat zij om die reden hebben verzocht om terinzagelegging na de vakantieperiode en dat dit is afgewezen. Dat vinden indieners een rare gang van zaken gelet op hun zienswijze over communicatie. Ook hadden zij een informatieavond over de onverklaarde vermogensvergroting gewenst in plaats van korte, zakelijke, weinig informatieve brieven. Indieners menen dat de belangen van initiatiefnemers kennelijk een hogere prioriteit hebben voor de raad en het bestuur. Ook hebben indieners het niet zo ervaren dat de gemeente regelmatig zou hebben overlegd met omwonenden en andere betrokkenen. Er zou geen gevolg zijn gegeven aan ingebrachte punten. Het college en de raad worden opgeroepen zich onder de mensen te begeven. De rapporten over windpark Caprice zouden van dermate slechte kwaliteit zijn dat het onverantwoord zou zijn om op basis daarvan beslissingen te nemen. De eerste terinzagelegging noemen indieners een faliekante mislukking die veel tijd en geld heeft gekost ten nadele van alle partijen en dat zou ook gelden voor de tweede terinzagelegging. Gelet op de tussenuitspraak van de Raad van State roepen indieners op om de besluitvorming, de reactienota en de ter inzage gelegde documenten te annuleren en eerst te zorgen voor goed onderbouwde normen en uitgangspunten en correcte en goed onderbouwde rapporten. Indieners hopen dat het niet juist is dat lokale bestuurders positief moeten beslissen omdat ze anders door de provincie worden gecorrigeerd, dat hun lokale bestuurders zich niet laten wegzetten en het vermogen hebben om volledig onafhankelijk te beslissen en zich niet door een ander de les te laten lezen.

Reactie

Ten aanzien van het openbare belang dat is gemeoid met dit project wordt opgemerkt dat de gemeente zich ten doel heeft gesteld om in 2030 alle stroom duurzaam op te wekken. Onderdeel van deze ambitie is de verduurzaming van bedrijven. Verwezen wordt naar de reactie in §1c.

De gemeente heeft ervoor gekozen om de omwonenden per brief te informeren, omdat alle omwonenden dan tegelijkertijd dezelfde informatie krijgen. Vanwege de coronacrisis was het niet mogelijk om een fysieke informatieavond te organiseren en digitale informatieavonden worden als minder effectief ervaren.

Aan de omgevingsvergunning liggen uitgebreide onderzoeken ten grondslag. Deze onderzoeken zijn zorgvuldig getoetst door de ODRA. Er zijn geen aanknopingspunten om te twijfelen aan de juistheid of de volledigheid van de onderzoeken of de toetsing. Het standpunt dat de rapporten over windpark Caprice van dermate slechte kwaliteit zouden zijn dat het onverantwoord zou zijn om op basis daarvan beslissingen te nemen, wordt dan ook niet gedeeld.

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (de Afdeling) heeft bepaald dat de windturbinebepalingen uit het Activiteitenbesluit buiten toepassing dienen te blijven indien sprake is van een windpark in de zin van het Besluit m.e.r.⁴ Daarin is een windpark gedefinieerd als een 'park bestaande uit ten minste drie windturbines'. Voor windparken met twee turbines, zoals windpark Caprice, blijven de bepalingen uit Activiteitenbesluit – vooralsnog onverkort – gelden. Het college is echter van mening dat het wenselijk is om de specifieke situatie voor windpark Caprice te beschouwen en aan de hand daarvan een afweging te maken. Er is voor gekozen om strengere normen te hanteren, die als aanvullende voorschriften aan de omgevingsvergunning worden verbonden. Hierbij is gezocht naar normen die leiden tot een balans tussen zo min mogelijk hinder voor omwonenden en het behalen van de doelstellingen van de energietransitie. Het college heeft de aanvullende voorschriften laten toetsen door Pondera.

Tot slot wordt opgemerkt dat de besluitvorming over het windpark, met uitzondering van de besluitvorming over de vergunning en ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming, bij de gemeente Lingewaard ligt. De provincie is op basis van de Elektriciteitswet 1998, artikel 9f, eerste en tweede lid, aangewezen tot het toepassen van de provinciale coördinatie-regeling ten aanzien van, en is zij het bevoegde gezag voor, de benodigde uitvoeringsbesluiten voor de aanleg of uitbreiding van windenergieparken met een capaciteit van tussen 5 en 100 megawatt. In een brief van 15 augustus 2019 heeft de provincie de gemeente bericht dat zij heeft besloten dat artikel 9f, eerste en tweede lid, van de Elektriciteitswet 1998 niet van toepassing is voor de realisatie van de twee windturbines op het fabrieksterrein van steenfabriek Huissenswaard te Lingewaard. De provincie heeft vervolgens opgemerkt:

“Hiertoe past u de gemeentelijke coördinatie-regeling toe en blijven we gezamenlijk optrekken in het project. Met dit besluit wordt u het bevoegd gezag voor het nemen van de benodigde uitvoeringsbesluiten.”

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard is dus het bevoegd gezag, niet (het college van gedeputeerde staten van) de provincie. De gemeente en de provincie hebben afgesproken samen te blijven optrekken. De provincie laat de gemeente zelf de besluiten

---

⁴ ABRvS 30 juni 2021, ECLI:NL:RVS:2021:1395.

over deze aanvraag afhandelen. De gemeente kan daardoor in het belang van de gemeenschap ook strengere normen hanteren.

1j Informatie

Samenvatting zienswijzen

Indieners wijzen op de informatienota aan de gemeenteraad van 1 juni 2021 en vragen zich af hoe de toetsing van de verhoging van het vermogen heeft plaatsgevonden. Een toetsing op basis van rapporten van Bosch & Van Rijn (B&VR) en ODRA zouden absoluut niet bruikbaar zijn voor besluitvorming, omdat de onderzoeken van BV&R verre van objectief en conclusiegericht geschreven zouden zijn en ODRA deze onderzoeken zonder serieus onderzoek zou hebben overgenomen. Indieners wijzen op de adviezen ten aanzien van geluid, externe veiligheid en slagschaduw. Over geluid merken indieners op dat er geen directe relatie is tussen het elektrisch vermogen en het geluid dat de turbine maakt, maar wel met de masthoogte, wicklengte, -vorm, het aantal wieken en het toerental. Nergens is een onderbouwing/uitwerking van de basisgegevens te vinden. Ook het brongeluid en het geluid van het passeren van de wieken langs de mast is onbekend, omdat het type niet bekend is. Meer vermogen betekent volgens indieners dat meer wind uit de lucht gehaald moet worden, wat meer turbulentie en daarmee geluid zou veroorzaken. Het advies over geluid is volgens indieners door het ontbreken van informatie en op basis van natuurkundige wetten niet correct. Over externe veiligheid merken indieners op dat onder andere wicklengte, -vorm, -breedte, -zwaartepunt, -aantal en toerental van belang zijn. Het lijkt er volgens indieners op dat de Kennistafel Veiligheid Windenergie door onvolledige/onjuiste informatie op het verkeerde been is gezet. Ook hier zou belangrijke informatie ontbreken, waardoor een valide beoordeling en advies niet mogelijk zijn. Logischerwijze zal het risico hoger zijn, bijvoorbeeld door hogere snelheid en groter onbalansrisico. Ten aanzien van slagschaduw wijzen indieners erop dat cruciaal blijft hoe wordt omgegaan met de afspraken: wie doet wat, wie controleert en wat zijn de sancties bij niet correct handelen.

Reactie

Aan de omgevingsvergunning liggen uitgebreide onderzoeken ten grondslag. Deze onderzoeken zijn zorgvuldig getoetst door de ODRA. Er zijn geen aanknopingspunten om te twijfelen aan de juistheid of de volledigheid van de onderzoeken of de toetsing. Het standpunt dat de onderzoeken van Bosch & Van Rijn niet bruikbaar zouden zijn en dat geen serieuze toetsing door ODRA zou hebben plaatsgevonden, wordt dan ook niet gedeeld.

Ten aanzien van geluid wordt erop gewezen dat windturbines twee soorten geluid genereren: enerzijds mechanisch geluid door apparatuur in de turbine en anderzijds stromingsgeluid door de interactie van de wieken met de lucht. Beide soorten zijn verdisconteerd in het (op de lokale windsnelheidsverdeling gebaseerde) bronvermogen van de turbines. Doordat de bronvermogens via de voorschriften bij de omgevingsvergunning zijn begrensd kunnen alleen typen en afmetingen worden geplaatst die hieraan kunnen voldoen. Dit is onafhankelijk van het elektrisch vermogen.

Het is onduidelijk waarop de stelling over het onjuist/onvolledig voorlichten van de Kennistafel Veiligheid Windenergie op is gebaseerd. Dit is in ieder geval niet juist. Ook is het niet zo dat het risico bij een hoger vermogen groter is, omdat de snelheid hoger zou zijn of de onbalans groter. De windturbines kunnen onder meer worden uitgerust met een betere dynamo.

In de kwantitatieve risicoanalyse van Bosch & van Rijn zijn voor het voorkeursalternatief de externe veiligheidseffecten van de twee windturbines onderzocht op basis van een 'referentietype' windturbine. De technische eigenschappen van dit referentietype windturbine (zoals de afmetingen, het bladoppervlak, toerental en de zwaartepunt afstand wijk) zijn zo opgesteld dat hiermee de maximale externe veiligheidseffecten in beeld worden gebracht die binnen de bandbreedte van de vergunningaanvraag voor het windpark realistisch gezien verwacht kunnen worden. Deze bandbreedte, waarin de minimale en maximale ashoogte, rotordiameter en tiphoogte van de windturbines zijn omschreven, is onveranderd gebleven. De conclusies van de kwantitatieve risicoanalyse blijven daarom in stand.

In de kwantitatieve risicoanalyse is gerekend met een referentietype windturbine omdat het windturbintype nu en ten tijde van uitvoering van het onderzoek nog niet bekend is en was. Wanneer het definitieve windturbintype bekend is zal middels een actualisatiemelding worden onderzocht of de externe veiligheidseffecten van het daadwerkelijk gekozen windturbintype ook echt binnen de geldende normen blijven. Indien de externe veiligheidseffecten de normen overschrijden mogen de windturbines niet worden gebouwd.

Over slagschaduw wordt opgemerkt dat het college (in samenwerking met de ODRA) toeziet op de naleving van de voorschriften en handhaaft als de voorschriften worden overtreden. Een eventuele sanctie wordt bepaald op basis van de specifieke omstandigheden van het geval.

1k Onderzoeken Bosch & Van Rijn en ODRA

Samenvatting zienswijzen

Indieners stellen dat geen sprake is van een eigen serieuze, kritische, toetsing door ODRA, maar dat ODRA voornamelijk concludeert op basis van de conclusies van Bosch & Van Rijn (B&VR). De rapporten en onderzoeken van B&VR zijn volgens indieners ver onder een acceptabel niveau. Het ecologisch rapport van Econsultancy in opdracht van B&VR zou bijvoorbeeld incompleet, niet objectief en van onacceptabele kwaliteit zijn. Indieners geven een aantal voorbeelden. Het aangrenzende en door de te plaatsen windturbines beïnvloede Natura 2000-gebied aan de kant van Loo zou niet zijn bezocht of beoordeeld in het kader van het ecologisch onderzoek. Ook zou over de mogelijke gevolgen voor de wespandief zeer minimaal en niet deskundig worden gesproken. De vogel zou meerdere keren (onder andere door SOVON) zijn waargenomen in de omgeving van het plangebied. Ook de vliegroute tussen beide leefgebieden en het foerageergebied (= plangebied) zou door het plangebied gaan, waarmee sprake zou zijn van een onacceptabel risico voor de wespandief. Ook de Koningskwartel (Kwartelkoning) zou volgens het ecologisch onderzoek niet gehoord of gezien zijn, terwijl die in het gebied zou zijn gespot.

Reactie

Aan de omgevingsvergunning liggen uitgebreide onderzoeken ten grondslag. Deze onderzoeken zijn zorgvuldig getoetst door de ODRA. Er zijn geen aanknopingspunten om te twijfelen aan de juistheid of de volledigheid van de onderzoeken of de toetsing. Het standpunt dat de onderzoeken van Bosch & Van Rijn niet bruikbaar zouden zijn en dat geen serieuze toetsing door ODRA zou hebben plaatsgevonden, wordt dan ook niet gedeeld.

Het standpunt dat het onderzoek van Econsultancy incompleet, niet objectief en van onacceptabele kwaliteit zou zijn, wordt ook niet gedeeld door de provincie. Indieners van de

zienswijzen komen niet met traceerbare en concrete bewijzen, waarom het ecologisch onderzoek niet compleet is.

Ten aanzien van het incompleet zijn van de ecologische rapporten: zowel de wespandief als de kwartelkoning zijn tijdens het vogelonderzoek niet waargenomen. Wat betreft de kwartelkoning is in de notitie stikstofdepositie onderbouwd waarom deze soort niet in het gebied voorkomt. Het betreft bovendien een loopvogel, die in dichte vegetatie broedt en foerageert, dus weinig vliegt in het broedseizoen, waardoor de kans op aanvaringen met windturbines klein is. Voor de wespandief is het niet aannemelijk dat er vliegroutes van deze soort in de omgeving van het plangebied aanwezig zijn. Van de wespandief is bekend dat deze soort in de periode dat er jongen zijn, veelvuldig heen en weer vliegt tussen de nestlocatie en foerageergebieden. Aangezien wespandieven hun nesten vooral in hoge loof- en naaldbomen hebben, is de kans op geschikte nestlocaties in een straal van circa 10 kilometer gering. Geschikte bossen in de Achterhoek, rond Nijmegen en op de Veluwe liggen zonder uitzondering verder dan 10 km.

In het onderzoek van Econsultancy is aangegeven dat een zone van ca. 500 meter rond het plangebied (waar de turbines gepland zijn) is onderzocht op onder meer broedvogels, jaarrond beschermde nesten en verblijfplaatsen van vleermuizen. Dat er geen onderzoek aan de overzijde van de IJssel (rondom Loo) is uitgevoerd, is in dat licht logisch. De overzijde van de rivier ligt op ca. 500 meter van de plekken waar de turbines gepland staan. Directe effecten van de te plaatsen turbines op broedvogels en vaste nesten en verblijfplaatsen buiten de 500 meter (met daarbij ook nog een barrière als de rivier De IJssel) zijn niet te verwachten.

1l Meer vermogen en geen effecten

Samenvatting zienswijzen

Indieners stellen zich op het standpunt dat de substantiële vermogenswinst van 40% niet gerealiseerd kan worden met alleen interne verbeteringen, omdat die al jaren geleden zijn gerealiseerd, maar dat sprake moet zijn van serieuze veranderingen in hoogte, wielkengte, wijkvorm, wiekaantal, toerental e.d. Dit is helaas in geen enkel rapport terug te vinden. Over het type bestaat ook nog steeds volledige onduidelijkheid. Volgens indieners is het voor het grotere vermogen vereist dat de masthoogte, de wielkengte, de wiekbreedte, het aantal wieken of het toerental wordt verhoogd en zal het grotere vermogen meer turbulentie in de lucht en dus meer geluid produceren, mogelijk zelfs 40% meer. Hierover liggen volgens indieners geen stukken ter inzage, waardoor een beoordeling van de gevolgen niet kan worden gemaakt, ook niet door Bosch & Van Rijn en de ODRA. Veranderingen zullen zeker een negatieve invloed hebben op de omgeving, nader onderzoek is vereist voor hoe en in welke mate dat het geval is. Nader onderzoek zou nodig zijn en openheid en transparantie over wat er gaat gebeuren.

Reactie

Allereerst wordt opgemerkt dat zorgvuldig onderzoek is verricht naar de effecten van de verhoging van het vermogen op het gebied van geluid, externe veiligheid en slagschaduw. Dit is ook opgenomen in de overwegingen van de omgevingsvergunning.

Ten aanzien van het nog niet bekend zijn van het windturbinetype en het hanteren van een bandbreedte merkt het college op dat dit niet ongebruikelijk is bij omgevingsvergunningen voor windparken. Dit blijkt onder meer uit een uitspraak van de Afdeling van 29 mei 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:1781):

“209. Platform Tegenwind en anderen betogen voorts dat de bandbreedte tussen de toegestane minimale en maximale maatvoering van de windturbines zo groot is dat niet langer sprake is van een concreet bouwplan. Om te kunnen spreken van een concreet bouwplan moeten volgens Platform Tegenwind en anderen het type windturbine en de exacte hoogte van de windturbine bekend zijn. De toegestane bandbreedten leiden volgens hen tot rechtsonzekerheid.

209.1. Niet is vereist dat in de vergunningaanvraag en bij de vergunningverlening al een keuze wordt gemaakt voor een type windturbine of voor een precieze as- en tiphoogte (zie ook overweging 151.2 van deze uitspraak). Zoals de Afdeling in haar uitspraak over het windpark De Drentse Monden en Oostermoer onder 256.1 heeft overwogen, betekent de omstandigheid dat in de vergunningaanvraag bandbreedten zijn opgenomen voor de turbineafmetingen niet dat de aanvraag daarom onduidelijk is en het college niet op grond daarvan de omgevingsvergunning heeft kunnen verlenen. Dit geldt naar het oordeel van de Afdeling ook voor de thans aan de orde zijnde omgevingsvergunningen. De stelling van Platform Tegenwind en anderen dat gelet op de in de omgevingsvergunningen vermelde bandbreedten en het ontbreken van een keuze voor een type windturbine geen sprake is van een concreet bouwplan, deelt de Afdeling dan ook niet.” (onderstreping toegevoegd)

De windturbines zullen binnen de vergunde bandbreedte blijven en zullen moeten voldoen aan de normen, waaronder die voor geluid.

Voor een groter vermogen is niet vereist dat de masthoogte, wiek Lengte, wiek breedte of het toerental wordt verhoogd. De windturbines kunnen bijvoorbeeld worden uitgerust met een betere dynamo.

In de kwantitatieve risicoanalyse van Bosch & Van Rijn zijn voor het voorkeursalternatief de externe veiligheidseffecten van de twee windturbines onderzocht op basis van een ‘referentietype’ windturbine. De technische eigenschappen van dit referentietype windturbine (zoals de afmetingen, het bladoppervlak, toerental en de zwaartepunt afstand wiek) zijn zo opgesteld dat hiermee de maximale externe veiligheidseffecten in beeld worden gebracht die binnen de bandbreedte van de vergunningaanvraag voor het windpark realistisch gezien verwacht kunnen worden. Deze bandbreedte, waarin de minimale en maximale ashoogte, rotordiameter en tiphoogte van de windturbines zijn omschreven, is onveranderd gebleven. De conclusies van de kwantitatieve risicoanalyse blijven daarom in stand.

In de kwantitatieve risicoanalyse is gerekend met een referentietype windturbine omdat het windturbintype nu en ten tijde van uitvoering van het onderzoek nog niet bekend is en was. Wanneer het definitieve windturbintype bekend is wordt middels een actualisatiemelding onderzocht of de externe veiligheidseffecten van het daadwerkelijk gekozen windturbintype ook echt binnen de geldende normen blijven. Indien de externe veiligheidseffecten de normen overschrijden mogen de windturbines niet worden gebouwd.

Ten aanzien van geluid wordt erop gewezen dat windturbines twee soorten geluid genereren: enerzijds mechanisch geluid door apparatuur in de turbine en anderzijds stromingsgeluid door de interactie van de wieken met de lucht. Beide soorten zijn verdisconteerd in het (op de lokale windsnelheidsverdeling gebaseerde) bronvermogen van de turbines. Doordat de bronvermogens via de voorschriften bij de omgevingsvergunning zijn begrensd kunnen alleen typen en afmetingen worden geplaatst die hieraan kunnen voldoen. Dit is onafhankelijk van het elektrisch vermogen.

1m Conclusie en advies

Samenvatting zienswijzen

Indieners benoemen dat transparantie en juistheid van berekeningen noodzakelijk zijn om tot goede rapportages en besluitvorming te komen. De gehanteerde normen moeten ook passen bij de afmetingen van de turbines en de relevante omstandigheden. Indieners wijzen op de uitspraak van de Raad van State van 30 juni 2021, waaruit volgt dat voor de normen uit het Activiteitenbesluit aan een milieubeoordeling moet worden gemaakt. De huidige algemene normen uit het Activiteitenbesluit mogen nu niet worden gebruikt voor het vergunnen van windpark Caprice. Indieners concluderen dat de rapporten gebaseerd zijn op het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling, die niet zijn getoetst aan de voorgenomen ontwikkeling. Zij concluderen dat de rapporten daarmee onjuist en ongeschikt zijn om besluiten op te nemen. Indieners zijn van mening dat stoppen met dit project, gelet op het feit dat het project op zijn minst gebaseerd moet zijn op de juiste normen, de enige juiste, verantwoorde en logische keuze is.

Reactie

Vooropgesteld moet worden dat de uitspraak van de Afdeling van 30 juni 2021 niet meebrengt dat alle rapporten die ten grondslag liggen aan de besluitvorming niet meer bruikbaar zijn en dat het project moet worden gestopt. In de rapporten zijn de effecten onderzocht, waarbij niet uitsluitend is uitgegaan van de normen uit het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling. Voor slagschaduw is bijvoorbeeld de voorwaarde van een stilstandvoorziening aan de omgevingsvergunning verbonden. Deze voorwaarde is strenger dan de norm uit het Activiteitenbesluit.

Verder heeft de Afdeling in de uitspraak van 30 juni 2021 bepaald dat de windturbinebepalingen uit het Activiteitenbesluit buiten toepassing dienen te blijven indien sprake is van een windpark in de zin van het Besluit m.e.r.⁵ Daarin is een windpark gedefinieerd als een 'park bestaande uit ten minste drie windturbines'. Voor windparken met twee turbines, zoals windpark Caprice, blijven de bepalingen uit het Activiteitenbesluit – vooralsnog onverkort – gelden. Met de tijdelijke overbruggingsregeling windturbineparken (Stb. 2022, 181) zijn de windturbinebepalingen uit het Activiteitenbesluit voor bestaande windparken overigens weer gaan gelden. Het college is echter van mening dat het wenselijk is om de specifieke situatie voor windpark Caprice te beschouwen en aan de hand daarvan een afweging te maken. Er is voor gekozen om strengere normen te hanteren, die als aanvullende voorschriften aan de omgevingsvergunning worden verbonden. Hierbij is gezocht naar normen die leiden tot een balans tussen zo min mogelijk hinder voor omwonenden en het behalen van de doelstellingen van de energietransitie. Het college heeft de aanvullende voorschriften laten toetsen door Pondera.

1n Slotwoord

Samenvatting zienswijzen

Indieners wijzen nogmaals op hun slotwoord van de eerste zienswijze. Het blijft hen een raadsel waar de gemeente zich aan vastklampt. De laatste brief van 13 juli zou getuigen van onzekerheid, onwetendheid en zoekend naar wat kan en mag. Zij vragen de gemeente duidelijk te zijn en een voorbeeld te nemen aan de gemeente Ronde Venen die nee zegt omdat er te veel vragen zijn en

---

⁵ ABRvS 30 juni 2021, ECLI:NL:RVS:2021:1395.

zij als gemeente achter de keuzes van haar inwoners gaat staan. Indieners verzoeken het college en de raad om de mega windturbines niet toe te staan in Mooi Lingewaard.

Reactie

Deze opmerkingen worden voor kennisneming aangenomen. Verder wordt verwezen naar onderdelen A en B (specifiek het onderdeel over participatie door omwonenden) van deze zienswijzennota voor de uitleg over het proces en de omgang met vragen en zorgen van omwonenden.

2. Indiener 2

2a Beleid gemeente Lingewaard

Samenvatting zienswijzen

Indieners verwijzen naar de Windvisie Gelderland en het rapport Locatie onderzoek Lingewaard windenergie 2017 van Royal HaskoningDHV op grond waarvan het van belang zou zijn om windturbines te combineren met andere, intensieve functies, zoals infrastructuur, bedrijventerreinen en intensieve landbouwgebieden (onder meer glastuinbouw). Op de geplande locatie is wel bedrijvigheid, maar geen intensief bedrijventerrein. Daarnaast zouden volgens wet- en regelgeving geen windturbines geplaatst mogen worden in Natura 2000-gebieden. Verder is het streven uit het Beleidskader Windenergie naar een rustig en ordelijk beeld waarbij windturbines deel uitmaken van de totale beleving van het landschap in plaats van dit te domineren volgens indieners zonder inhoudelijke motivatie terzijde geschoven. Het project is ook in strijd met de resultaten van het onderzoek ten behoeve van de RES, waarin wordt gesteld dat windturbines moeten worden geclusterd in windparken en waarin de locatie niet als zoeklocatie is aangewezen. Door het overdragen van het bevoegd gezag zou de provincie niet meer controleren of sprake is van een goede ruimtelijke ordening. Tot slot is het initiatief volgens indieners in strijd met belangwekkende adviezen, regels en afspraken over onder meer ruimtelijke kwaliteit en doet het afbreuk aan Natura 2000- en stiltegebieden. Het beleid is volgens hen onsamenvattend, opportunistisch, niet doelgericht en niet efficiënt.

Reactie

Voor opmerkingen over het rapport van Royal HaskoningDHV, het Beleidskader Windenergie en het beleid dat de gemeente voert, de RES en het onderzoek dat ten behoeve daarvan is gedaan verwijst het college naar de reactie op zienswijze §1e.

De provincie is op basis van de Elektriciteitswet 1998, artikel 9f, eerste en tweede lid, aangewezen tot het toepassen van de provinciale coördinatie-regeling ten aanzien van, en is zij het bevoegde gezag voor, de benodigde uitvoeringsbesluiten voor de aanleg of uitbreiding van windenergieparken met een capaciteit van tussen 5 en 100 megawatt. In een brief van 15 augustus 2019 heeft de provincie de gemeente bericht dat zij heeft besloten dat artikel 9f, eerste en tweede lid, van de Elektriciteitswet 1998 niet van toepassing is voor de realisatie van de twee windturbines op het fabrieksterrein van steenfabriek Huissenswaard te Lingewaard. De provincie heeft vervolgens opgemerkt:

“Hiertoe past u de gemeentelijke coördinatie-regeling toe en blijven we gezamenlijk optrekken in het project. Met dit besluit wordt u het bevoegd gezag voor het nemen van de benodigde uitvoeringsbesluiten.”

De stelling dat de provincie door haar besluit niet meer kan controleren of sprake is van een goede ruimtelijke ordening is niet juist. De provincie heeft de mogelijkheden om op grond van het beschikbare instrumentarium uit de Wet ruimtelijke ordening (Wro) de mogelijkheid om in te grijpen als het initiatief in haar ogen niet tegemoet komt aan de provinciale ruimtelijke belangen. De provincie zou in zo'n geval een zienswijze kunnen indienen en na definitieve besluitvorming beroep kunnen aantekenen of een reactieve aanwijzing kunnen geven. De provincie heeft van de gelegenheid om een zienswijze in te dienen geen gebruik gemaakt.

Ten aanzien van de opmerkingen over Natura 2000-gebieden wordt opgemerkt dat de effecten zijn getoetst en is de conclusie dat significant negatieve effecten zijn uit te sluiten. Het is op grond van de Wet natuurbescherming niet per definitie verboden om windturbines in Natura 2000-gebieden te plaatsen, zolang er geen negatieve effecten op de doelstellingen van het Natura2000-gebied te verwachten zijn.

2b Landschapsonwikkelingsplan

Samenvatting zienswijzen

Indieners zijn van mening dat in tegenstelling tot wat er in het onderzoek van Royal HaskoningDHV en het Landschapsonwikkelingsplan (LOP) staat, de plaatsing van het Windpark Caprice in de uiterwaarden een combinatie is van verkeersdrukte en een grote verrommeling van de landschapswaarden in het Natura 2000-gebied Rijntakken. Verder verwijzen zij naar uitgangspunten die in het rapport van Royal HaskoningDHV zijn geformuleerd. Indieners wijzen erop dat volgens die uitgangspunten en het provinciaal beleid sprake is van een windpark vanaf drie windturbines. Solitaire windturbines zouden eerder zorgen voor verrommeling van het landschap. Met de afwijking hiervan zou de gemeente de deur openzetten om overal losse windturbines te plaatsen. Indieners wijzen verder op de grootste bedreigingen volgens het LOP, zoals die in het rapport van Royal HaskoningDHV zijn verwoord. Daarnaast merken indieners op dat de gemeente met gemeenschapsgeld dure nota's en adviezen laat opstellen en dat de aanbevelingen vervolgens niet worden opgevolgd. Het vergunnen, bouwen en exploiteren van het windpark heeft volgens indieners een negatief effect op het cultuurlandschap, niet alleen voor de gemeente Lingewaard, maar ook voor het dorp Loo en het Natura 2000-gebied.

Reactie

Indieners verwijzen vooral naar het adviesrapport van Royal HaskoningDHV, dat is opgesteld ten behoeve van het daarna vastgestelde Beleidskader Windenergie van de gemeente. Het project is aan dit beleidskader getoetst en geconstateerd is dat het project voldoet aan de in het beleidskader opgenomen voorwaarden. De toetsing is opgenomen in bijlage 16 bij de omgevingsvergunning. Daarin staan ook de overwegingen met betrekking tot het advies van de Commissie Omgevingskwaliteit. Verwezen wordt naar reactie §1e.

Ten aanzien van het clusteren van de windturbines en de opmerking dat hiermee overal losse windturbines geplaatst kunnen worden, merkt de gemeente op dat deze vrees ongegrond is, nu ieder project zorgvuldig wordt beoordeeld en altijd sprake moet zijn van een goede ruimtelijke ordening. In de conclusie van § 4.1 van de toetsing aan het beleidskader (bijlage 16) staat het volgende:

“Er wordt bij de plaatsing van de nieuwe windturbines zo veel mogelijk gestreefd naar een rustig en ordelijk beeld. De windturbines vormen door koppeling aan grootschalige infrastructuur onderdeel van de totale beleving van landschap en nemen door het feit dat het hier niet meer dan twee windmolens betreft, de beleving van het landschap in algemene zin niet over.”

Bij de plaatsing van de windturbines is rekening gehouden met de opstelling van grootschalige infrastructuur - de door te trekken A15 en het Pannerdensch Kanaal - om verrommeling van het landschap te voorkomen.

Ten aanzien van de opmerking over verrommeling van de landschapswaarden in het Natura 2000-gebied Rijntakken wordt opgemerkt dat landschapswaarden geen onderdeel uitmaken van het toetsingskader in de Wet natuurbescherming. Voor de natuurwaarden en de doelstellingen voor het Natura 2000-gebied Rijntakken geldt dat uit de uitgevoerde onderzoeken en de toetsing door de provincie blijkt dat significant negatieve effecten zijn uit te sluiten.

De stelling dat windturbines een effect hebben op het cultuurlandschap is weliswaar terecht voorgedragen, maar dat betekent niet dat de ontwikkeling daarmee onaanvaardbaar is of in strijd met een goede ruimtelijke ordening. Uit de cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Lingewaard (vastgesteld door raad), volgt dat het gebied een hoge waardering kent. Het realiseren van windmolens zal de fysiognomie verminderen en daarmee ook (iets) de waarde van het cultuurlandschap. Maar in de ruimtelijke onderbouwing is beschreven dat is onderzocht en beoordeeld in welke mate het landschap beïnvloed wordt. De conclusie is dat (conform de eis uit het beleidskader windenergie) sprake is van een zekere mate van een rustig en ordelijk beeld: twee turbines (geen solitaire), gekoppeld aan grootschalige infrastructuur. Daarmee is het project – alles overziend – in overeenstemming met een goede ruimtelijke ordening.

2c Provinciale omgevingsvisie en omgevingsverordening

Samenvatting zienswijzen

Indieners wijzen erop dat niet duidelijk is waaruit volgt dat er geen externe negatieve effecten op de kernkwaliteiten van de Groene Ontwikkelingszone (GO) zijn te verwachten, zoals in §4.7.2 van de ruimtelijke onderbouwing staat. Ook zou nergens uit blijken dat rekening is gehouden met de voorwaarden uit artikelen 2.43, 2.52 en 2.54 van de provinciale omgevingsverordening. Verder heeft het gebied de archeologische aanduiding ‘Romeinse Limes’ gekregen, waarvan de kernkwaliteiten niet mogen worden aangetast. In de ruimtelijke onderbouwing blijft dit onderwerp volgens indieners geheel onbesproken. Tot slot zou het plan strijdig zijn met de belangen die de provincie aan het Verkenningsgebied voorwaarden Natuurbegraven en Kleinschalige recreatie Gelders Natuurnetwerk (GNN) heeft toegekend, omdat de zuidelijke windturbine met haar cirkel binnen dit gebied valt.

Reactie

Voor de reactie op de zienswijze die betrekking heeft op de GO wordt verwezen naar reactie §1e.

Nu voor dit project geen houtopstanden hoeven te worden geveld, is ook geen sprake van strijd met artikel 2.54 van de provinciale verordening.

Ten aanzien van het aspect archeologie wordt in de ontwerpomgevingsvergunning overwogen dat de locatie van de bestaande steenfabriek vanwege plaatsgevonden bodemverstoring en ophoging is vrijgegeven voor verstoring. De noordelijke windturbine valt binnen dit archeologisch vrijgegeven gebied. Ter plaatse zijn dus geen aanvullende maatregelen nodig met betrekking tot archeologische waarden. De locatie van de zuidelijke windturbine valt binnen het archeologisch onderzoek dat is uitgevoerd ten behoeve van het bestemmingsplan ‘Steenfabriek Huissenswaard’. Op basis van dit onderzoek is geconcludeerd dat bij de uitvoering van de voorgenomen ingreep (het plaatsen van een windturbine) er geen archeologische waarden worden verstoord. De Romeinse Limes is in dit onderzoeksrapport meegenomen in het kader van de archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode Romeinse tijd tot en met de Nieuwe tijd. Uit het archeologisch onderzoek blijkt dat de oeverafzettingen in het verleden zijn

afgegraven ten behoeve van de baksteenindustrie waarna niet bruikbare grond is teruggestort. Hierdoor worden in het gebied geen archeologische resten meer verwacht.

Ten aanzien van de verkenningsgebieden uit de provinciale verordening wordt opgemerkt dat dit gebieden zijn waar onder bijzondere voorwaarden een natuurbegraafplaats respectievelijk kleinschalige recreatie kan worden toegestaan. Deze aanduiding levert geen belemmering op voor het realiseren van een windturbine.

Ten slotte wordt opgemerkt dat de omgevingsvergunning uitgaat van de realisatie van het voorkeursalternatief (VKA) dat in de MER is beschreven. Bij de realisatie van het VKA is geen sprake van overdraai over het GNN.

2d Beter milieu en verduurzaming

Samenvatting zienswijzen

Indieners stellen dat Windpark Caprice per saldo negatief bijdraagt aan reële verduurzaming. De verduurzaming van de steenfabriek zou moeten plaatsvinden door het verduurzamen van eigen processen en transportbewegingen. Verplaatsing naar een gunstigere locatie zou het aantal transportbewegingen kunnen reduceren en zou verbetering aan milieu, verduurzaming en stikstofreductie in het Natura 2000-gebied tot gevolg hebben. De investering in de windturbines zou efficiënter en effectiever zijn in een cluster, op een windrijkere locatie met voor windturbines aanwezige infrastructuur. Het verdienmodel zou ten koste gaan van het Natura 2000-gebied en het woongenot van omwonenden, terwijl nog niet duidelijk is of het mogelijk is en of de netbeheerder bereid is 70% van de opbrengst af te nemen.

Reactie

Het standpunt dat Windpark Caprice niet bijdraagt aan reële verduurzaming wordt niet gedeeld. In de zienswijze wordt weliswaar gesteld maar niet nader onderbouwd dat het windpark geen reële bijdrage levert. Dat indieners liever zien dat het windpark er niet komt en dat steenfabriek Caprice beter naar een andere locatie zou kunnen uitkijken, wordt voor kennisgeving aangenomen. Ter discussie staat niet de vraag of de steenfabriek naar een andere locatie kan of moet vertrekken, maar of de windturbines kunnen worden vergund. De gemeente heeft daarvoor een aanvraag ontvangen, waarop zij moet beslissen.

Waar het gaat om de duurzaamheidsdoelstelling is onderbouwd dat de realisatie van de windturbines een wezenlijke bijdrage levert aan de duurzaamheidsambities van Lingewaard. Verwezen wordt naar § 1c.

De netbeheerder heeft bevestigd dat de windturbines kunnen worden aangesloten en elektriciteit kunnen leveren. Inmiddels is door initiatiefnemer ook de opdracht gegeven aan de netbeheerder om een tracéstudie te doen. Daarmee is een claim gelegd op de ruimte op het net voor de capaciteit van 14 MW.

2e AERIUS-berekening

Samenvatting zienswijzen

Indieners vermoeden dat de AERIUS-berekening met de oude software is gedaan, omdat de berekening van augustus 2020 is, terwijl in oktober nieuwe software beschikbaar was. De

nieuwere versie zou hogere uitkomsten laten zien. De berekeningen en bijbehorende beoordelingen moeten opnieuw worden uitgevoerd. De berekening zou zeer incompleet zijn, omdat ook geen opgaven zijn gedaan van het dieselgebruik van alle apparatuur. Het zou ook niet transparant zijn een richtgetal te hanteren met betrekking tot de uitstoot van NOx per item. Daarnaast zou de afgeleide stikstof niet meegenomen zijn en is de berekening niet voorgelegd aan de Commissie m.e.r. Door het ontbreken van een aangepaste en complete berekening, zou niet navolgbaar zijn of significante effecten te verwachten zijn, terwijl deze moeten worden uitgesloten.

Reactie

Er is in 2021 een nieuwe AERIUS-berekening uitgevoerd om te bepalen of door ontwikkeling van Windpark Caprice het aspect stikstof leidt tot significante negatieve gevolgen voor Natura 2000-gebieden. Daarbij zijn de invoergegevens van de berekening gecontroleerd en leidend. De conclusie blijft dat de tijdelijke depositie in de aanlegfase niet tot significante effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied Rijntakken leidt. Er is geen aanleiding de stikstofberekening opnieuw uit te voeren. Sinds 1 juli 2021 zijn stikstofeffecten uit de aanlegfase als vergunningvrij te beschouwen, conform de bepalingen uit de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (artikel 2.9a Wsn).

Dat het aspect stikstof niet is beoordeeld door de commissie m.e.r. maakt de voorgenomen besluitvorming niet onzorgvuldig. In de eerste plaats is er op grond van de Wet milieubeheer geen verplichting om een MER op te stellen. Initiatiefnemer heeft onverplicht een MER opgesteld en laten toetsen. In de tweede plaats is voor de vergelijking van de alternatieven in het MER is het aspect stikstof niet relevant, want dit aspect is niet onderscheidend voor de MER-alternatieven.

2f Significante effecten en ADC-toets

Samenvatting zienswijzen

Indieners zijn van mening dat een ADC-toets had moeten worden uitgevoerd, nu uit de documenten niet zou blijken dat op een solide en wetenschappelijke wijze is aangetoond dat significante effecten volledig worden uitgesloten. Er zouden transparante berekeningen en passende beoordelingen moeten worden gemaakt en vervolgens een degelijke en transparante ADC-toets (Alternatieven, Dwingende reden van groot openbaar belang en Compensatie) moeten worden uitgevoerd. Volgens indieners faalt de ADC-toets al bij 'Alternatieven' en kan en mag het project dus niet worden vergund.

Reactie

In de Habitatrichtlijn en de wet natuurbescherming is opgenomen dat een ADC-toets pas aan de orde is als significante effecten (1) op voorhand niet zijn uit te sluiten én (2) in een passende beoordeling de conclusie wordt getrokken dat de natuurlijke kenmerken van het betrokken Natura 2000-gebied worden aangetast. Als zo'n aantasting aan de orde is, dient op grond van een ADC-toets te worden bepaald of toch toestemming voor het plan kan worden gegeven.

In het rapport gebiedsbescherming van Econsultancy is de conclusie getrokken dat (gelet op de gevonden en te verwachten ecologische waarden en de beoogde planontwikkeling) de effecten: areaalverlies, versnippering, verstoring door geluid, verstoring door trilling en verstoring door mechanische effecten op voorhand redelijkerwijs zijn uit te sluiten. Daarnaast zijn significant negatieve effecten als gevolg van tijdelijke stikstofdepositie gedurende de werkzaamheden

uitgesloten. Ten aanzien van effecten op de populatiedynamiek en optische verstoring heeft een nadere toetsing plaatsgevonden, waaruit de conclusie is getrokken dat significante negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de onderzochte soorten op voorhand zijn uit te sluiten. Nu significant negatieve effecten zijn uit te sluiten, is een ADC-toets niet aan de orde.

2g Natuurtoets en ecologisch onderzoek Natura 2000

Samenvatting zienswijzen

Indieners menen dat het ecologisch onderzoek te beperkt is met één veldbezoek in een zeer klein deel van het gebied, vijf wintertellingen en expert judgement. Uit het onderzoek zou geen juist beeld komen van het aantal soorten en variatie door het jaar heen. Indieners constateren door het jaar heen veel meer soorten. Omdat het hele gebied een Natura 2000-gebied en een stiltegebied is, is deze plaats volgens indieners een slechte keuze voor twee enorme windturbines. Indieners verwijzen verder naar richtlijnen van Vogelbescherming Nederland waaruit zou volgen dat windturbines uit voorzorg niet geplaatst mogen worden in belangrijke vogelgebieden. Indieners vinden de plannen zeer tegenstrijdig en opmerkelijk met het oog op een nieuw natuurontwikkelingsplan in de directe omgeving van de windturbines. Het lijkt er volgens indieners sterk op dat de metingen zijn gemanipuleerd, nu de nieuwe natuurwaarden en inrichting van de Angerensche polder aan het einde van het K3 Delta/Caprice project niet zijn meegenomen. Er zou niet objectief maar doelgericht zijn gemeten en het bevoegd gezag zou hebben gefaald hierop toe te zien. Tellingen zouden ook onvoldoende zijn herhaald om een goed beeld te geven. Indieners zouden zelf vogelsoorten gespot hebben die niet op de lijst voorkomen. Het ecologisch onderzoek zou ondeugdelijk zijn om het 1% mortaliteitscriterium te toetsen. Uit recent onderzoek van de WUR zou ook blijken dat de impact van windturbines op vogelsterfte vaak wordt onderschat. Dit zou het bevoegd gezag moeten meenemen, ook al is dit nog niet vertaald in wetgeving. Tot slot is geen onderzoek gedaan naar de invloed van de windturbines op de Loose zijde van het Pannerdensch Kanaal, terwijl dat Natura 2000- en stiltegebied binnen vier keer de tiphoogte ligt en er meerdere zeldzame vogels voorkomen. Voor een definitief besluit kan worden genomen dient een deugdelijk, relevant en allesomvattend ecologisch onderzoek uitgevoerd te worden.

Reactie

Het standpunt dat de verrichte onderzoeken tekortschieten wordt niet gedeeld. Er hebben wel degelijk meerdere veldbezoeken plaatsgevonden, zowel voor het onderzoek naar vogels (p. 5 van rapport soortbescherming) als voor het onderzoek naar vleermuizen (p. 6 rapport soortbescherming). Zo hebben voor het onderzoek naar de broedvogels vijf veldbezoeken plaatsgevonden conform de werkwijze van Stelsel Natuur en Landschap (SNL) en zijn voor het vleermuizenonderzoek twee veldbezoeken uitgevoerd.

Overigens zou de omstandigheid dat maar één veldbezoek zou zijn afgelegd ook niet maken het onderzoek om die reden ondeugdelijk is of onzorgvuldig tot stand is gekomen. In dat kader wordt ook verwezen naar een uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (de Afdeling) van 13 juni 2012 (ECLI:NL:RVS:2012:BW8170):

“2.10.6. Wat betreft het betoog van [appellant] en anderen dat in de quickscan onvoldoende de gevolgen van het plan op beschermde diersoorten zijn onderzocht omdat één veldbezoek te weinig is, overweegt de Afdeling dat in de quickscan aan de hand van een literatuurstudie en de aangetroffen habitat tijdens een veldbezoek beoordeeld is voor welke beschermde diersoorten het plangebied een geschikte habitat is en

welke beschermde diersoorten derhalve mogelijk aanwezig zijn. Nu in de quickscan beoordeeld is of als gevolg van de effecten op de mogelijk aanwezige beschermde diersoorten ontheffingen in het kader van de Ffw nodig zijn en geconcludeerd is dat dit niet het geval is, behoefde niet onderzocht te worden of deze beschermde diersoorten ook daadwerkelijk aanwezig zijn in het plangebied. Voor zover [appellant] en anderen aanvoeren dat in de quickscan ten onrechte geen rekening is gehouden met alle mogelijke effecten, zoals de effecten van de bebouwing, op beschermde diersoorten wordt overwogen dat zij niet aannemelijk hebben gemaakt dat er mogelijke andere gevolgen op beschermde diersoorten zijn dan de mogelijke gevolgen waarmee in de quickscan rekening is gehouden. (...)

Gelet op het voorgaande ziet de Afdeling in hetgeen [appellant] en anderen hebben aangevoerd geen aanleiding voor het oordeel dat aan de quickscan zodanige gebreken kleven of dat de quickscan zodanige leemten in kennis bevat dat de raad de quickscan niet ten grondslag heeft kunnen leggen aan het plan. De Afdeling ziet geen aanleiding voor het oordeel dat de raad zich niet in redelijkheid op het standpunt heeft kunnen stellen dat de Ffw niet aan de uitvoerbaarheid van het plan in de weg staat.” (onderstreping toegevoegd)

De 1%-mortaliteitsnorm kan en mag nog steeds gebruikt worden. Dit blijkt ook uit de uitspraak van de Afdeling over Windpark Den Tol (ABRvS 7 oktober 2020, ECLI:NL:RVS:2020:2384):

“9.1 (...) Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen (uitspraak van 18 februari 2015, ECLI:NL:RVS:2015:438) kan dit criterium, bij het ontbreken van een ander wetenschappelijk onderbouwd criterium, gehanteerd worden als uitgangspunt om te bepalen of gelet op de te verwachten aantallen slachtoffers door windturbines, afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de desbetreffende soorten. Overigens merkt de Afdeling in dit verband op dat het ontbreken van een ander wetenschappelijk onderbouwd criterium moet worden begrepen in het licht van de uitspraak van het Hof van Justitie van 9 december 2004, waarin wordt gesproken van het overleggen van enig wetenschappelijk tegenbewijs. (...)” (onderstreping toegevoegd)

Daarnaast is het van belang om te vermelden dat het windpark wordt gerealiseerd op een bedrijventerrein waar veel bedrijvigheid plaatsvindt. Desalniettemin zal er sprake zijn van aanvaringsslachtoffers (vogelsterfte). Dit zal echter niet resulteren in een effect op de staat van instandhouding van betrokken vogelsoorten. Dit volgt uit de natuurtoets.

Tot slot wordt opgemerkt dat de soortenlijst waarvoor ontheffing is aangevraagd niet per definitie een lijst is van soorten die in het gebied aanwezig zijn, maar een lijst van waarvoor jaarlijkse aanvaringsslachtoffers worden voorzien.

In het onderzoek van Econsultancy is aangegeven dat een zone van ca. 500 meter rond het plangebied (waar de turbines gepland zijn) is onderzocht op onder meer broedvogels, jaarrond beschermde nesten en verblijfplaatsen van vleermuizen. Dat er geen onderzoek aan de overzijde van de IJssel (rondom Loo) is uitgevoerd, is in dat licht logisch. De overzijde van de rivier ligt op circa 500 meter van de plekken waar de turbines gepland staan. Directe effecten van de te plaatsen turbines op broedvogels en vaste nesten en verblijfplaatsen buiten de 500 meter (met daarbij ook nog een barrière als de rivier De IJssel) zijn niet te verwachten.

2h Compenserende maatregelen ontnomen door A15 en ontgronding

Samenvatting zienswijzen

Indieners benoemen dat door het herinrichtingsplan van de Angerensche en Doornenburgsche buitenpolder de windturbines een nog groter contrast vormen met de directe omgeving dan op het eerste gezicht lijkt. Er worden geen compenserende maatregelen voor de natuur getroffen

ter voorkoming van een verdere vergroting van het contrast. Indieners zijn van mening dat het niet is toegestaan om voor de landschappelijke inpassing van de windturbines aanspraak te maken op de compenserende maatregelen die al noodzakelijk zijn voor het doortrekken van de A15 en de klei- en zandwinning in het gebied. Het bevoegd gezag zou moeten waken voor ondermijning van de andere projecten, moeten toezien op een goede samenwerking met andere overheden voor de kwaliteit van de procedures en alle betrokken actoren van de andere projecten op de hoogte moeten brengen. Deze projecten worden door het plan beïnvloed.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt allereerst verwezen naar reactie in §1e. De windturbines zijn gesitueerd in het deel van het bedrijventerrein dat is uitgebreid en waarvoor al maatregelen voor versterken van de Groene Ontwikkelingszone en de ruimtelijke kwaliteit en het landschap zijn en worden genomen.

De stelling dat windturbines een effect hebben op het cultuurlandschap is weliswaar terecht voorgedragen, maar dat betekent niet dat de ontwikkeling daarmee onaanvaardbaar is of in strijd met een goede ruimtelijke ordening. Uit de cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Lingewaard (vastgesteld door raad), volgt dat het gebied een hoge waardering kent. Het realiseren van windmolens zal de fysiognomie verminderen en daarmee ook (iets) de waarde van het cultuurlandschap. Maar in de ruimtelijke onderbouwing is beschreven dat is onderzocht en beoordeeld in welke mate het landschap beïnvloed wordt. De conclusie is dat (conform de eis uit het beleidskader windenergie) sprake is van een zekere mate van een rustig en ordelijk beeld: twee turbines (geen solitaire), gekoppeld aan grootschalige infrastructuur. Daarmee is het project – alles overziend – in overeenstemming met een goede ruimtelijke ordening.

2i Werpafstand en overtoerenberekening

Samenvatting zienswijzen

Indieners menen dat de berekening van de werpafstand bij overtoeren niet volledig is uitgevoerd en daarmee niet valide en betrouwbaar is. De berekening zou enkel zijn uitgevoerd met het ballistische model zonder luchtkrachten. Een windturbine van 240 meter hoogte zou brokstukken tot zeker 800 meter werpen. Zij maken een vergelijking met incidenten in Denemarken en Andijk met lagere tiphoogtes. Ook zou de mogelijke dijkschade, gevolgen voor hoogspanningsmasten en schade aan de gastransportleiding niet goed zijn berekend. Indieners maken zich bovendien zorgen over de risico's voor scheepvaart met gevaarlijke lading. Veiligheid lijkt volgens indieners ondergeschikt aan de belangen van de initiatiefnemer. Indieners wijzen verder op opmerkingen van de Commissie m.e.r. over de maximale werpafstand ten opzichte van de werpafstand-overtoeren-contour en de berekening van de schade bij een wiekbreuk. Het is volgens indieners onduidelijk wat er met deze opmerkingen is gedaan en mogelijke aanpassingen zijn niet opnieuw door de Commissie getoetst. Daarnaast vinden indieners het wegwerken van de risico's voor de bewoners van de woning op het fabrieksterrein (met een molenaarsverklaring) en voor de medewerkers ethisch discutabel.

Reactie

In de kwantitatieve risicoanalyse is inderdaad gerekend op basis van het ballistisch rekenmodel zonder luchtkrachten. Over het algemeen geldt dat de berekening zonder luchtkrachten de verste werpafstand oplevert. In de kwantitatieve risicoanalyse is daarmee uitgegaan van een worst-case benadering. Een berekening met luchtkrachten zal in ieder geval niet leiden tot een grotere

risicocontour. De berekening zonder luchtkrachten is gecontroleerd met SAVE-W, een programma waarvan de formules en uitkomsten zijn geverifieerd door het RIVM. Uit deze berekening volgt dat voor de VKA-bovengrens dezelfde maximale werpafstand als uit het onderzoek met het ballistisch rekenmodel zonder luchtkrachten. In het onderzoek is ook ingegaan op hoogspanningsinfrastructuur, waterkering, gastransportleidingen en scheepsvaart met gevaarlijke lading.

De opmerkingen van de Commissie m.e.r. gingen over de uitgangspunten in de trefkansberekeningen van de windturbines op de primaire waterkering en de berekening van het Individueel passanten risico (IPR) en het maatschappelijk risico (MR) van de windturbines voor de toekomstige A15. Naar aanleiding van deze opmerkingen zijn de berekening van het IPR en het MR toegevoegd aan de berekening voor de A15 en aangepast in de berekening voor de waterkering. Deze aanpassingen zijn niet nogmaals door de Commissie getoetst, maar wel door de ODRA. Uit deze toetsing is gebleken dat aanvullend onderzoek naar de verhoging van de intrinsieke faalkans van de primaire waterkering niet nodig was. Uit een aanvullend onderzoek over de A15 is gebleken dat het gelet op de aard van de weg niet realistisch is dat het IPR en het MR worden overschreden. Van een overschrijding zou pas sprake zijn als meer dan 3,1 miljard passanten per jaar de windturbines passeren op de A15 (MR) en als één persoon meer dan 1.582.278 keer per jaar de windturbines passeert (IPR).

Over de afspraken met de bewoners van de woning op het fabrieksterrein wordt het volgende opgemerkt. Wanneer sprake is van een binding met het windpark (organisatorisch, functioneel of technisch) kan een woning door het afsluiten van een molenaarsovereenkomst een 'woning in de sfeer van de inrichting' worden. Daarmee gelden de normen voor geluid en slagschaduw niet meer voor die woning. Er moet nog wel sprake zijn van een goed woon- en leefklimaat voor de bewoners van de woning. Bij diverse windparken is gebleken dat ook bij een geluidbelasting van enkele decibellen boven de wettelijke norm voldaan kan worden aan een goed woon- en leefklimaat. Uit diverse onderzoeken naar geluidshinder blijkt ook dat mensen die mee profiteren van het windpark daadwerkelijk ook minder hinder ervaren.

2j Afstand tot bebouwing en recreatiegebieden

Samenvatting zienswijzen

Indieners menen dat de geluidsoverlast en gezondheidsrisico's niet correct zijn vastgesteld, omdat de resultaten van de m.e.r. zijn gebaseerd op achterhaalde normeringen die zijn bepaald voor windturbines met een masthoogte van 80 meter. Er zou tot op heden geen gedegen onderzoek beschikbaar zijn naar de gezondheids- en geluidseffecten van windturbines met een masthoogte van 160 meter. Het Europese Hof zou hebben uitgesproken dat dergelijke windturbines moeten worden onderworpen aan een milieutoetsing volgens de EU-richtlijnen. Zij verwijzen naar uitspraken van Prof.mr. Bröring en van Dr.ir. De Laat. Deze laatste stelt dat de milieuonderzoeken zijn gebaseerd op sterk verouderde aannames en normen die zelf nooit onderworpen zijn aan een milieutoets. De geluidseffecten van een windturbine met een masthoogte van 160 meter zouden heel anders zijn. Daarnaast zouden de afstanden tot de meest nabij gelegen woningen te kort zijn. In Europees verband zou minimaal 800 tot 1200 meter worden aangehouden tussen de turbines en bebouwing. Het plan zou volgens indieners aan het Europese Hof moeten worden voorgelegd.

Reactie

De gemeente gaat ervan uit dat indieners het arrest Nevele van het Europese Hof van Justitie van 25 juni 2020 over een Vlaams windpark bedoelen.

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (de Afdeling) heeft onder verwijzing naar deze Europese uitspraak bepaald dat de windturbinebepalingen uit het Activiteitenbesluit buiten toepassing dienen te blijven indien sprake is van een windpark in de zin van het Besluit m.e.r.⁶ Daarin is een windpark gedefinieerd als een 'park bestaande uit ten minste drie windturbines'. Voor windparken met twee turbines, zoals windpark Caprice, blijven de bepalingen uit Activiteitenbesluit – vooralsnog onverkort – gelden. Het college is echter van mening dat het wenselijk is om de specifieke situatie voor windpark Caprice te beschouwen en aan de hand daarvan een afweging te maken. Er is voor gekozen om strengere normen te hanteren, die als aanvullende voorschriften aan de omgevingsvergunning worden verbonden. Hierbij is gezocht naar normen die leiden tot een balans tussen zo min mogelijk hinder voor omwonenden en het behalen van de doelstellingen van de energietransitie. Het college heeft de aanvullende voorschriften laten toetsen door Pondera.

Aan het ontwerp-besluit tot verlening van de vergunning liggen onderzoeken ten grondslag die zijn gebaseerd op normen die ook voldoen voor windturbines met een masthoogte van 160m.

2k Gezondheidsrisico's en cumulatie

Samenvatting zienswijzen

Indieners stellen dat geen rekening is gehouden met een cumulatie van geluidsoverlast van de door te trekken A15 en de windturbines van Windpark Caprice. Ook zou de geluidsbelasting moeten worden bepaald op basis van een fysiek geluidsonderzoek. De geluidsnormering in de MER zou gebaseerd zijn op een normering van een lager type windturbine. Volgens indieners hebben omwonenden al jaren last van extra gezondheidsrisico's door industriële activiteiten van de steenfabriek (fluoruitstoot en graafwerkzaamheden) en fijnstof door vrachtverkeer voor steentransport en scheepvaart voor kleitransport. Het laag frequente geluid van het vrachtverkeer zou nu al zeer hinderlijk zijn en daar zou het geluid van de windturbines bijkomen. Het niet hoorbare deel van geluid zou onderbelicht zijn en de gevolgen zouden worden gebagatelliseerd. Zij verwijzen naar enkele (buitenlandse) studies waaruit zou blijken niet hoorbaar geluid tot ernstige gezondheidsklachten kan leiden. Volgens Dr.ir. De Laat zouden de hoogte en het vermogen van de turbine invloed hebben op de hoeveelheid laag frequent geluid. Staatssecretaris Van Veldhoven zou het RIVM onlangs opdracht gegeven hebben tot een inventariserend onderzoek. Dit onderzoek zou moeten zijn afgerond voordat het windpark vergund kan worden. Uit de rapporten van Windpark Caprice zou verder niet blijken dat onderzoek is gedaan naar de effecten, de aanwezigheid en de sterkte van laagfrequent geluid en dat vinden indieners bezwaarlijk. Op grond van het voorzorgbeginsel zouden reproduceerbare nulmetingen moeten worden uitgevoerd op basis waarvan de toekomstige werking kan worden beoordeeld, zowel voor hoorbaar als voor laagfrequent geluid. Na plaatsing van de windturbines zouden referentiemetingen moeten worden uitgevoerd.

Reactie

Bij de beoordeling van de aanvraag is het college uitgegaan van de meest recente jurisprudentie van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS/de Afdeling), waarin wordt herhaald dat er in de wetenschap geen directe oorzaak-effectrelatie is gevonden tussen

---

⁶ ABRvS 30 juni 2021, ECLI:NL:RVS:2021:1395.

windturbinegeluid en gezondheid. In haar uitspraak van 23 december 2020 heeft de Afdeling ook het meest recente onderzoek van het RIVM meegenomen, waarin eerdere conclusies uit 2017 worden bevestigd. De eindconclusie is dat er onvoldoende wetenschappelijk bewijs is voor een directe relatie tussen gezondheidsrisico's en het geluid van windturbines (ECLI:NL:RVS:2020:3112):

“16.4. (...) Zoals de Afdeling heeft overwogen in haar uitspraak van 5 februari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:375, onder 20.1, over het windpark Piet de Wit, bestaat er in de wetenschap geen eenduidig standpunt over het antwoord op de vraag of (laagfrequent) geluid van windturbines effect heeft op de gezondheid van mensen en is in de wetenschap geen directe oorzaak-effectrelatie tussen windturbinegeluid en gezondheid gevonden. De door [appellant] en anderen overgelegde publicaties geven geen aanleiding voor een andere conclusie. Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen in de uitspraak over het windpark De Drentse Monden en Oostermoer, onder 119.3, strekt het voorzorgs- en preventiebeginsel, waar [appellant] en anderen in dit verband op wijzen, niet zo ver dat op basis van publicaties waarin alleen een mogelijk verband wordt gelegd tussen windturbines en gezondheidsklachten, het college van het verlenen van de omgevingsvergunning had behoren af te zien. (...) Voor zover [appellant] en anderen doelen op het rapport "Health effects related to wind turbine sound: an update" van het RIVM uit 2020, overweegt de Afdeling dat dit rapport dateert van na het nemen van het bestreden besluit, zodat het college daar geen rekening mee kon houden. Overigens worden in dit rapport de conclusies uit het rapport "Health effects related to wind turbine sound" van het RIVM uit 2017 bevestigd. De eindconclusie in het rapport is dat er onvoldoende wetenschappelijk bewijs beschikbaar is voor een directe relatie tussen gezondheidsrisico's en het geluid van windturbines.” (onderstreping toegevoegd)

Op basis van het voorgaande mag het college ervan uitgaan dat er geen direct verband is tussen gezondheidsklachten en geluid van windturbines. Verder is de gemeente op de hoogte van het lopende onderzoek van RIVM. In een vergunningprocedure kan de gemeente echter niet vooruitlopen op mogelijke resultaten en mogelijke consequenties van dit onderzoek. De gemeente moet zich baseren op de actuele wetenschappelijke inzichten.

Ten aanzien van het verzoek om nul- en referentiemetingen merkt het college op dat het uitvoeren van nulmetingen geen redelijk doel dient. Het geluid van de windturbines dient op de omliggende woningen (behoudens de woning Scherpekamp 17) te voldoen aan de imissienormen die in de voorschriften van de omgevingsvergunning worden gesteld (deze zijn strenger dan het Activiteitenbesluit). Het geluidsniveau zonder de windturbines, veroorzaakt door andere bronnen, is hierop niet van invloed. Het uitvoeren van referentiemetingen is evenmin doeltreffend. Zoals de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak (StAB) in de uitspraak over Windlocatie Battenoord heeft toegelicht is het uitvoeren van metingen van woningen door de keuze van een jaargemiddelde norm, de invloed van stoorgeluid en problemen met de representativiteit niet (goed) mogelijk. Daarom worden handhavingsmetingen bij windturbines volgens het deskundigenbericht toegespitst op controle van het geluidvermogen van individuele windturbines. Dit betekent dat handhaving geschiedt op basis van de geluidemissie (zie ABRvS 3 april 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1064, r.o. 36.1).

Voor de reactie op het standpunt over cumulatie wordt opgemerkt dat in het akoestisch onderzoek de cumulatie met de A15 is beschouwd. De indieners hebben niet nader onderbouwd waarom deze berekende cumulatie niet juist zou zijn.

2I Bodemverontreiniging

Samenvatting zienswijzen

Indieners vrezen dat bij de bouw van de windturbines verontreinigingen worden blootgelegd en dat mogelijk lekkages naar grond- en rivierwater ontstaan. Vooral het heien van de funderingspalen zou volgens hen een risico opleveren. Uit de aanvraag zou het aantal en de lengte van de palen ook niet blijken. De fundering van de windturbines kan volgens indieners door de verontreiniging ook worden aangetast, omdat de verontreiniging ook etsende elementen zou bevatten. Voordat een vergunning kan worden verleend dient informatie van de provincie over de risico's afgewacht te worden en dient een compleet saneringsplan te worden opgesteld dat garandeert dat er geen vervuiling in het grond- en rivierwater kan ontstaan en geen aantasting van de fundering.

Reactie

In de ontwerpomgevingsvergunning is opgenomen dat voor dit onderdeel een afwijkend moment van inwerkingtreding geldt. De omgevingsvergunning treedt niet eerder in werking dan nadat (verkort weergegeven) door het bevoegd gezag is vastgesteld dat geen sprake is van een geval van ernstige bodemverontreiniging, door het bevoegd gezag met een saneringsplan is ingestemd en dit besluit in werking is getreden of een melding van een voornemen tot sanering is gedaan bij het bevoegd gezag. In de vergunning is dus gewaarborgd dat eerst wordt uitgezocht in hoeverre sprake is van bodemverontreiniging en dat indien nodig sanering plaatsvindt alvorens gestart kan worden met de bouw.

2m Sterkteberekening fundering

Samenvatting zienswijzen

Indieners zijn van mening dat een actuele berekening van de sterkte van de fundering ontbreekt, nu de berekening is onderbouwd en gevalideerd met een rapport van de TUV Nord uit 2011, waarbij goedkeuring werd gegeven voor een windturbine van 2011. Nu het type windturbine van Windpark Caprice pas recent is ontworpen, kan van dit rapport volgens indieners geen gebruik worden gemaakt. Daarnaast zouden serieuze sonderingsonderzoeken of bodemonderzoeken ontbreken en is er geen schone grondverklaring.

Reactie

Voor de reactie op de zienswijze op het ontbreken van milieutechnisch bodemonderzoek wordt verwezen naar de reactie in § 2l. In de ontwerp-vergunning is ter informatie een bijlage met een voorbeeldtekening van een funderingsconstructie van een windturbine opgenomen. Dit is niet de definitieve funderingsconstructie, omdat de exacte uitvoering van de windturbine nog niet bekend is. In de principetekening uit de eerste terinzagelegging werd verwezen naar een rapport van TUV Nord. Voor de tweede terinzagelegging is besloten een meer actuele voorbeeldtekening als bijlage bij de ontwerpomgevingsvergunning te voegen. Hierin wordt niet meer verwezen naar het TUV Nord-rapport. De voorbeeldtekening geeft een beter beeld van de fundering. Deze tekening is ook ingediend bij de aanvraag voor de watervergunning. De initiatiefnemer mag het sonderings- en grondmechanisch-onderzoek, de sterkteberekeningen en het definitieve ontwerp van de fundering aanleveren voorafgaand aan de start van de bouw. Dat is niet ongebruikelijk bij windturbineprojecten.

2n Financiële compensatie omwonenden

Samenvatting zienswijzen

Indieners menen dat iedereen binnen een straal van tien keer de tiphoogte een vergoeding hoort te krijgen. Gelet op de effecten voor omwonenden is het jaarlijkse budget dat is gereserveerd voor compensatie veel te klein. De gemeente zou een straal van 2400 meter moeten hanteren in plaats van 1000 meter. Daarbij zou het budget met het vergroten van de straal van 600 naar 1000 meter gelijk zijn gebleven, zodat het bedrag per woning lager werd. Daarnaast is volgens indieners sprake van planschade in de vorm van waardedaling van woningen, die gecompenseerd dient te worden. Verder vragen indieners inzicht in de vergoeding die Caprice heeft gekregen voor het in gebruik geven van de grond ten behoeve van de windturbines. Dat bedrag zou transparant moeten zijn en moeten worden gematigd.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in §1g. In aanvulling daarop wordt opgemerkt dat de Wet ruimtelijke ordening een grondslag biedt voor het aanvragen van een tegemoetkoming in planschade. Er kan binnen een termijn van vijf jaar nadat het schadeveroorzakend besluit onherroepelijk in werking is getreden een financiële tegemoetkoming in geleden planschade bij de gemeente worden geclaimd.

2o Financiële belangenverstrengeling gemeente

Samenvatting zienswijzen

Indieners menen dat de gemeente een eigen belang heeft bij het project, omdat de gemeente via het gemeenschapsfonds geld zal ontvangen dat zij wil gebruiken voor de financiering van de parallelweg langs de doortrekking van de A15, welke ontwikkeling haaks zou staan op de duurzame energietransitie. De gemeente zou de schijn van vooringenomenheid niet hebben weggenomen en mogelijk in strijd met 2:4 Algemene wet bestuursrecht (Awb) handelen.

Reactie

Het feit dat een gemeenschapsfonds in het leven wordt geroepen, betekent niet dat de gemeente een eigen belang heeft bij de realisatie van de ontwikkeling. De gemeente heeft de mogelijkheid om aan een initiatiefnemer een fondsbijdrage te verlangen voor ruimtelijke ontwikkelingen die niet gerelateerd aan zijn aan het exploitatiegebied (art. 6.24 Wro). De gemeente heeft een zekere mate van vrijheid bij de besteding van die fondsbijdragen. De gemeente heeft eerder besloten om het gemeenschapsfonds aan te wenden voor de financiering van de parallelweg langs de doortrekking van de A15, maar uit onderzoek is gebleken dat het realiseren van een parallelweg niet zinvol is. De bijdrage zal dus niet worden aangewend voor de financiering van de parallelweg langs de doortrekking van de A15. Voor het overige wordt verwezen naar de thematische beantwoording (B6).

2p Juiste berekeningen en normen

Samenvatting zienswijzen

Indieners benadrukken dat de berekeningen transparant en juist moeten zijn en dat daarvoor de juiste normen moeten worden gehanteerd. Daarbij lijkt het indieners evident dat de gehanteerde normen moeten passen bij de afmetingen van de turbines. Uit een recente uitspraak van het Europese Hof zou blijken dat de gehanteerde normen uit het Activiteitenbesluit daar niet aan voldoen.

Reactie

Voor de reactie op de verschillende soorten berekeningen wordt verwezen naar § 1b.

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (de Afdeling) heeft onder verwijzing naar de uitspraak van het Europese Hof van Justitie bepaald dat de windturbinebepalingen uit het Activiteitenbesluit buiten toepassing dienen te blijven indien sprake is van een windpark in de zin van het Besluit m.e.r.⁷ Daarin is een windpark gedefinieerd als een ‘park bestaande uit ten minste drie windturbines’. Voor windparken met twee turbines, zoals windpark Caprice, blijven de bepalingen uit Activiteitenbesluit – vooralsnog onverkort – gelden. Het college is echter van mening dat het wenselijk is om de specifieke situatie voor windpark Caprice te beschouwen en aan de hand daarvan een afweging te maken. Er is voor gekozen om strengere normen te hanteren, die als aanvullende voorschriften aan de omgevingsvergunning worden verbonden. Hierbij is gezocht naar normen die leiden tot een balans tussen zo min mogelijk hinder voor omwonenden en het behalen van de doelstellingen van de energietransitie. Het college heeft de aanvullende voorschriften laten toetsen door Pondera.

2q Nut en noodzaak

Samenvatting zienswijzen

Indieners brengen naar voren dat uit de stukken niet blijkt of de netbeheerder bereid is om het windpark aan te sluiten op het aanwezige netwerk. Daarmee zou nog niet duidelijk zijn of het plan wel economisch haalbaar is en zou de noodzaak onvoldoende zijn aangetoond. Daarnaast is volgens indieners niet aangetoond dat er een groot openbaar belang is om deze activiteit hier te plaatsen. Er zou alleen bedrijfsbelang zijn en geen draagvlak in de omgeving, waardoor niet zou kunnen worden gesproken van een openbaar belang

Reactie

Voor de reactie over de bereidheid van de netbeheerder wordt verwezen naar de reactie in §2d. Ten aanzien van het openbare belang dat is gemeoid met dit project wordt opgemerkt dat de gemeente zich ten doel heeft gesteld om in 2030 alle stroom duurzaam op te wekken. Onderdeel van deze ambitie is de verduurzaming van bedrijven. Verwezen wordt naar de reactie in §1c.

2r Geen ontvankelijke omgevingsvergunning bouwen

Samenvatting zienswijzen

Indieners zetten vraagtekens bij het beoordelen van een bouwplan waarin nog niet de definitieve windturbines zijn opgenomen. De grondslag hiervoor zou in de Ministeriële regeling omgevingsrecht (Mor) liggen, maar de initiatiefnemer heeft volgens indieners nagelaten om op een digitale informatieavond en in een latere e-mail hierover duidelijkheid te geven. Nog steeds zou niet duidelijk zijn welke windmolens worden gebouwd en waar deze precies komen. Het is volgens indieners dan ook niet mogelijk om dit bouwplan te toetsen aan de relevante wet- en regelgeving en te vergunnen.

Reactie

In de ontwerp-omgevingsvergunning zijn de coördinaten opgenomen voor beide windturbines. Het is dus duidelijk waar de windturbines precies worden gebouwd. Voor wat betreft de

---

⁷ ABRvS 30 juni 2021, ECLI:NL:RVS:2021:1395.

afmetingen en het type van de windturbines, merkt de gemeente op dat het niet ongebruikelijk is om bij windturbines bandbreedten te hanteren in de aanvraag voor de omgevingsvergunning en de beoordeling daarvan. Zo blijkt onder meer uit een uitspraak van de Afdeling van 29 mei 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:1781):

“209.1. Niet is vereist dat in de vergunningaanvraag en bij de vergunningverlening al een keuze wordt gemaakt voor een type windturbine of voor een precieze as- en tiphoogte (zie ook overweging 151.2 van deze uitspraak). Zoals de Afdeling in haar uitspraak over het windpark De Drentse Monden en Oostermoer onder 256.1 heeft overwoogen, betekent de omstandigheid dat in de vergunningaanvraag bandbreedten zijn opgenomen voor de turbineafmetingen niet dat de aanvraag daarom onduidelijk is en het college niet op grond daarvan de omgevingsvergunning heeft kunnen verlenen. Dit geldt naar het oordeel van de Afdeling ook voor de thans aan de orde zijnde omgevingsvergunningen. De stelling van Platform Tegenwind en anderen dat gelet op de in de omgevingsvergunningen vermelde bandbreedten en het ontbreken van een keuze voor een type windturbine geen sprake is van een concreet bouwplan, deelt de Afdeling dan ook niet.” (onderstreping toegevoegd)

Bij de beoordeling van de aanvraag is het college uitgegaan van de maximale waarden van de bandbreedten. Dit is de zogeheten worst-casebenadering, waarmee de hoogste waarden zijn getoetst aan de relevante wet- en regelgeving, waaronder aan het Bouwbesluit 2012 (zie ook ABRvS 21 februari 2018, ECLI:NL:RVS:2018:616, r.o. 256.1). Daarnaast is in de ontwerpomgevingsvergunning een voorschrift opgenomen dat het typecertificaat van de op te richten windturbines uiterlijk drie maanden voor aanvang van de bouw aan het bevoegd gezag moet worden overlegd. Ook deze manier past binnen de rechtspraak van de Afdeling (zie onder meer ABRvS 4 juli 2018, ECLI:NL:RVS:2018:2225):

“6.1. (...) Anders dan [appellant sub 1] betoogt, is niet vereist dat in de vergunningaanvraag en bij de vergunningverlening al een keuze wordt gemaakt voor het type windturbine of voor een precieze as- en tiphoogte. Bij de beoordeling van het bouwplan is het college terecht uitgegaan van de maximale waarden binnen de in de aanvraag vermelde bandbreedten (worst-casebenadering). De Afdeling verwijst bij wijze van voorbeeld naar haar uitspraken van 17 januari 2018, ECLI:NL:RVS:2018:141, r.o. 68.1 en 14 december 2016, ECLI:NL:RVS:2016:3331, r.o. 3. Het college heeft daarom in dit geval kunnen volstaan met het verbinden van een voorschrift aan de vergunning dat uiterlijk drie maanden voor aanvang van de start van de bouwwerkzaamheden gegevens moeten worden aangeleverd over de definitieve keuze van het type windturbine.” (onderstreping toegevoegd)

Het college had voldoende informatie om het bouwplan aan de relevante wet- en regelgeving te toetsen en te vergunnen. Er is geen sprake van rechtsonzekerheid of onzorgvuldigheid.

2s Hoge concentratie negatieve invloeden

Voor omwonenden is er een overmatig hoge concentratie van negatieve invloeden op de leefbaarheid en er vindt inbreuk op de ruimtelijke kwaliteit plaats (A15, hoogspanningsleidingen, Betuwelijn en nu windturbines). Dit is niet integraal door de gemeente beoordeeld.

Reactie:

In §6.4 van de MER is aangegeven dat in ieder geval geen sprake kan zijn van cumulatieve effecten van andere windparken. Daarnaast zijn de resultaten van de MER A15 meegenomen in de referentiesituatie voor het windpark. In §7.2.6 van de MER is de cumulatie van geluid onderzocht, het belangrijkste milieuaspect met betrekking tot cumulatie. Daarbij zijn scheepvaartlawaaai,

bestaand wegverkeerslawaaï, wegverkeerslawaaï na de verlenging van de A15, industrielawaaï van bedrijventerrein Caprice en lawaaï gerelateerd aan de ontgronding betrokken.

In het akoestisch rapport (p. 36) is geconcludeerd dat het geluidsniveau ter plaatse van omliggende woningen op één locatie sterk beïnvloed wordt, namelijk op het adres Scherpekamp 17 in Angeren. Deze bedrijfswoning is onderdeel van het windpark. Voor overige woningen wordt het geluidsniveau slechts in beperkte mate beïnvloed: De kwaliteit van de akoestische omgeving, weergegeven volgens de 'methode Miedema' kan licht afnemen, maar blijft in de meeste gevallen gelijk aan de autonome situatie zonder windenergie. Voor de woningen geldt dat het autonome geluidsniveau dusdanig is dat de windturbines niet voor een significante verslechtering zorgen.

Tweede terinzagelegging

Tijdens de tweede zienswijzentermijn hebben indieners een aanvullende zienswijze ingediend. Hieronder worden alleen de aanpassingen dan wel aanvullingen behandeld. Voor standpunten die al in de eerdere zienswijze tot uiting zijn gebracht wordt verwezen naar de voorgaande beantwoording.

2t Beleid gemeente Lingewaard

Samenvatting zienswijzen

Indieners geven aan dat het voor burgers een enorme klus is om de opnieuw ter inzage gelegde stukken nogmaals te beoordelen en dat zij om die reden hebben verzocht om terinzagelegging na de vakantieperiode. Dat dit verzoek is afgewezen, vinden zij gelet op de eerdere besprekingen van de gemeenteraad over de gang van zaken richting burgers onvoorstelbaar en zou hen beperken in de mogelijkheden om tot een aanvullende zienswijze te komen. Ook hadden zij een informatieavond over de onverklaarde vermogensvergroting gewenst in plaats van korte, zakelijke, weinig informatieve brieven. In een brief van 17 mei 2021 zou Indiener B namens omwonenden van Caprice hebben gevraagd om de concept-reactienota op de eerste zienswijze. Indieners geven aan al zeven maanden te wachten op een inhoudelijke reactie. Zij verwijzen naar artikel 4:13 Algemene wet bestuursrecht (Awb) en wijzen erop dat de termijn om op hun bezwaren te beslissen is verstreken. Zij stellen dat als niet binnen twee weken een besluit wordt genomen, het college dan een dwangsom aan hen is verschuldigd. Ook zou binnen acht weken een reactie moeten worden gegeven op hun aanvullende zienswijze. Indieners menen dat de belangen van initiatiefnemers kennelijk een hogere prioriteit hebben voor de raad en het bestuur. De gemeente zou als bestuurder flinke gelden ontvangen en daarmee een fors belang hebben bij het besluit om de windturbines te plaatsen. Ook hebben indieners het niet zo ervaren dat de gemeente regelmatig zou hebben overlegd met omwonenden en andere betrokkenen. Er zou geen gevolg zijn gegeven aan ingebrachte punten. De rapporten over windpark Caprice zouden van dermate slechte kwaliteit zijn dat het onverantwoord en in strijd met de grondbeginselen van de Awb zou zijn om op basis daarvan beslissingen te nemen. Gelet op de grote wijzigingen zouden de onderzoeken volgens indieners opnieuw moeten worden gedaan. Ook zou door een onafhankelijke partij een MER moeten worden opgesteld, omdat het nu gaat om een veel groter vermogen en een andere uitvoering dan het getoetste VKA. De eerste terinzagelegging noemen indieners een faliekante mislukking die veel tijd en geld heeft gekost ten nadele van alle partijen en dat zou ook gelden voor de tweede terinzagelegging. Gelet op de tussenuitspraak van de Raad van State roepen indieners op om de besluitvorming, de reactienota en de ter inzage gelegde documenten te annuleren en eerst te zorgen voor goed onderbouwde normen en uitgangspunten en correcte en goed onderbouwde rapporten. Indieners hopen dat het niet juist is dat lokale

bestuurders positief moeten beslissen omdat ze anders door de provincie worden gecorrigeerd, dat hun lokale bestuurders zich niet laten wegzetten en de power hebben om volledig onafhankelijk te beslissen en zich niet slaafs op te stellen.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1i en 2o.

Verder wordt opgemerkt dat de initiatiefnemers het project vrijwillig aan een m.e.r. hebben onderworpen en dat de MER door de Commissie m.e.r. en de ODRA is getoetst. Het is dus niet nodig om door een andere partij nog een MER te laten opstellen.

Over de procedure wordt allereerst opgemerkt dat artikel 4:13 Awb ziet op het geven van een beschikking binnen een redelijke termijn na ontvangst van de aanvraag. Het indienen van een zienswijze kwalificeert niet als het indienen van een aanvraag en de reactienota is geen beschikking. Hetzelfde geldt voor een dwangsom bij niet tijdig beslissen (het moet gaan om een beschikking op een aanvraag). Daarnaast moet worden benadrukt dat de zienswijzen met zorgvuldigheid zijn behandeld en dat de beantwoording daarvan (naast andere aspecten zoals het onderzoek ten aanzien van de milieunormen en de vaststelling van strengere normen in de vorm van aanvullende voorschriften) de nodige tijd heeft gekost. De reactienota kon niet eerder worden overgelegd, omdat deze onderdeel uitmaakt van de besluitvorming en daarmee gelijktijdig met de omgevingsvergunning en de andere besluiten moest worden gepubliceerd.

2u Vergroting vermogen

Samenvatting zienswijzen

Indieners stellen zich op het standpunt dat de substantiële vermogenswinst van 40% niet gerealiseerd kan worden met alleen interne verbeteringen, omdat die al jaren geleden zijn gerealiseerd, maar dat sprake moet zijn van serieuze veranderingen in onder meer hoogte, wieklengte, wiekvorm, wiekaantal, toerental. Dit is helaas in geen enkel rapport terug te vinden. Over het type bestaat ook nog steeds volledige onduidelijkheid. Volgens indieners is het voor het grotere vermogen vereist dat de masthoogte, de wieklengte, de wiekbreedte, het aantal wieken of het toerental wordt verhoogt en produceert het grotere vermogen meer turbulentie in de lucht en dus meer geluid, mogelijk zelfs 40% meer. Hierover liggen volgens indieners geen stukken ter inzage, waardoor een beoordeling van de gevolgen niet kan worden gemaakt, ook niet door Bosch & Van Rijn en de ODRA. Veranderingen hebben zeker een negatieve invloed hebben op de omgeving, nader onderzoek is vereist voor hoe en in welke mate dat het geval is. Gelet op de vele lacunes in de stukken zien indieners graag de beoordeling van het bestuur of de adviseurs die zorgvuldig onderzoek hebben gedaan tegemoet.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1l.

2v Kwaliteit informatie

Samenvatting zienswijzen

Indieners wijzen op de informatienota aan de gemeenteraad van 1 juni 2021 en vragen zich af hoe de toetsing van de verhoging van het vermogen heeft plaatsgevonden. Een toetsing op basis van

rapporten van Bosch & Van Rijn (B&VR) en ODRA zouden absoluut niet bruikbaar zijn voor besluitvorming, omdat de onderzoeken van BV&R verre van objectief en conclusiegericht geschreven zouden zijn en ODRA deze onderzoeken zonder serieus onderzoek zou hebben overgenomen. Indieners wijzen op de adviezen ten aanzien van geluid, externe veiligheid en slagschaduw. Over geluid merken indieners op dat er geen directe relatie is tussen het elektrisch vermogen en het geluid dat de turbine maakt, maar wel met de masthoogte, wielengte, -vorm, het aantal wieken en het toerental. Nergens is een onderbouwing/uitwerking van de basisgegevens te vinden. Ook het brongeluid en het geluid van het passeren van de wieken langs de mast is onbekend, omdat het type niet bekend is. Meer vermogen betekent volgens indieners dat meer wind uit de lucht gehaald moet worden, wat meer turbulentie en daarmee geluid zou veroorzaken. Het advies over geluid is volgens indieners door het ontbreken van informatie en op basis van natuurkundige wetten niet correct. Over externe veiligheid merken indieners op dat onder meer wielengte, -vorm, -breedte, -zwaartepunt, -aantal en toerental van belang zijn. Het lijkt er volgens indieners op dat de Kennistafel Veiligheid Windenergie door onvolledige/onjuiste informatie op het verkeerde been is gezet. Ook hier zou belangrijke informatie ontbreken, waardoor een valide beoordeling en advies niet mogelijk zijn. Logischerwijze is het risico hoger, bijvoorbeeld door hogere snelheid en groter onbalansrisico. Ten aanzien van slagschaduw wijzen indieners erop dat cruciaal blijft hoe wordt omgegaan met de afspraken: wie doet wat, wie controleert en wat zijn de sancties bij niet correct handelen.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1j.

2w Omgevingsvergunning bouwen (aanvulling)

Samenvatting zienswijzen

Ter aanvulling op hun zienswijze onder 2r merken indieners op dat in deze situatie geen mogelijkheid bestaat voor een uitgestelde aanlevertermijn als bedoeld in artikel 2.7 Mor. Verder menen zij dat sprake is van een gebouw (art. 1.1 Woningwet) in plaats van een bouwwerk, omdat een windturbine kwalificeert als voor personen (t.b.v. onderhoud) toegankelijk bouwwerk, geheel omsloten door wanden. De ODRA heeft hierdoor een verkeerd uitgangspunt gehanteerd en dus aan de verkeerde voorschriften van het Bouwbesluit getoetst. De Veiligheidsregio Gelderland-Midden zou hier al duidelijk in zijn. De aanvrager heeft geen gebruiksfunctie aangegeven, waardoor volgens indiener niet duidelijk is hoe een beoordeling op het Bouwbesluit mogelijk is geweest, tenzij de gemeente voor de aanvrager onvolledigheden probeert op te lossen, hetgeen niet de bedoeling is. De stukken waarnaar in de aanvraag wordt verwezen, komen ook niet overeen met de stukken die zijn toegevoegd. Dit moet worden verduidelijkt. Het is volgens indieners niet aannemelijk dat wat is aangevraagd voldoet aan het Bouwbesluit. Er zou immers geen toetsing kunnen plaatsvinden, waardoor het college verplicht zou zijn de aanvraag te weigeren. Indieners wensen de inhoudelijke verantwoording te ontvangen van de toetsende adviseurs of uitleg hoe de toetsing heeft plaatsgevonden en hoe de adviseur tot zijn advies is gekomen. Ook horen indieners graag wat de wettelijke grondslag is voor het college als bevoegd gezag om zich niet te houden aan landelijke wetgeving.

Reactie

Ten aanzien van het uitstellen van het kiezen van een windturbintype wordt nogmaals gewezen op de uitspraak als genoemd in § 2r, waarin de Afdeling heeft geoordeeld dat het niet vereist is

dat in de vergunningaanvraag en bij de vergunningverlening al een keuze wordt gemaakt voor het type windturbine of voor een precieze as- en tiphoogte.

De indiener van de zienswijze heeft zorgen geuit over de mogelijk foutieve toetsing. De ODRA zou getoetst hebben aan bouwwerk, geen gebouw zijnde, terwijl er getoetst moet worden gebouwen.

Het feit dat de activiteit wordt omschreven als het “bouwen van een bouwwerk” betekent niet dat het bouwwerk is getoetst als “bouwwerk geen gebouw zijnde”. Een bouwwerk kan zowel een “gebouw” betreffen als een “bouwwerk geen gebouw zijnde”. Het begrip ‘bouwwerk’ is niet gedefinieerd in de Woningwet of de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). Op grond van de jurisprudentie wordt aangesloten bij de definitie uit de Model Bouwverordening (art. 1.1):

“Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, die op de plaats van bestemming hetzij direct hetzij indirect met de grond verbonden is, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond, bedoeld om ter plaatse te functioneren.”

Een “gebouw” is gedefinieerd in artikel 1 Woningwet als “bouwwerk dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt”. Een gebouw is een verbijzondering van een bouwwerk. De maten van het bouwwerk en de wijze waarop er toegang kan worden verkregen spelen een rol bij de beoordeling of sprake is van een gebouw. Dat volwassenen door inpanidige voorzieningen zouden dienen te bukken om gereedschappen erin te plaatsen en eruit te halen, doet daaraan niets af, aldus de Afdeling. De gereedschappenloods dient aangemerkt te worden als een gebouw.⁸ In aanvulling daarop heeft de Afdeling in een uitspraak van 27 juni 2007 overwogen dat niet noodzakelijk is dat daadwerkelijk verblijf in dat bouwwerk mogelijk is.⁹ De Afdeling heeft verder overwogen dat bij de vraag of een bouwwerk voor mensen toegankelijk is niet van belang is of mensen het bouwwerk feitelijk kunnen betreden.¹⁰ Vergrendelde zeecontainers zijn gebouwen. Als een ruimte niet ‘relatief eenvoudig’ te betreden is, bijvoorbeeld omdat er geen luik, deur of opening aanwezig is, is het geen gebouw. Op basis van het voorgaande zijn de betreffende windturbines te beschouwen als gebouw. Dit volgt ook uit een uitspraak van de Afdeling uit 2001.¹¹ De ODRA heeft de windturbines ook als zodanig getoetst.

Zoals uit de ontwerp-vergunning blijkt, toetst de brandweer dergelijke bouwwerken ook als “gebouwen”. Een belangrijk deel van de bouwbesluittoets dient nog te worden uitgevoerd aan de hand van nader te overleggen gegevens. Hiervoor is ook een voorwaarde opgenomen in de ontwerpbeschiikking. Zoals ook in de ontwerp-beschiikking is opgenomen, heeft het gebouw een ‘overige gebruiksfunctie’. De initiatiefnemer heeft dit aan ODRA bevestigd.

2x Onderzoeken Bosch & Van Rijn en ODRA

Samenvatting zienswijzen

Indieners stellen dat geen sprake is van een eigen serieuze, kritische, toetsing door ODRA, maar dat ODRA voornamelijk concludeert op basis van de conclusies van Bosch & Van Rijn (B&VR). De

---

⁸ vgl. ABRvS 17 juli 2002, Gst. 2003/11, m.nt. J. de Vries.

⁹ ABRvS 27 juni 2007, ECLI:NL:RVS:2007:BA8136.

¹⁰ ABRvS 11 november 2008, ECLI:NL:RVS:2008:BG4674.

¹¹ ABRvS 12 april 2001, [ECLI:NL:RVS:2001:AN7169](https://eclis.nl/rvs/2001:AN7169).

rapporten en onderzoeken van B&VR zijn volgens indieners ver onder een acceptabel niveau. Het ecologisch rapport van Econsultancy in opdracht van B&VR zou bijvoorbeeld incompleet, niet objectief en van onacceptabele kwaliteit zijn. Indieners geven een aantal (simpele) voorbeelden. Het aangrenzende en door de windturbines beïnvloede Natura 2000-gebied aan de Loo zijde zou niet zijn bezocht of beoordeeld. Ook zou over de mogelijke gevolgen voor de wespandief zeer minimaal en niet deskundig worden gesproken. De vogel zou meerdere keren (onder andere door SOVON) zijn waargenomen in de omgeving van het plangebied. Ook de vliegroute tussen beide leefgebieden en het foerageergebied (= plangebied) zou door het plangebied gaan, waarmee sprake zou zijn van een onacceptabel risico voor de wespandief. Ook de koningskwartel (Kwartelkoning) zou volgens het ecologisch onderzoek niet gehoord of gezien zijn, terwijl die in het gebied zou zijn gespot.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1k.

2y Juiste berekeningen en normen

Samenvatting zienswijzen

Indieners benoemen dat het van groot belang is welke normen worden gehanteerd om diverse berekeningen en beoordelingen te toetsen en dat transparantie en juistheid van berekeningen noodzakelijk zijn om tot goede rapportages en besluitvorming te komen. De gehanteerde normen moeten ook passen bij de afmetingen van de turbines en de relevante omstandigheden. Indieners wijzen op de uitspraak van de Raad van State van 30 juni 2021, waaruit volgt dat voor de normen uit het Activiteitenbesluit aan een milieubeoordeling moet worden gemaakt. De huidige algemene normen uit het Activiteitenbesluit mogen nu niet worden gebruikt voor het vergunnen van windpark Caprice. Indieners benoemen verder dat de berekening van de stikstofdepositie is gemaakt met als grens 5 km rond de windturbines. Die norm zou momenteel ook ter discussie staan. Voor de doortrekking van de A15 zou de grens zijn verruimd naar 25 km. Voor windpark Caprice zou dat betekenen dat er een hogere stikstofdepositie in nog meer stikstofgevoelige gebieden plaatsvindt. Tot slot geven indieners aan dat bij de getoonde waarden per voer-/werktuig niet duidelijk zou zijn wat de invoer is geweest. Ook zien zij aan- en afvoerritten die noodzakelijk zijn voor de aanleg van de fundering en de bouw van de turbines niet terug in de opsomming van berekende waarden.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1m.

In de AERIUS-berekening van 11 februari 2021 is te zien welke gegevens zijn ingevoerd. Per voertuig staat aangegeven wat het vermogen is en hoeveel uur deze gebruikt wordt. De waarden zijn door het programma berekend.

In het kader van de aanleg en in werking hebben van dit windpark, is er alleen in de aanlegfase sprake van stikstofemissie. Zie ook eerder antwoord.

In het kader van de Wet stikstofreductie en natuurherstel worden stikstofdeposities als gevolg van aanlegwerkzaamheden (incl. de benodigde vervoerswerkzaamheden) als vergunningvrij in het kader van de Wnb beschouwd.

3. Indiener 3

3a Beheerplan Natura 2000

Samenvatting zienswijzen

Indiener stelt dat het plaatsen van twee windturbines haaks staat op het beheerplan waarin het accent ligt op behoud, het voorkomen van verdere achteruitgang en/of uitbreiding van natuurwaarden. Indiener verwijzen verder naar Beheerplan Natura 2000-gebied hoofdstuk 6.2.2. Zij is van mening dat een natuurtoets dient te worden uitgevoerd. Verder is de vraag van indiener waarom een ontheffing Wet natuurbescherming (Wnb) is aangevraagd. Het verlenen van de ontheffing zou enorm schuren met het beheerplan en is in haar ogen onacceptabel. Ook zet zij vraagtekens bij de conclusie in het rapport over soortenbescherming van Econsultancy dat door de voorgenomen plannen geen vaste rust- en verblijfplaatsen en/of vaste vliegroutes verloren gaan, omdat daarover volgens het Beheerplan Natura 2000 weinig over bekend zou zijn. Daarbij wijst zij op een opmerking van de Commissie m.e.r. dat Econsultancy slechts onderzoek doet naar de varianten voor plaatsing en geen toetsing doet naar de vraag of windturbines hier wel de beste oplossing zijn. Daarnaast wijst indiener erop dat wanneer sprake is van aantasting van instandhoudingsdoelen, alleen ontwikkelingen vanwege een dwingende reden van groot openbaar belang kunnen worden toegestaan. Volgens indiener zijn alternatieven onvoldoende onderzocht.

Reactie

In het beheerplan wordt op grond van artikel 2.3 lid 2 van de Wet natuurbescherming een beschrijving gegeven van de (gelet op de instandhoudingsdoelstellingen) voor het Natura 2000-gebied nodige instandhoudingsmaatregelen en passende maatregelen. Het gaat daarbij om een uitvoering van de verplichting op grond van artikel 6 lid 1 en 2 van de Habitatrichtlijn. De vraag of voor een project een natuurontheffing of -vergunning kan worden verleend, wordt beantwoord aan de hand van de criteria in artikel 6 lid 3 van de Habitatrichtlijn. Op grond van deze bepaling wordt getoetst of uit een passende beoordeling de zekerheid is verkregen dat het project de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied niet aantast. Deze passende beoordeling heeft plaatsgevonden. Bij de passende beoordeling speelt de inhoud van het beheerplan geen rol.

Ten aanzien van de opmerking van de Commissie m.e.r wordt allereerst opgemerkt dat indiener niet hebben aangegeven waar deze opmerking staat. Daarnaast dient de gemeente de aanvraag te beoordelen zoals die is ingediend. Als het project voldoet aan alle eisen en past binnen een goede ruimtelijke ordening, dan kan de gemeente een vergunning verlenen. Hierbij speelt de vraag of een andere vorm van duurzame energieopwekking ook een optie zou zijn, geen rol.

3b ADC toets

Samenvatting zienswijzen

Indiener meent dat de vergunning voor de windturbines niet kan worden verleend zonder ADC-toets. Bij toepassing van deze toets wordt volgens haar duidelijk dat er alternatieven zijn voor deze windturbinelocatie.

Reactie

Zoals hiervoor is opgemerkt is een passende beoordeling opgesteld, waaruit de conclusie is getrokken dat de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied niet worden aangetast door de verwezenlijking van het project. Dat betekent dat niet wordt toegekomen aan de ADC-toets. Verwezen wordt ook naar de reactie in § 2f.

3c RES en provinciale omgevingsverordening

Samenvatting zienswijzen

Indiener wijst op de RES Arnhem Nijmegen waarin alle gemeenten de Natura 2000-gebieden en uiterwaarden ontzien bij de keuze voor zoekgebieden voor groene energie. Indiener vindt het wrang dat de gemeente Lingewaard twee windturbines van 240 meter wil plaatsen in de directe omgeving van een Natura 2000-gebied en op korte afstand van Loo en Groessen, terwijl de gemeente Duiven in het concept-plan RES 1.0 nu juist heeft besloten deze dorpen ontzien. Indiener verwijst vervolgens naar het standpunt van de gemeente Lingewaard dat de locatie van Windpark Caprice in ieder scenario onderdeel is van het windenergiebeleid van de gemeente. Zij vindt dit standpunt niet overeenkomen met de keuze van de zoekgebieden in de RES 1.0 en zij betreurt het dat Gedeputeerde Staten het bevoegd gezag hebben overgedragen.

Reactie

De provincie is op basis van de Elektriciteitswet 1998, artikel 9f, eerste en tweede lid, aangewezen tot het toepassen van de provinciale coördinatie-regeling ten aanzien van, en is zij het bevoegde gezag voor, de benodigde uitvoeringsbesluiten voor de aanleg of uitbreiding van windenergieparken met een capaciteit van tussen 5 en 100 megawatt. In een brief van 15 augustus 2019 heeft de provincie de gemeente bericht dat zij heeft besloten dat artikel 9f, eerste en tweede lid, van de Elektriciteitswet 1998 niet van toepassing is voor de realisatie van de twee windturbines op het fabrieksterrein van steenfabriek Huissenswaard te Lingewaard. De provincie heeft vervolgens opgemerkt:

“Hiertoe past u de gemeentelijke coördinatie-regeling toe en blijven we gezamenlijk optrekken in het project. Met dit besluit wordt u het bevoegd gezag voor het nemen van de benodigde uitvoeringsbesluiten.”

De veronderstelling dat de provincie door haar besluit niet meer kan controleren of sprake is van een goede ruimtelijke ordening is niet juist. De provincie heeft de mogelijkheden om op grond van het beschikbare instrumentarium uit de Wet ruimtelijke ordening (Wro) in te grijpen als het initiatief in haar ogen niet tegemoet komt aan de provinciale ruimtelijke belangen. De provincie zou in zo'n geval een zienswijze kunnen indienen en na definitieve besluitvorming beroep kunnen aantekenen of een reactieve aanwijzing kunnen geven. De provincie heeft van de gelegenheid om een zienswijze in te dienen geen gebruik gemaakt.

Het standpunt dat de keuze van de gemeente Lingewaard voor de locatie van windpark Caprice niet overeenkomt met de keuze van de zoekgebieden van RES 1.0 wordt niet gevolgd. Het windpark Caprice valt niet binnen een regionaal zoekgebied van de RES, maar is wel als “project in de pijplijn buiten de regionale zoekgebieden” meegenomen in de RES, die inmiddels is vastgesteld door zowel de gemeenteraad als Provinciale Staten.

De vaststelling van de RES is overigens geen vereiste voor het kunnen verlenen van een omgevingsvergunning. Verder wordt verwezen naar de reactie in § 1e.

3d Geen significante effecten

Samenvatting zienswijzen

Indiener trekt in twijfel dat significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied Rijntakken met zekerheid kunnen worden uitgesloten. De locatie bevindt zich in de directe omgeving van verschillende vogelsoorten en broedlocaties. Daarom meent indiener dat nader onderzoek nodig is om de gevolgen in kaart te brengen, mede vanwege de grotere hoogte en rotordiameter dan andere windturbines op land. Volgens indiener ligt het voor de hand dat het plangebied een grotere vogelrijkdom kent dan waarvan wordt uitgegaan. Zij stelt dan ook voor een verplichting op te nemen om de gevolgen te monitoren en in te grijpen wanneer de turbines meer slachtoffers veroorzaken dan voorzien. Onder verwijzing naar twee onderzoeken stelt indiener dat de gevolgen voor vogelpopulaties groot kunnen zijn. Zij trekt de aanname dat de activiteit geen afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding ernstig in twijfel. Ook zou te makkelijk worden voorbijgegaan aan het gegeven dat de windturbines, zeker ook in cumulatie met andere bestaande en voorgenomen windparken, op langere termijn zeker wel een bijdrage leveren aan de verdere teloorgang van bepaalde vogelsoorten. Volgens indiener wordt dus niet voldaan aan het wettelijke vereiste dat geen inbreuk wordt gemaakt op de gunstige staat van instandhouding. Ook vindt zij het plaatsen van de windturbines tegenstrijdig met het aanbrengen van nestmogelijkheden in de pijlers van de brug van de A15. Nader onderzoek zou nodig zijn om de gevolgen voor onder andere de oeverwaluw adequaat te kunnen beoordelen.

Reactie

Indiener bepleit nader onderzoek, maar onderbouwt niet waarom het uitgevoerde onderzoek (de passende beoordeling) niet deugdelijk zou zijn. Twijfel aan de conclusie dat significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied Rijntakken met zekerheid kunnen worden uitgesloten, is onvoldoende om een nader onderzoek te rechtvaardigen. Dat er rapportages zijn verschenen die volgens indieners hun conclusies ondersteunen rechtvaardigen dat nader onderzoek evenmin, nu in de zienswijze wordt gewezen op het feit dat in de onderzoeken is erkend dat eventuele vogelsterfte op juridische gronden aanvaardbaar kan worden geacht. Naar aanleiding van deze zienswijze is de cumulatietoets wel aangescherpt en zijn eventuele onduidelijkheden weggenomen.

Verwezen wordt ook naar de reactie in § 2f en de reactie in § 2g.

3e Stikstof

Samenvatting zienswijzen

Indiener wijst erop dat de Rijnstrangen en de Loowaard reeds overbelast zijn voor wat betreft stikstofdepositie, waardoor volgens haar elke toename significant is. Elke toename zou gelet op de PAS-uitspraken op dit moment niet vergunbaar zijn, zodat geen planologische medewerking kan worden verleend en de omgevingsvergunning moet worden geweigerd. Indiener meent dat de nodige compenserende maatregelen moeten worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000-gebieden bewaard blijft.

Reactie

Het standpunt dat iedere toename leidt tot de verplichting om voor stikstof een passende beoordeling te maken is achterhaald door jurisprudentie van de Afdeling.

In het kader van de aanleg en in werking hebben van dit windpark, is er alleen in de aanlegfase sprake van stikstofemissie. Zie eerdere beantwoording.

In het kader van de Wet stikstofreductie en natuurherstel worden stikstofdeposities als gevolg van aanlegwerkzaamheden (inclusief de benodigde vervoerswerkzaamheden) als vergunningvrij in het kader van de Wnb beschouwd.

3f Beslispunten raadsvergadering

Samenvatting zienswijzen

Indiener verwijst naar het advies van de Commissie Omgevingskwaliteit en de overwegingen uit het raadsvoorstel voor de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen ten aanzien van de natuurversterkingsmaatregelen. Zij wijst op artikel 2.42 van de Provinciale verordening waarin is bepaald dat van artikel 2.39 kan worden afgeweken als de oppervlakte aan verloren gegane natuur voor 200 procent gecompenseerd wordt. Daarnaast zijn in het artikel bepalingen opgenomen over Ganzenrustgebieden. Indiener vraagt zich af of de reeds gerealiseerde compensatie 200% is. Verder betoogt zij dat geen of onvoldoende rekening is gehouden met de cumulatieve effecten van de aanleg van windturbines op de diverse vaste rust-, verblijf- en leefgebieden van beschermde soorten. Daarbij noemt indiener verstoring door geluid, licht, silhouet, slagschaduw en obstakelvorming in vlieg- en migratieroutes (versnippering). De belangrijkste natuurwaarden hangen volgens haar juist samen met kernkwaliteiten als stilte, ruimte en het ontbreken van obstakels. Zij verwijst in dit kader naar artikelen 2.39 en 2.42 van de provinciale omgevingsverordening. Indiener verzoekt de gemeente het voornemen tot verlening van de omgevingsvergunning voor het bouwen en exploiteren van twee windturbines bij steenfabriek Caprice in te trekken.

Reactie

Voor de reactie op de zienswijze over de landschappelijke inpassing en de rol van de Commissie Omgevingskwaliteit wordt verwezen naar de reactie in § 1e.

Indieners hebben gewezen op artikelen die niet als zodanig in de Provinciale omgevingsverordening zijn opgenomen. Desalniettemin voldoet het plan aan de artikelen uit de provinciale omgevingsverordening en het provinciaal beleid met betrekking tot de kernkwaliteiten en de rustgebieden voor winterganzen. Verwezen wordt naar de reactie in § 1e.

Waar het gaat om de cumulatieve effecten van de aanleg van windturbines op de diverse vaste rust-, verblijf- en leefgebieden van beschermde soorten wordt opgemerkt dat deze zijn beschouwd in de passende beoordeling die is opgesteld. Het onderdeel beschermde soorten (soortenbescherming) is in de natuurtoets beschreven.

4a Verklaring van geen bedenkingen nodig Radarverstoringsgebied radarstation Herwijnen

Samenvatting zienswijzen

Het plangebied van het Windpark Caprice is gelegen in het radarverstoringsgebied van de radar van het Radarstation Herwijnen. In verband hiermee zijn er ter voorkoming van radarverstoring beperkingen van toepassing voor de bouw van windturbines, waarvan de tiphoogte hoger is dan 90 meter. Op grond van artikel 2.6.9 van het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) kunnen hoge objecten in een radarverstoringsgebied slechts worden toegestaan nadat is aangetoond dat deze objecten het radarbeeld niet ontoelaatbaar verstoren, en op grond hiervan gunstig is beoordeeld door het Ministerie van Defensie.

Omdat in de ontwerp-omgevingsvergunning mogelijkheden worden geboden om windturbines te plaatsen met een tiphoogte van tenminste 195 meter, is het daarom noodzakelijk aan de voorschriften toe te voegen dat plaatsing hiervan met een hoogte boven de gestelde toetsingshoogte van 90 meter slechts mogelijk is indien en voor zover is aangetoond dat het functioneren van de radarinstallaties van het Ministerie van Defensie niet in onaanvaardbare mate worden verstoord.

Teneinde te bereiken dat in voorkomend geval bij wijziging of vrijstelling van het bestemmingsplan voldoende aandacht wordt besteed aan het radarverstoringsgebied, en dat naast een radarverstoringsonderzoek ook de toestemming van het Ministerie van Defensie is vereist, verzoeken wij u in de toelichting een globale beschrijving van de van toepassing zijnde restricties voor het ruimtegebruik op te nemen.

Reactie

Door TNO is inmiddels voor Windpark Caprice een radarverstoringsonderzoek verricht. Dit onderzoek is beoordeeld door het Commando Luchtstrijdkrachten (CLSK) van het ministerie van Defensie. In een brief van 18 februari 2021 is meegedeeld dat CLSK geen bezwaar heeft tegen de realisatie van dit windpark volgens de normen uit dit radarverstoringsrapport. Om die reden heeft het ministerie van defensie in dezelfde brief verklaard geen bezwaren te hebben tegen het realiseren van windpark Caprice. In de (tekst van de) omgevingsvergunning is de verklaring van geen bedenkingen benoemd en de brief van CLSK van 18 februari 2021 is als bijlage aan de omgevingsvergunning aangehecht. De inhoud van de verklaring van geen bezwaar behoort bij en maakt onderdeel uit van de omgevingsvergunning.

5. Indiener 5

5a verzoek om overleg m.b.t. beoordeling afstanden HRW 2014

Samenvatting zienswijzen

Nabij het toekomstige windpark Caprice bevindt zich de 380.000 Volt hoogspanningsverbinding Dodewaard-Doetinchem die in eigendom en beheer is van TenneT.

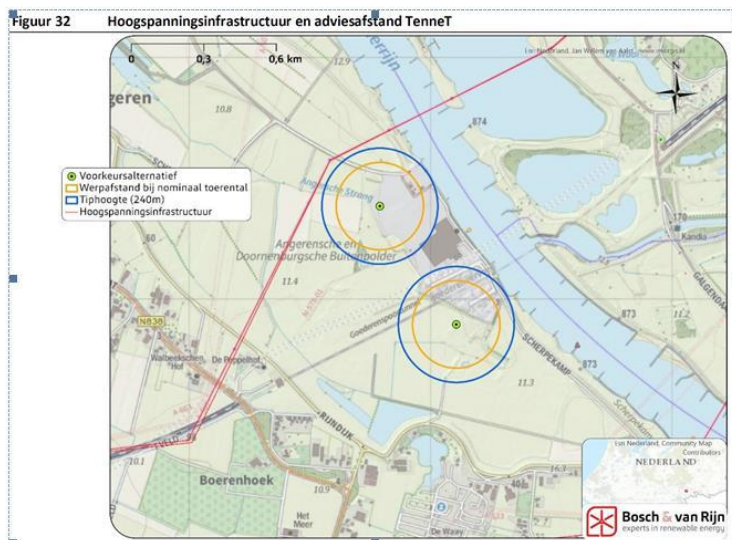
In de nabijheid van het geplande gebied voor de meest noordelijk gelegen windturbine is de bovengenoemde hoogspanningsverbinding gesitueerd. Windturbines kunnen de leveringszekerheid in gevaar brengen doordat er een kans bestaat dat een falende windturbine (of onderdelen daarvan) de hoogspanningsinfrastructuur van TenneT (deels) beschadigt. Een onderbreking van de leveringszekerheid doordat een falende windturbine of onderdeel hiervan onze hoogspanningsverbinding zou treffen is niet wenselijk en zou inhouden dat een groot gedeelte van de maatschappij in haar dagelijks functioneren wordt belemmerd.

In het plan staat aangegeven dat er in alle gevallen overleg en afstemming met TenneT dient plaats te vinden. Verzocht wordt om overleg zodat een beoordeling kan worden gedaan of wordt voldaan aan de door TenneT gewenste afstanden zoals genoemd in het HRW 2014.

Reactie

TenneT heeft op 14 april 2021 een brief gestuurd, waarin wordt opgemerkt:

“We hebben kennis genomen van uw email d.d. 21 januari 2021. Hierin geeft u aan dat er een plan is om twee windturbines met 240 meter tip hoogte te bouwen op een afstand van 263 meter van de 380 kV hoogspanningsverbinding Dodewaard- Doetinchem (zie figuur hieronder).

Daarmee wordt voldaan aan het afstandsadvies van TenneT zoals verwoord in de Handreiking Risicozonering Windturbines van 20 mei 2020 en daardoor hebben wij dan ook geen bezwaar tegen plaatsing hiervan.”

De brief van TenneT is als bijlage bij de omgevingsvergunning aangehecht.

6. Indiener 6

6a Onvoldoende aansluiting op concept-RES

Samenvatting zienswijzen

Indiener is van mening dat het project onvoldoende aansluit op de concept-RES Arnhem-Nijmegen. Zij wijst erop dat de geplande locatie buiten de zoekgebieden voor wind uit de concept-RES ligt. Vanuit ruimtelijke samenhang is in de RES een voorkeur uitgesproken om de grootschalige opwekking te laten landen in gebieden die zich daar, ook vanuit landschappelijk oogpunt, het meest voor lenen. De zoekgebieden zijn bedoeld als concentratiegebieden met als ruimtelijk voordeel dat daarmee wordt voorkomen dat elders in de regio losstaande windturbines als confetti in het landschap worden verspreid.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1e en de reactie in § 3c.

6b Zeer negatief effect op de ruimtelijke kwaliteit

Samenvatting zienswijze

Indiener brengt naar voren dat de plaatsing van twee windturbines in een uiterwaardengebied met hoogwaardig landschap een (zeer) negatief effect heeft op de ruimtelijke kwaliteit. De windturbines komen te liggen in de uiterwaarden van het Pannerdensch Kanaal, midden in het Nationale Landschap De Gelderse Poort en midden in Natura 2000-gebied Rijntakken. Het project wordt omringd door het Gelders Natuurnetwerk en de Groene Ontwikkelingszone. Indiener deelt de conclusie uit de landschappelijke beoordeling dat de windturbines zeer slecht in de uiterwaarden passen door het natuurlijke karakter van het landschap. Indiener benadrukt dat dit landschap zich ook in het direct aangrenzende gebied van de gemeente Duiven bevindt.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in §1e.

De gemeente is zich bewust van het feit dat windpark Caprice zich nabij de grens van Lingewaard en Duiven bevindt. De onderbouwing voor de ruimtelijke inpassing blijft met dit gegeven echter onverminderd van toepassing.

6c Strijd met gemeentelijk beleid

Samenvatting zienswijze

Indiener meent dat het verlenen van planologische medewerking zich niet verdraagt met de voorwaarden uit het Beleidskader windenergie Lingewaard. Uit de stukken zou blijken dat de beoogde windturbines wel de landschapsbeleving van het gebied gaan domineren. Indiener wijst er ook op dat de Commissie Omgevingskwaliteit vanuit ruimtelijke kwaliteit (zeer) negatief adviseert over de plaatsing van de twee windturbines. Daarnaast zou worden afgeweken van het streven windturbines te koppelen aan bestaande grootschalige infrastructuur. Indiener meent dat de A15 hier niet onder valt, omdat dit nieuwe infrastructuur is.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt ten aanzien van de ruimtelijke kwaliteit verwezen naar de reactie in §1e.

Daarnaast is het juist dat de A15 nog moet worden doorgetrokken. Indiener is er echter aan voorbijgegaan dat het project vlak langs het tracé van de Betuwelijn ligt. De windturbines zijn dus wel degelijk gekoppeld aan bestaande grootschalige infrastructuur.

De stelling dat windturbines een effect hebben op het cultuurlandschap is weliswaar terecht voorgedragen, maar dat betekent niet dat de ontwikkeling daarmee onaanvaardbaar is of in strijd met een goede ruimtelijke ordening. Uit de cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Lingewaard (vastgesteld door raad), volgt dat het gebied een hoge waardering kent. Het realiseren van windmolens zal de fysiognomie verminderen en daarmee ook (iets) de waarde van het cultuurlandschap. Maar in de ruimtelijke onderbouwing is beschreven dat is onderzocht en beoordeeld in welke mate het landschap beïnvloed wordt. De conclusie is dat (conform de eis uit het beleidskader windenergie) sprake is van een zekere mate van een rustig en ordelijk beeld: twee turbines (geen solitaire), gekoppeld aan grootschalige infrastructuur. Daarmee is het project – alles overziend – in overeenstemming met een goede ruimtelijke ordening

6d Ongewenste cumulatie negatieve ruimtelijke effecten

Samenvatting zienswijze

Indiener stelt dat door toevoeging van twee dominante windturbines in een zeer waardevol gebied dat al onder druk staat door de komst van de geplande A15, er ongewenste cumulatie optreedt van negatieve ruimtelijke effecten, ook in de gemeente Duiven. Deze cumulatie zou niet gemitigeerd kunnen worden en wordt niet of onvoldoende gecompenseerd. Indiener wijst op het Landschapsontwikkelingsplan 2005, de Structuurvisie Lingewaard 2021 en het Ruimtelijke kwaliteitskader en een regiovoorstel, welke twee laatste documenten door de gemeenten Duiven, Lingewaard, Overbetuwe en Zevenaar gezamenlijk zijn opgesteld. De terughoudendheid met forse ingrepen in het waardevolle rivierenlandschap die blijkt uit de aangehaalde documenten zou volgens indiener niet rijmen met het planologisch meewerken aan de (zeer) dominante aanwezigheid van de beoogde windturbines. Indiener wijst erop dat de geplande A15 hoe dan ook leidt tot negatieve effecten op de ruimtelijke kwaliteit van het aangrenzende gebied. Door een nieuwe grote ingreep in hetzelfde gebied zou cumulatie van nadelige effecten optreden, waarbij sprake zal zijn van verdere aantasting van de kernkwaliteiten van het waardevolle rivierengebied dat zich uitstrekt tot het zuidelijke deel van de gemeente Duiven.

Reactie

Ten aanzien van de mogelijke cumulatie van negatieve effecten wordt verwezen naar reactie §2s. Ten aanzien van effecten van de windturbines op het landschap wordt verwezen naar reactie §6c. De gemeente ziet verder geen aanleiding voor het oordeel dat het project in strijd zou zijn met het Ruimtelijk kwaliteitskader en het regiovoorstel. In deze documenten zijn geen aanknopingspunten te vinden voor de conclusie dat het windpark niet zou kunnen worden gerealiseerd. Voor het gebied rondom Caprice is, in samenspraak met de commissie Omgevingskwaliteit, een samenhangend plan gemaakt. Het tracé van de A15 wordt ingepast, het kleidepot wordt verschoven en er wordt nieuwe natuur in het gebied ontwikkeld bij de zandafgraving. Daarmee wordt een deel van de landschapsbeleving hersteld en gecompenseerd.

7. Indiener 7

7a Stof

Samenvatting zienswijze

Indieners wijzen op publicaties in Gemeente Nieuws en op de website van de gemeente waarin bekend werd gemaakt dat de opgewekte energie ten goede komt aan Caprice en waarin zou staan dat zonne-energie geen optie voor de steenfabriek was in verband met stof. Volgens indieners is hier geen verder onderzoek naar gedaan. In dat kader wijzen zij op steenfabrieken in Spijk en in Hedikhuizen waar duizenden zonnepanelen zijn aangebracht en merken op dat de locatie in Spijk vergelijkbaar is met die van steenfabriek Caprice.

Reactie

Vooropgesteld moet worden dat de gemeente de aanvraag dient te beoordelen zoals die is ingediend. De aanvrager heeft in dit geval gekozen voor windenergie. Daarnaast zijn projecten niet zomaar met elkaar te vergelijken. Het is niet gezegd dat bij de steenfabriek in Spijk sprake is van dezelfde omstandigheden met betrekking tot de aanwezigheid van stof als bij steenfabriek Caprice.

7b Fijnstof

Samenvatting zienswijze

Indieners merken op dat nergens in de rapporten bij de ontwerpomgevingsvergunning wordt gesproken over de invloed van de verspreiding van schadelijke fijnstof van de A15. Het weggebruik zou steeds intensiever worden door explosief toenemend vrachtverkeer Rotterdam-Ruhrgebied. Indieners vrezen dat de windturbines de fijnstof over veel grotere afstanden verspreiden.

Reactie

In een uitspraak van de Afdeling van 21 februari 2018 (ECLI:NL:RVS:2018:616) is de verplaatsing van stofdeeltjes door windturbines aan de orde gekomen. In het deskundigenbericht van de StAB stond toen dat windturbines geen lucht verplaatsen en dat het niet aannemelijk is dat door turbulentie stofdeeltjes worden meegevoerd:

“189. Platform Storm en anderen stellen dat zich gevolgen voor de gezondheid zullen voordoen vanwege hinder door slagschaduw en lichthinder. Zij brengen verder naar voren dat ten onrechte geen onderzoek is verricht naar de gevolgen van elektromagnetische straling, de uitstoot van fijn stof door megastallen en de toename van concentraties van radon en ammoniak.

(...)

189.2. In het deskundigenbericht staat dat windturbines geen lucht verplaatsen en dat niet aannemelijk is dat door turbulentie stofdeeltjes worden meegevoerd. De Afdeling ziet daarom geen aanleiding voor de conclusie dat windturbines zorgen voor de verspreiding van gevaarlijke stoffen zoals door Platform Storm en anderen wordt gesteld.” (onderstreping toegevoegd)

Daarnaast is ten behoeve van windturbines bij Tata Steel onderzoek gedaan naar de verspreiding van fijnstof door windturbines. Uit dit onderzoek blijkt dat er geen verspreiding van fijnstof plaatsvindt door windturbines. Op basis van deze gegevens kan ervan worden uitgegaan dat het niet aannemelijk is dat door de windturbines fijnstof over grotere afstanden wordt verspreid.

7c Watervogels

Samenvatting zienswijze

Indieners brengen naar voren dat door de herinrichting van de directe omgeving van de windturbines, met veel watergebieden, het gebied nog aantrekkelijker wordt voor watervogels, waardoor nog meer slachtoffers vallen. Volgens indieners staat dit in schril contrast met het aanplanten van bomen ten behoeve van de verplichte opgave tot CO₂-reductie.

Reactie

In de passende beoordeling in het rapport Gebiedsbescherming in §8.2 en in §6.2.2 van het rapport Soortenbescherming wordt ingegaan op verstoring, barrièrewerking en verlies aan leefgebied voor vogels. In de onderzoeken is de directe omgeving van het project ook meegenomen. Vogels zullen door de effecten van de turbines elders in de omgeving gaan broeden. De conclusie is dat op voorhand redelijkerwijs is uit te sluiten dat sprake zal zijn van negatieve effecten op de betreffende vogelsoorten.

7d Visualisaties

Samenvatting zienswijze

Indieners zijn van mening dat de verschillende visualisaties een zeer vertekend beeld geven van de eventueel toekomstige werkelijkheid. Zij geven enkele voorbeelden van visualisaties die niet zouden kloppen, waarbij zij opmerken dat het menselijk oog geen panoramafunctie heeft. De opnames zouden niet overeenkomen met wat je ziet op de betreffende locaties. Volgens indieners hebben de windturbines een vernietigende werking op de prachtige omgeving.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1a.

7e Landschappelijke beoordeling

Samenvatting zienswijze

Indieners hebben grote twijfels bij de landschappelijke beoordeling, omdat de beoordelingen op p. 57 t/m 62 overwegend negatief zijn. Ook roepen de mogelijke mitigerende maatregelen van het aanbrengen van beplanting op plekken waar de impact het grootst is vragen op. Indieners vragen zich af welke bomen 365 dagen bladhoudend zijn en wie de bomen gaat verzorgen.

Reactie

In hoofdstuk 5 van de landschappelijke beoordeling worden eventuele mitigerende maatregelen besproken zoals het aanbrengen van opgaande beplanting op belangrijke locaties om de windturbines minder zichtbaar te maken.

Voor de reactie op de zienswijze over de landschappelijke beoordeling wordt verwezen naar reactie in §1a en §1e. Ten aanzien van het standpunt over de effecten op het cultuurlandschap wordt verwezen naar de reactie in §2b.

8. Indiener 8

8a Geluid en gezondheidsproblemen

Samenvatting zienswijze

Indiener wijst op een brief van 30 oktober 2020 ter beantwoording van kamervragen waarin de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat zou hebben geantwoord dat gemiddeld 9% van de bewoners van woningen die op de normgrens zijn belast met windturbinegeluid ernstig wordt gehinderd. Indiener vraagt zich af of de gemeente wel aandacht heeft voor het eventuele probleem van laagfrequent geluid, dat ernstige hart- en vaatziekten en slaapverstoringen zou kunnen veroorzaken en wat de gemeente gaat doen voor inwoners die gevoelig zijn voor laagfrequent geluid.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in §2k.

9. Indiener 9

9a Obstakelverlichting

Samenvatting zienswijze

Indieneren vrezen verstoring van de donkere nachten door de verlichting van de windturbines. Zij wijzen op het verlichtingsplan dat nog moet worden ingediend en vinden het niet duidelijk welke verlichting wordt aangebracht en hoeveel impact dit heeft. Zij stellen verschillende maatregelen voor om zo veel mogelijk hinder te voorkomen: vast brandende verlichting, sensoren om te kunnen dimmen, het aanbrengen van afscherming tegen neerwaartse hinder (tot minimaal 2 km) en behoefte-gestuurde verlichting.

Reactie

Ten aanzien van de voorgestelde maatregelen is besloten een aanvullend voorschrift in de vergunning op te nemen, waarin wordt vastgesteld dat de obstakelverlichting van de windturbines moet voldoen aan de vereisten uit het Informatieblad aanduiding van windturbines en windparken op het Nederlandse vasteland (Staatscourant 2020, 31428).

Op grond van de zorgplicht uit artikel 2.1 lid 1 en 2 onder h van het Activiteitenbesluit is de windparkexploitant bovendien verplicht om hinder ten gevolge van obstakelverlichting te voorkomen dan wel zoveel mogelijk te beperken. Het is niet verplicht, maar de initiatiefnemer zou ervoor kunnen kiezen om transpondertechnologie toe te passen. De uiteindelijke keuze van de initiatiefnemer zal blijken uit het verlichtingsplan.

9b Geluid

Samenvatting zienswijze

Indieneren maken zich zorgen over de geluidsnormen die zien op jaargemiddelden. Daarmee zou niets zijn gezegd over de uitersten. Indieneren zouden graag zien dat bij het akoestisch onderzoek een streefwaarde van 40 dB gemiddeld over 24 uur wordt gehanteerd in plaats van het jaargemiddelde. Ook zouden zij graag zien dat de windturbines in geluidsreducerende modus draaien als de norm overschreden dreigt te worden.

Reactie

Over het hanteren van geluidsnormen gebaseerd op jaargemiddelden merkt de gemeente op dat een dergelijke geluidsnorm door de Afdeling aanvaardbaar wordt geacht. Dit blijkt onder meer uit een uitspraak van 18 december 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:4210):

“26. (...) Verder voeren genoemde appellanten aan dat een norm die is gebaseerd op een jaargemiddelde geluidbelasting niet geschikt is voor het voorkomen of beperken van hinder, omdat een overschrijding van de norm als het ware wordt gecompenseerd doordat de windturbines op bepaalde momenten niet of nauwelijks in bedrijf zullen zijn. Daar komt bij dat de jaargemiddelde geluidbelasting van windturbines niet meetbaar is en dat daarom de normen niet kunnen worden gehandhaafd. Ten slotte hebben [appellant sub 1] en anderen, [appellant sub 2], [appellant sub 3] en [appellant sub 6] en anderen aangevoerd dat de geluidsnormen onvoldoende rekening houden met de hinder vanwege laagfrequent geluid.

26.1. De Afdeling heeft in haar eerdere uitspraken geoordeeld over gelijklopende bezwaren over de geluidsnormen voor windturbines van ten hoogste 47 dB Lden en ten hoogste 41 dB Lnight op geluidgevoelige objecten. In dit verband wordt in het bijzonder verwezen naar de uitspraak van 21 februari 2018, [ECLI:NL:RVS:2018:616](https://www.eclinet.nl/uitspraak/2018/02/21/20180221_1), over het windpark De Drentse Monden en Oostermoer. De Afdeling heeft in

overweging 101 van die uitspraak een geluidnorm die is gebaseerd op jaargemiddelden aanvaardbaar bevonden. (...)" (onderstreping toegevoegd)

Ten aanzien van de stillere modus wordt opgemerkt dat uit het akoestisch onderzoek blijkt dat hiervoor geen noodzaak bestaat. Ook bij de bovengrens van het voorkeursalternatief kan worden voldaan aan de geluidsnormen die zijn vastgesteld in de voorschriften bij de vergunning.

Nu zonder stillere modus aan de geluidsnormen kan worden voldaan, is het opnemen van een voorschrift niet nodig.

9c Kleur

Samenvatting zienswijze

Indieners uiten verbazing over de kleur grijs. Zij merken op dat andere windturbines aan de onderkant wel eens (verlopend) groen zijn geverfd om in de omgeving te passen. Zij horen graag of dit mogelijk is en welke kleuren dan het beste zouden passen. Daarbij zouden zij zelfs een vriendelijke schildering met bijv. wilde dieren uit de omgeving acceptabel vinden.

Reactie

Het groen verven van de windturbines is niet mogelijk en ook niet wenselijk. De kleur grijs zorgt er juist voor dat de windturbines relatief wegvallen tegen de lucht op de achtergrond.

10. Indiener 10

10a Natuur

Samenvatting zienswijze

Indieneren menen dat de invloed van de twee windturbines op het Natura 2000-gebied Rijntakken dusdanig groot zal zijn dat het leefklimaat voor mens, dier en natuur onherstelbaar wordt beschadigd. De hoogte van 240 meter is volgens hen een aanslag op de vogelstand. Zij voorzien een slachting onder de miljoenen ganzen die in de winter en in het voor- en najaar door het gebied trekken. Zij verwijzen ook naar het standpunt van de Vogelbescherming “geen windmolens in Natura 2000-gebieden”.

Reactie

Ten aanzien van de landschappelijke inpassing wordt verwezen naar de reactie in §1e. Over de vrees voor grote vogelsterfte wordt verwezen naar de onderzoeken die zijn verricht in het kader van soortenbescherming en gebiedsbescherming. Uit de passende beoordeling (hoofdstuk 8 van het rapport Gebiedsbescherming) blijkt dat het aantal aanvaringsslachtoffers ruimschoots onder het 1%-mortaliteitscriterium valt. Verwezen wordt ook naar de reactie in §2g.

10b Slagschaduw

Samenvatting zienswijze

Indieneren vrezen overlast door slagschaduw, vooral in de winter en het voor- en najaar bij laagstaande zon.

Reactie

In het kader van de m.e.r. (§7.3) is uitgebreid onderzoek gedaan naar de hoeveelheid slagschaduw. Het hele onderzoek is opgenomen in bijlage 1b bij de ontwerpomgevingsvergunning. Uit het onderzoek volgt dat door middel van toepassing van een stilstandvoorziening bij alle varianten aan de wettelijke norm voor slagschaduw uit het Activiteitenbesluit milieubeheer wordt voldaan. Een automatische stilstandvoorziening is als voorschrift aan de ontwerpomgevingsvergunning verbonden. De stilstandvoorziening zorgt ervoor dat de windturbine wordt uitgeschakeld zodra slagschaduw optreedt. De tijd om uit te draaien is maximaal 2 minuten. Deze voorziening wordt vooraf per schaduwgevoelig object (onder meer woningen) ingeregeld. Daarnaast wordt gemeten of er op de betreffende momenten daadwerkelijk voldoende zon is om slagschaduw te kunnen veroorzaken.

10c Obstakelverlichting

Samenvatting zienswijze

Indieneren menen ook dat het knipperlicht ten hoeve van vliegtuigen 's nachts voor een onrustige situatie zorgt voor mens en natuur.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in §9a.

10d Geluid

Samenvatting zienswijze

Indieners vrezen overlast voor een aanzienlijk deel van de bewoners van Loo van het geluid van de windturbines. Door laagfrequent geluid en trillingen ontstaan volgens hen ook gezondheidsklachten. Onder verwijzing naar het onderzoeken van de UK Noise Association en TNO inzake slaapstoornis menen zij dat de klachten zich gaan voordoen in een gebied van 1,5 tot 2,5 km van de windturbines.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in §1f en §2k.

10e Waardevermindering woning

Samenvatting zienswijze

Indieners stellen dat de bouw en exploitatie van de windturbines door slagschaduw, geluidsoverlast en horizonvervuiling waarschijnlijk zorgen voor een aanzienlijke waardevermindering van hun woning.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in §2n.

11. Indiener 11

11a Inleiding

Samenvatting zienswijze

Indiener geeft aan dat het niet is gelukt om de afgelopen twee jaar betrokkenheid te creëren en vragen te beantwoorden. Omwonenden zouden zich machteloos voelen en er zou niet naar hun zorgen en argumenten worden geluisterd. Bijeenkomsten zouden gepland worden in vakanties en uitnodigingen zouden soms pas een paar dagen van tevoren zijn verstuurd. Indiener geeft aan dat omwonenden zich niet serieus genomen voelen. De projectleider zou op een online vergaderavond op 2 september 2020 ook geen goed beeld hebben kunnen schetsen van hoe omwonenden het project zagen. Er zijn bij omwonenden nog veel vragen en onduidelijkheden, die indiener in deze zienswijze naar voren brengt.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in §1a.

11b Laagfrequent geluid

Samenvatting zienswijze

Indiener wijst op een uitzending van Argos van 26 september 2020 met daarin een reportage over het laagfrequente geluid dat windturbines produceren. Daarin zou ook worden verwezen naar een reportage van Wouter Zwart voor het NOS Journaal. Indiener vraagt of de gemeente de uitzending heeft beluisterd en of de informatie nieuw was. Ook vraagt zij of de gemeente bekend is met het aanvullende onderzoek van het RIVM naar de geluidshinder van windturbines, waartoe de staatssecretaris van I&W opdracht zou hebben gegeven naar aanleiding van onderzoeken van Jan de Laat. Indiener vraagt of de gemeente weet wanneer de uitkomst hiervan wordt verwacht. Indiener wijst tot slot (in deel 2) naar een artikel op de website van Forum voor Democratie (FvD), waarin wordt aangegeven dat de heer Baudet vragen heeft gesteld aan de minister van Klimaat en de minister van Volksgezondheid over de gezondheidsschade door windturbines. FvD zou een onmiddellijke bouwstop eisen.

Reactie

De gemeente is bekend met publicaties omtrent laagfrequent geluid en de bezorgdheid daarover. Het RIVM verricht in opdracht van de staatssecretaris aanvullend onderzoek. Het is niet bekend wanneer de uitkomst wordt verwacht. Voor het overige verwijst zij naar de thematische beantwoording over laagfrequent geluid (B4.1) en de reactie in §1f en §2k.

11c Ongelukken met windturbines

Samenvatting zienswijze

Indiener maakt zich zorgen over de veiligheid van de windturbines. Zij verwijst naar een artikel op de website climategate uit 2015 waaruit zou blijken dat jaarlijks 1 op de 60 windturbines een incident heeft met één van de wieken. Ook wijst zij op een video van een incident met een windturbine in Denemarken waarbij de brokstukken tot een halve mijl zouden hebben gevlogen. In het verslag van de klankbordgroepbijeenkomst van juni 2019 zou een plaatje staan waarop niet alle woningen binnen de cirkel van de werpafstand bij overtoeren als panden zouden zijn aangemerkt. Daarnaast zou van het VKA en variant 3 geen plaatjes zijn getoond. In de

Risicoanalyse zijn wel alle varianten opgenomen. Volgens indiener is de werpafstand bij overtoeren bij een tiphoogte van 240 meter minder ver dan bij 195 meter en dat lijkt niet te kloppen. De gele cirkels worden volgens indiener groter en daarin vallen meer woningen en een deel van de camping. Indiener vraagt hoe het kan dat de werpafstand van beide varianten nog geen 600 meter is, terwijl in Denemarken bij een lagere turbine brokstukken op 800 meter werden gevonden. Indiener vraagt de gemeente verder of zij die plaatjes ook zo getekend zou hebben. Zij vraagt ook een verklaring voor het feit dat het volgens de MER niet zo is dat hoe hoger en krachtiger de turbine is, hoe verder de wieken vliegen als het misgaat. Indiener vraagt of de Commissie m.e.r. de werpafstand kan verklaren. Indiener merkt ook op dat de Commissie m.e.r. zich ook verbaasde over de getallen en vraagt wat er veranderd is aan de MER om de berekening te verbeteren. Tot slot merkt indiener op dat omwonenden het gevoel hebben gekregen dat er iets verborgen moet blijven, omdat tijdens de looptijd van het project bijna nooit duidelijk antwoord is gegeven op concrete vragen.

Reactie

De maximale werpafstand schaalt niet 1-op-1 met de afmetingen van een windturbine. Het is dus niet zo dat hoe hoger de windturbine is, hoe groter de werpafstand is. Er zijn namelijk meer factoren die de werpafstand bepalen. Daardoor kan het zijn dat een hogere tiphoogte niet altijd hoeft te betekenen dat ook de werpafstand groter is. In het onderzoek naar de externe veiligheid van windpark Caprice kwam naar voren dat variant 2 de grootste werpafstand oplevert (478 meter). Hoeveel woningen of andere bouwwerken hierbinnen liggen, is niet relevant. In het Handboek Risicozonering Windturbines wordt de werpafstand namelijk niet gebruikt als toetsingscriteria richting woningen en andere bouwwerken. Hiervoor wordt getoetst aan de berekende 10^{-5} en 10^{-6} risicocontour.

In het bij de vergunning behorende document 'Kwantitatieve risicoanalyse t.b.v. ProjectMER en aanvraag omgevingsvergunning (versie 1.4, d.d. 21 januari 2021)' zijn plaatjes opgenomen van de verschillende werpafstanden, waaronder de grootste werpafstand bij variant 2 (zie figuur 50, PDF pagina 82). In figuur 66 (PDF pagina 98) is de maximale werpafstand gevisualiseerd van het VKA. Hieruit valt op te maken dat de camping in beide varianten niet gelegen is binnen de maximale werpafstand. Uit de plaatjes valt verder op te maken dat er 1 extra woning (Rijndijk 75 Doornenburg) komt te liggen in de maximale werpafstand van variant 2. Zoals eerder aangegeven is dit echter geen toetsingscriterium.

Uiteindelijk moet een initiatiefnemer een windturbine selecteren die valt binnen de bandbreedte van het VKA en voldoet aan de maximaal berekende werpafstand voor het VKA. De haalbaarheid hiervan is aangetoond met de onderzoeken die zijn uitgevoerd.

11d Winstverdeling

Samenvatting zienswijze

Indiener verwijst naar het schema in de notitie financiële participatie waarin is aangegeven hoe de winst zal worden verdeeld. Indiener heeft een verbeterde versie van het schema gemaakt en vraagt de gemeente of zij nog iets vergeten is. Indiener vraagt zich af van welke winst 50% wordt gedeeld. De grondvergoeding zou al een heel mooi verdienmodel zijn voor Caprice. De winst die gedeeld wordt komt alleen van Renewable Energy Factory. Indiener is ook benieuwd naar het bedrag van de grondvergoeding. Volgens indiener is in de MER geen 'Groen/inrichtingsplan' beschreven waarvoor (een deel van) de grondvergoeding van Caprice gepland is. Indiener merkt

op dat subsidie niet is ingetekend in het schema. Windturbines op land zouden niet op wind maar op subsidie draaien en de energierekening van omwonenden zou verhoogd worden omdat zij meebetalen aan de subsidie door de 'energiebelasting opslag duurzame energie- en klimaattransitie'. De obligatielening zou volgens indiener niet bij de winstverdeling mogen staan, omdat alleen de extra rente die daarop wordt betaald daaronder zou mogen vallen. De obligatielening is een financiering voor de eerste 15 jaar. Op grond van het belanghebbendencriterium van 10x de tiphoogte meent indiener dat iedereen binnen een straal van 2400 meter een vergoeding hoort te krijgen. Het totale bedrag per jaar zou ook drastisch verhoogd moeten worden. Indiener vraagt zich verder af op basis van welke variant de tabel 'Windpark Caprice – participatie' is gemaakt en of de genoemde bedragen zijn getoetst aan opbrengsten in soortgelijke projecten. Indiener heeft een grafiek gemaakt van de tabel waaruit blijkt dat het gemeenschapsfonds na 15 jaar gigantisch stijgt. Zij vraagt zich af waardoor dit komt en waarom omwonenden en het omgevingsfonds niets van het dan extra beschikbare geld krijgen. Indiener merkt op dat de tabel voor 25 jaar de winstverdeling weergeeft, terwijl de vergunning is aangevraagd voor 20 jaar. Zij vraagt zich af of nu al bekend is dat de windturbines 25 jaar lang blijven en op basis van welke vergunning dat gebeurt. Indiener vraagt verder uit welke pot de planschadevergoeding wordt betaald en wat er gebeurt als er geen winst wordt gemaakt. Indiener merkt ten slotte op de winstverdeling een schamele vergoeding is en dat de natuur daar niets van krijgt. De gemeente zou geld krijgen om een weg langs de A15 aan te leggen die Caprice een betere bereikbaarheid en daarmee betere concurrentiepositie geeft.

Reactie

Steenfabriek Huissenswaard ontvangt inderdaad een grondvergoeding per jaar en verdient dus geld voor het plaatsen van de windturbines op haar fabrieksterrein. De gemeente heeft geen inzicht in de hoogte van die grondvergoeding. De initiatiefnemers moeten die grondvergoeding elk jaar afdragen en zijn dus gebaat bij een marktconforme prijs. De initiatiefnemers vragen ook SDE-subsidie aan (subsidie bedrag per geproduceerd MWh). De hoogte van de subsidie wordt door de Rijksoverheid vastgesteld. Voor het vaststellen van die prijs wordt ook uitgegaan van een bepaalde grondvergoedingen. De initiatiefnemer krijgt dus niet meer SDE-vergoeding als hij een hogere grondvergoeding afsprekt en is dus gebaat bij een marktconforme grondvergoeding. In de SDE wordt uitgegaan van een grondvergoeding van € 2,60/MWh in 2020. Dit komt overeen met een grondvergoeding van € 104.000 per jaar (uitgaande van een grote turbine van 40.000 MWh).

De indiener merkt terecht op dat er geen verband is tussen de grondvergoeding die steenfabriek Huissenswaard ontvangt en de groen/inrichtingsplannen locatie Caprice. Steenfabriek Huissenswaard zorgt wel voor natuurversterkende maatregelen, maar die kosten zijn niet gekoppeld aan dit project.

De SDE-subsidie is een exploitatiesubsidie. Deze subsidie vergoed het verschil tussen de grijze stroom en de opgewekte stroom, zolang de grijze stroom goedkoper is. Het is een subsidie die per geproduceerde MWh wordt uitgekeerd. Deze subsidie heeft geen invloed op het benodigde vermogen om de investering te kunnen doen. Om die reden hoort die subsidie niet thuis in het figuur zoals opgenomen in de notitie "Financiële participatie".

De manier waarop de obligatielening in de figuur is opgenomen kan vragen oproepen. De reden dat deze op die plek in het schema is opgenomen is omdat een deel van de 5% rente die aan

obligatiehouders wordt uitgekeerd onderdeel is van de 50% winstrechtdeeling. Dit wordt later in de tekst ook toegelicht en is in de berekeningen ook meegenomen door onderscheid te maken tussen de *rente obligaties* (5%) en de *extra rente obligaties* die daar onderdeel van uitmaakt (3%). Ter verduidelijking: Deel van de 50% winstrechtdeeling betreft de 3% extra rente die obligatiehouders ontvangen, bovenop de 2% rente waarvoor het geld anders via een normale bankfinanciering zou zijn geleend.

De obligatielening zou gedeeltelijk aan de andere kant van de lijn kunnen staan. Er is in het schema voor gekozen om met een pijl aan te geven dat de obligatielening (net als de bancaire lening) een deel van de investering vormt.

De gemeente is van mening dat het een zeer redelijke financiële compensatie betreft, waarbij minimaal 50% van de cashflow ten goede komt aan de gemeenschap (extra obligatierente, direct omwonenden, omgevingsfonds en gemeenschapsfonds). Dit wordt ook onderschreven door de provincie, zoals eerder verwoord in het raadsvoorstel:

“Provincie Gelderland geeft aan dat Windpark Caprice ten opzichte van andere windparken in Gelderland zeer vergaande financiële compensatie / participatie biedt en plaatst het in de ‘top 3’. Het delen van 50% van de opbrengsten met de omgeving zónder dat de omgeving risicovol in het project zit, vindt de provincie bijzonder. De huidige werkwijze bij nieuwe windparken is dat burgercoöperaties mede ontwikkelen, maar lopen dan daarmee het risico geld kwijt te zijn als het project niet door gaat. Dat risico lopen de omwonenden van Windpark Caprice niet. In totaal wordt ook (veel) verder gegaan dan de €0,50/MWh voor de omgeving die de gedragscode voorschrijft.”

Uitgangspunt voor het berekende scenario in de tabel ‘windpark Caprice – Participatie’ is een productie van 38.000 MWh. Dit zit tegen de bovengrens aan van het VKA of MER-variant 3. Er is verder geen specifiek model uitgekozen voor deze berekening.

Na 15 jaar stijgt de cashflow omdat dan de leningen bij de bank afbetaald zijn. De gemeente heeft er voor gekozen om voor het omgevingsfonds een vast bedrag per MWh af te spreken (€0,50/MWh). Daarmee is het niet afhankelijk van de cashflow (“winst”) die gemaakt is en is zeker dat het omwonendenfonds uitgekeerd wordt als de windturbines draaien (uitzondering zou de financiële verplichting aan de bank kunnen zijn, die gaat voor uitkering aan het omwonendenfonds bij bijvoorbeeld faillissement). Ook de extra obligatierente en de vergoeding aan de direct omwonenden zijn vaste vergoedingen. Het gemeenschapsfonds wordt pas gevuld als het totaal van die vergoedingen minder is dan 50% van de cashflow. Het gemeenschapsfonds is dus wel afhankelijk van de hoeveelheid winst die gemaakt wordt (risicodragend) en dat kan sommige jaren dus minder en sommige jaren meer zijn. Daar is niet voor gekozen bij de andere vergoedingen zoals het omgevingsfonds en vergoeding aan direct omwonenden. Uiteindelijk wordt ook het gemeenschapsfonds ten bate van de gemeenschap ingezet (zie hiervoor de thematische beantwoording B6 en de [reactie in §20](#)).

Als er geen winst wordt gemaakt, dan worden alleen de extra obligatierente, vergoeding aan direct omwonenden en aan het omgevingsfonds uitgekeerd. Het gemeenschapsfonds wordt dan niet aangevuld.

De omstandigheid dat omwonenden in een straal van 10x de tiphoogte als belanghebbenden worden aangemerkt bij het ruimtelijke besluit, betekent niet dat de initiatiefnemer kan worden verplicht om aan al deze omwonenden een vergoeding te geven. Bovendien is een afspraak tussen een initiatiefnemer en omwonenden over compensatie geen aangelegenheid die door de

gemeente in de ruimtelijke afweging kan worden betrokken (ABRvS 23 december 2020, ECLI:NL:RVS:2020:3112, r.o. 14.1). Indien een omwonende – ongeacht de afstand tot de windturbines – schade meent te ondervinden, dan kan die een verzoek om tegemoetkoming in de planschade indienen. De initiatiefnemer vergoedt de eventuele planschade. Hiervoor is een planschadeverhaalovereenkomst afgesloten met de gemeente.

De omgevingsvergunning is voor 20 jaar geldig. Als de initiatiefnemer langer dan 20 jaar het windpark wil exploiteren, dan dient hij een nieuwe omgevingsvergunning aan te vragen. De tabel geeft ter indicatie ook de vergoeding voor een langere periode aan.

Verwezen wordt ten slotte naar de thematische beantwoording onder hoofdstuk B6.

11e Draagvlak, visualisaties en enquête

Samenvatting zienswijze

Indiener wijst op de digitale wegwijzer ‘Draagvlak voor duurzame energie’ van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Volgens indiener is vertrouwen de basis voor draagvlak en is dat vertrouwen helemaal verdwenen, onder meer door de visualisaties en het misbruik van de enquête. Indiener meent dat de visualisaties niet weergeven hoe de polder er echt uit zou gaan zien. De speciale software zou de windturbines er kleiner doen laten uitzien. Indiener wijst naar afbeeldingen in de samenvatting van de MER en in de landschappelijke analyse en vraagt zich af waarom de foto uit de landschappelijke analyse, gemaakt in augustus 2019, niet gebruik is in de samenvatting van de MER die in mei 2020 aan omwonenden is gestuurd. Ten aanzien van de enquête verwijst indiener naar een brief van Renewable Energy Factory aan de wethouder over de uitkomsten van de vragenlijst. Daarin is aangegeven dat alle alternatieven slecht scoren en dichtbij elkaar liggen, waardoor het voor het draagvlak van de direct omwonenden nauwelijks uitmaakt welk alternatief er gekozen gaat worden. Indiener vraagt de gemeente of zij dit een logische conclusie vindt. Volgens indiener is het duidelijk dat er geen draagvlak is onder omwonenden en doet de gemeente daar niets aan. Indiener meent dat dit betekent dat de mening van omwonenden er niet meer toe doet. Men zou doorgaan met de grootste variant, omdat die het meeste geld oplevert, ook voor het omgevingsfonds. Indiener geeft daarbij aan dat het geld uit het omgevingsfonds naar een weg gaat die een kortere route van en naar Caprice mogelijk maakt. Zij wijst daarbij op een artikel in De Gelderlander waaruit blijkt dat de weg € 5 miljoen gaat kosten, terwijl de gemeente volgens de financiële planning maar € 1,1 miljoen zou krijgen. Indiener vraagt zich af of die weg een tweede Muijland wordt, nog een miljoenenstrop waar de inwoners uiteindelijk voor opdraaien. Zij vraagt zich af wat de gemeenteraad hierover zegt. Tot slot vraagt indiener (in deel 6) of er nog iets overblijft van de winst waar 50% van wordt gedeeld of dat Caprice de grondvergoeding deelt als er geen winst is om de omwonenden te betalen.

Reactie

Voor de reactie over de visualisaties wordt verwezen naar de [reactie in §1a](#).

Verder merkt de gemeente op dat het feit dat omwonenden tegen het plan zijn, niet betekent dat er in de gemeente geen draagvlak bestaat voor duurzame energietransitie. Draagvlak wordt breder getrokken tot wijk- en dorpsniveau. Zie onder meer ABRvS 1 april 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:958):

“De rechtbank heeft terecht overwogen dat het college terecht heeft gesteld dat de omstandigheid dat niet iedere omwonende van het zonnepark tevreden wordt gesteld, niet betekent dat er onvoldoende draagvlak in de omgeving is. Bij projecten zoals dit zonnepark moet het bestuursorgaan een afweging maken tussen het belang van een duurzame energievoorziening in het kader van de energietransitie en de belangen van omwonenden. Het ontbreken van draagvlak bij direct omwonenden is in die belangenafweging niet zonder meer het meest zwaarwegend. Gelet op de door het college genoemde inspanningen van de initiatiefnemer om draagvlak te verwerven en gegeven het beperkte aantal zienswijzen tegen dit project, ziet de Afdeling met de rechtbank geen aanleiding voor het oordeel dat vanwege het ontbreken van voldoende draagvlak voor het project voor het project geen verklaring van geen bedenkingen mocht worden afgegeven.” (onderstreping toegevoegd)

De gemeente dient dus een afweging te maken tussen het belang van een duurzame energievoorziening in het kader van de energietransitie en de belangen van omwonenden. In dat kader is van belang dat de gemeente een opgave heeft in de energietransitie en dat uit een enquête die is gehouden in het kader van het opstellen is gebleken dat 84% van de inwoners in Lingewaard het belangrijk vindt om duurzamer gebruik te maken van energie. 39% van de deelnemers vindt windmolens in de buurt onacceptabel, maar daarentegen heeft 32% geen bezwaar en wil ook investeren in windenergie.

De gemeente herkent zich niet in het beeld dat zij te weinig heeft gedaan om draagvlak te verwerven en dat de meningen van de omwonenden er niet toe doen. In onderdeel B5 van de thematische beantwoording is beschreven welke stappen de gemeente heeft ondernomen om omwonenden te betrekken en te informeren en daarmee draagvlak te creëren. In het document “Toetsing beleidskader” is uiteengezet dat er voldaan is aan de randvoorwaarden van het beleidskader ten aanzien van communicatie, klankbordgroepen en ruimte ateliers.

In het kader van het verwerven van draagvlak heeft de gemeente met initiatiefnemer bovendien een anterieure overeenkomst gesloten, waarin is overeengekomen dat initiatiefnemer zorg draagt voor de mogelijkheid om financieel in het project te participeren. Uit de jurisprudentie volgt dat het bieden van financiële participatie een manier is om aan de inspanningsverplichting voor het organiseren van participatie voor het bereiken van een voldoende draagvlak te voldoen (ABRvS 1 april 2020, ECLI:NL:RVS:2020:958).

Naast de verplichte betaling van een vergoeding aan omwonenden en de mogelijkheid voor omwonenden om financieel te participeren in het project, is de gemeente met de initiatiefnemer overeengekomen dat fondsbijdragen worden betaald. De bijdrage aan het gemeenschapsfonds wordt niet aangewend voor de financiering van de parallelweg A15 (zie ook reactie in §2o).

Gelet op het bovenstaande (de verrichte inspanningen om draagvlak te verwerven, de mogelijkheid van financiële participatie en het belang van verduurzaming) is het ontbreken van draagvlak onder direct omwonenden voor de gemeente niet doorslaggevend en komt de gemeente na afweging van alle belangen tot de conclusie dat het project in overeenstemming is met een goede ruimtelijke ordening.

Uiteindelijk wordt een VKA (voorkeursalternatief) met een *bovengrens* tiphoogte van 240m opgenomen in de vergunning. Dit is inderdaad de grootste variant. De gemeente gaat er echter niet in mee dat dit bij voorbaat al vast stond. Hiervoor zijn de ruimtelijke afwegingen gemaakt en effecten getoetst. De hoogte van het gemeenschapsfonds speelt hierin geen rol.

Voor de reactie over de grondvergoeding en verdeling van de winst wordt verwezen naar de [reactie in §11d](#).

11f Beleidskader windenergie

Samenvatting zienswijze

Indiener geeft in het kader van de landschappelijke inpassing (§4.1 van het beleidskader) aan dat de windturbines niet passen in de polder. Volgens indiener had de polder langs het Pannerdensch Kanaal, net als de Gendtse en Bemmelse polders, opgenomen moeten worden als gebied waar geen windturbines moeten komen, omdat deze polder ook deel uitmaakt van het Gelders Natuurnetwerk (en Natura 2000). Indiener vraagt zich af wat de logica is om geen windturbines langs de Waal te plaatsen, maar wel langs het Pannerdensch Kanaal, ondanks dat dit een Natura 2000-gebied is. Indiener is benieuwd naar de argumenten voor het toestaan van windturbines in de Angerensche polder. Caprice zorgt al voor veel stikstof en CO₂-uitstoot en indiener vraagt zich af waarom je dan nog een vergunning wil geven voor nog meer verstoring van het gebied. Indiener vraagt waarom Caprice niet wordt verplaatst naar een industriegebied buiten Natura 2000-gebied, dat zou ook de aanleg van de extra weg en daarmee € 5 miljoen schelen.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de [reactie in §1c en 1e](#).

11g Wob-verzoek bodemverontreiniging Caprice

Samenvatting zienswijze

Indiener wijst op het Wob-verzoek dat zij op 4 november 2020 bij de gemeente heeft ingediend. Zij vraagt in hoeverre bij de besluitvorming tot nu toe is meegewogen dat sprake is van ernstige, spoedeisende verontreiniging door pyrietslakken. Indiener vraagt ook wie de kosten draagt voor de sanering.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt allereerst verwezen naar de [reactie in §2l](#).

De provincie is het bevoegd gezag voor de uitvoering van de Wet bodembescherming. Daarin is bepaald dat voor historische gevallen van bodemverontreiniging (ontstaan voor 1987) aan de veroorzaker een saneringsbevel kan worden opgelegd, dan wel dat de kosten van bodemsanering kunnen worden verhaald op de veroorzaker van de verontreiniging. Voor gevallen ná 1987 geldt de zorgplicht op grond van artikel 13 Wet bodembescherming, op grond waarvan degene die een verontreiniging aantreft al datgene moet doen om de verontreiniging te beperken.

11h Waarschuwing vanuit de wetenschap – slordige stukken

Samenvatting zienswijze

Indiener merkt op dat de gemeente graag wil dat alle omwonenden tevreden zijn, want het is een duurzaam project en sommige omwonenden, dorpskernen en de gemeente krijgen geld. Men moet echter niet vergeten dat Caprice de spekkoper is, want die vangen de grondvergoeding en een GvO-certificaat. Ondertussen maken omwonenden zich zorgen om hun gezondheid, geluidsbelasting, rondvliegende windturbinedelen en om het verstoren van de natuur. Indiener wijst op een item van Omroep Gelderland over twee artsen uit Gelderland die waarschuwen voor

gezondheidsproblemen, waarover een andere omwonende het college heeft ingelicht. Indiener vraagt de gemeente of zij bekend is met de laatste stand van de wetenschap over de gevaren voor de gezondheid door windturbines. Indiener valt de slordigheid van de documenten op. Daarin staan onder meer verschillende locaties. Indiener wijst ook op het advies van de commissie m.e.r. over de werpafstand en vraagt zich af wat daarmee gedaan is. Indiener wil weten welke aanpassingen op detailniveau zijn gedaan, niet alleen wat er met de conclusie is gedaan. Indiener vraagt zich ook af waarom de opmerkingen ter inzage liggen, want nakijken of alles goed is aangepast is niet mogelijk. Bijlage C zou ook hebben ontbroken en zonder bericht aan omwonenden later aan de ter inzage gelegde stukken zijn toegevoegd. Daarnaast ziet indiener niet de meerwaarde van het zelfstandig ter inzage leggen van een plaatje van het inrichtingsplan Caprice/K3Delta zonder windturbines, terwijl datzelfde plaatje in andere documenten met windturbines is opgenomen.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in §1a (proces), §2i (werpafstand), §1f en §2k (gezondheid en geluid). Daarnaast wordt opgemerkt dat in het kader van het doorlopen van een zorgvuldig proces is gekozen voor hernieuwde terinzagelegging van de ontwerpomgevingsvergunning met de daarbij behorende stukken.

11i Slaggeluid

Samenvatting zienswijze

Indiener merkt op dat er verschillende soorten lawaai zijn en verwijst naar een onderzoek in opdracht van de RVO met daarin een figuur met de maximaal toegestane jaargemiddelden per geluidsbron (vliegtuigen, treinen, etc). Het wettelijk maximum voor treinen blijkt iets meer dan 65 dB. Ongeveer 10% van de omwonenden ervaart daarbij ernstige hinder. Bij windturbinegeluid zou al bij 47 dB 10% van de omwonenden ernstige hinder ervaren. Dat grote verschil in geluidsterkte bij dezelfde hinderbeleving zou komen door het zoeven, zwiepen of stampen van de wieken. Dit doet indiener denken aan slagschaduw, waar normen voor zijn vastgesteld, omdat dit een storende factor is. Indiener vraagt of het zoeven, zwiepen of stampen is inbegrepen in de geluidsspecificatie van de producent of dat die alleen over het geluid van de rotor gaat. Indiener vraagt wanneer er normen komen voor 'slaggeluid', hoe reeds bestaande windturbines daaraan gaan voldoen en of er dan nog meer subsidie nodig is van de belastingbetalers. Indiener wil ook weten wat er gaat gebeuren wanneer de geluidsnormen strenger worden en wat het scenario is als de opbrengst zo laag is dat de windturbines niet meer rendabel zijn. Tot slot wijst indiener op een nieuwsbericht van NOS over een akoestische aanval op Amerikaanse diplomaten in Cuba, waarbij laagfrequent geluid zou zijn gebruikt.

Reactie

Windturbines genereren twee soorten geluid: enerzijds mechanisch geluid door apparatuur in de turbine en anderzijds stromingsgeluid door de interactie van de wieken met de lucht. Omdat het akoestisch onderzoek is verricht conform het Reken- en meetvoorschrift is het in de zienswijze beschreven 'zwiepen' in het onderzoek meegenomen.

Verder wordt verwezen naar de thematische beantwoording (onder B4.1) en de reactie in §1f en §2k.

11j Duurzaam, ook voor de natuur

Samenvatting zienswijze

Indiener geeft aan dat uit recent onderzoek van de Wageningen University & Research (WUR) zou blijken dat de impact van windturbines op vogelpopulaties veel groter is dan verwacht. De extra sterfte zou onder de huidige normen worden onderschat. Een paar dode vogels zou meetbare gevolgen hebben voor de totale populatie. Indiener vraagt de gemeente of het onderzoek haar een andere blik geeft op de wettelijk toegestane sterftegetallen voor vogels door windturbines. Indiener merkt op dat windturbines goed zijn voor het milieu, maar vraagt zich af of ze nog duurzaam zijn als er straks vogelsoorten uitsterven. Windturbines zorgen volgens indiener voor een duurzaam milieu omdat er geen CO₂ vrijkomt bij de energieopwekking, maar door geluid, slagschaduw en het verongelukken van vogels en vleermuizen zijn ze voor de leefomgeving geen duurzame keuze. Indiener roept op om de windturbines die in Nederland nodig zijn in een concentratie op zee te plaatsen op een plek waar geen trekroutes of leefgebieden van vogels zijn. Dan zijn windturbines wel een duurzaam alternatief. De gemeente dient haar kokervisie op duurzaamheid te verruimen, de windturbines zouden vooral Caprice een duurzame inkomstenbron opleveren. Indiener vraagt wat de onderzochte alternatieven voor duurzame energie in Lingewaard zijn.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de [reactie in §2i](#).

Het artikel van de WUR d.d. 6 juli 2020 geeft aan dat de impact van windmolens op gevoelige of zeldzame soorten groter kan zijn dan uit de gebruikelijke aanvaringsberekening kan blijken. Bij windpark Caprice is getoetst op effecten op alle voorkomende soorten. Er is door het onderzoek aangetoond dat er geen gevoelige of zeldzame soorten in aantallen afnemen of in hun voortbestaan worden bedreigd door de ontwikkeling van Windpark Caprice. Voor de drie extra gevoelige soorten die in de ontheffing zijn opgenomen geldt dat geen van deze soorten een mortaliteitspercentage van boven de 1% heeft, waardoor aangenomen kan worden dat er geen negatieve effecten optreden op de gunstige staat van instandhouding.

Dit is de link naar het betreffende artikel:

<https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Onderzoeksinstituten/Environmental-Research/show-wenr/Impact-van-windturbines-op-vogelsterfte-vaak-onderschat.htm>

Ten aanzien van de keuze voor windenergie wordt opgemerkt dat het college in principe moet beoordelen wat is aangevraagd en dat de initiatiefnemer in dit geval voor windenergie heeft gekozen. Dit past binnen de duurzaamheidsambitie van de gemeente.

11k Geen informatie

Samenvatting zienswijze

Indiener uit kritiek op de manier waarop de digitale inloopavonden hebben plaatsgevonden, waarbij omwonenden soms alleen voor een groep ambtenaren en adviseurs zat. Sommige omwonenden zouden zijn afgehaakt na het horen van ervaringen van anderen. In de samenvatting van de vragen en antwoorden is de vraag wat er is gedaan met de opmerkingen van de Commissie m.e.r. nog niet beantwoord. Volgens indiener lijkt de tendens in de gemeente dat men onderzoek laat uitvoeren en dat men daar vervolgens niets mee doet. Zo zou ook niets zijn gedaan met het rapport van Royal Haskoning DHV waarin is aangegeven dat het van belang is windturbines te combineren met andere intensieve functies en dat landschappelijke inpassing en

maatschappelijke haalbaarheid van belang zijn. Dergelijke onderzoeken zouden in de la verdwijnen en er zou niets meer mee gebeuren. Indiener is benieuwd naar de argumenten om de aanbevelingen van Royal HaskoningDHV en het advies van de Commissie Omgevingskwaliteit niet te volgen en welke informatie uit het rapport en het advies is gebruikt om te besluiten dat twee windturbines met een hoogte van 195-240 meter geplaatst kunnen worden op deze locatie.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de thematische beantwoording in hoofdstuk B5 en de reactie in §1a (participatieproces) en §1e (rapport Royal HaskoningDHV en advies Commissie Omgevingskwaliteit).

Naar aanleiding van een brief van indiener d.d. 10 februari 2021:

11I Wespendif

Samenvatting zienswijze

Indiener wijst op een artikel in De Gelderlander van 6 februari 2021 over een onderzoek dat door de provincie Gelderland en RES-regio's rond de Veluwe is aangevraagd, waaruit zou blijken dat rond de Veluwe een windturbinevrije zone van 8 km nodig is ter bescherming van de wespendif. Indiener geeft aan dat wespendieven naast wespen onder meer ook amfibieën eten, waarvoor de uiterwaarden bij uitstek het foerageergebied vormen. De wespendif zou regelmatig te vinden zijn in het Rijnstrangengebied, Angeren en Doornenburg. Ook zou een wespendif in de Millingerwaard en het Rijnstrangengebied wonen. Indiener geeft aan dat het niet de bedoeling is dat wespendieven die in de buurt van Caprice voorkomen, worden neergemaaid door 240m hoge windturbines. Natura 2000-gebieden zijn, net als de Veluwe, natuurgebieden, dus moet hier ook rekening gehouden worden met de wespendif. In het Rapport Soortbescherming is de wespendif niet genoemd als bewoner en bezoeker van de omgeving. In de zienswijzen zou al zijn gemeld dat het onderzoek geen complete lijst van de aanwezige vogelsoorten geeft. De wespendif staat wel genoemd op pagina 36 als beschermde soort. Volgens indiener staat het verlenen van een vergunning voor windpark Caprice haaks op de internationale verplichting voor Nederland te zorgen voor meer biodiversiteit en als onderdeel daarvan het beschermen van roofvogels. Indiener beveelt SOVON vogelonderzoek aan als onafhankelijke expert om het onderzoek van initiatiefnemers en de zienswijzen te beoordelen. Indiener wijst tot slot op een landelijke molen-ricocartaart van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Indiener vraagt zich af of men daarop moet wachten of dat nu al duidelijk is dat de natuur grote schade zal oplopen door de noodsprongen die gemeenten nu zouden maken om onder druk van de lobby van de windturbine-industrie en de tijdsdruk van de RES vooral windturbines als oplossing van de energiecrisis te zien.

Reactie

De Wespendif is alleen voor Natura 2000-gebied Veluwe in het beheerplan opgenomen als doelsoort. Uit onderzoek (SOVON) is gebleken dat de Wespendif vanaf zijn leefgebied Veluwe afstanden van ca. 8 km aflegt naar geschikt foerageergebied. Er is bij waarnemingen binnen die 8 km-zone om de Veluwe een relatie met het Natura 2000-gebied Veluwe als leefgebied van de Wespendif. De Wespendif komt echter ook buiten het Natura 2000-gebied Veluwe voor. Dan valt de soort niet meer als doelsoort onder gebiedsbescherming maar onder de soortbescherming van de Wet natuurbescherming. Met andere woorden, dan wordt niet gekeken naar de

doelstellingen voor het Natura 2000-gebied Veluwe maar naar de landelijke populatie van de Wespandief en de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Windpark Caprice ligt buiten de 8 km-zone vanaf Natura-2000 gebied Veluwe. De Wespandief is volgens de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) de laatste 10 jaar wel waargenomen in Natura 2000-gebied Rijntakken, maar niet op of rondom het terrein van Caprice. De provincie onderschrijft dat de soort in de omgeving van het windpark wel kan voorkomen.

In de natuurtoets zijn de aanvaringslachtoffers door de realisatie van windpark Caprice berekend. Daarbij is gekeken naar de effecten op de landelijke populaties van de soorten die binnen de invloedssfeer van windpark Caprice voorkomen. De Wespandief valt niet onder de soorten waarvoor kans op aanvaring reëel wordt geacht.

12. Indiener 12

Deze zienswijze is ingetrokken per e-mail van 27 februari 2021 aan wethouder Slob.

13. Indiener 13

13a Commercieel belang, geen draagvlak

Samenvatting zienswijze

Indiener merkt op dat het niet gaat om een initiatief van de inwoners van de gemeente Lingewaard of omliggende gemeenten, maar een commercieel initiatief. Hij meent dat het kwetsbaar is om de windturbines te plaatsen ten bate van een commercieel bedrijf en vraagt zich af wat er gebeurt als de steenfabriek stopt of failliet gaat. Daarbij wordt opgemerkt dat de fabriek slechts 15% van de opgewekte stroom zal gebruiken en voor de rest nog steeds gas gebruikt. Indiener meent verder dat de gemeente afhankelijk is van de expertise van de initiatiefnemers. Tot slot zou er een referendum moeten komen om te toetsen of er draagvlak is bij de inwoners van de gemeente (en aanliggende gemeente) voor het plaatsen van extreem hoge windturbines.

Reactie

Allereerst wordt opgemerkt dat de windturbines niet afhankelijk zijn van de steenfabriek. De windturbines kunnen gewoon doordraaien als de steenfabriek onverhoopt zou stoppen. De gemeente heeft alle onderzoeken zelf getoetst in samenwerking met de deskundigen van de ODRA. De gemeente acteert dus zelfstandig van de adviseurs van initiatiefnemer.

De raad besluit over het al dan niet houden van een referendum. De regels voor het houden van een referendum zijn opgenomen in de Referendumverordening gemeente Lingewaard 2005 (<https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR50980/1>). De raad kan zelf besluiten tot het houden van een referendum of op verzoek van kiesgerechtigden. Tot op heden heeft de raad geen aanleiding gezien om dit instrument in te zetten. Ook is er geen formeel verzoek geweest van kiesgerechtigden volgens de hiervoor genoemde verordening.

13b Tegenstrijdigheid Natura 2000 brug A15 met zonne-energie

Samenvatting zienswijze

Indiener vergelijkt het project met de verlenging van de A15 en merkt daarbij op dat Rijkswaterstaat veel aandacht heeft voor de natuur, in tegenstelling tot Windpark Caprice. Rijkswaterstaat zou zorgen voor het behoud van diverse vogelsoorten, terwijl Windpark Caprice juist ten koste zou gaan van diverse vogelsoorten. Indiener benoemt verder dat Rijkswaterstaat ook duurzame energie gaat produceren met het plaatsen van zonnepanelen op de brug en merkt daarbij op dat deze panelen niet storend zijn voor de omgeving, terwijl twee enorme windturbines dat wel zijn. Volgens indiener is nader onderzoek noodzakelijk. Indiener meent verder dat de enorme windturbines toeristen van de langste overdekte fietsbrug ter wereld afschrikken. De windturbines gaan het uitzicht bederven. Indiener wijst verder op een artikel waarin audioloog Jan de Laat zich uitlaat over de effecten van windturbines en op een artikel van Omroep Gelderland over omwonenden die zich verzetten tegen windmolens die bijna zo hoog zijn als de Eiffeltoren. Indiener vraagt het college tot slot om te overwegen om inwoners te belonen als zij zelf duurzame energie gaan opwekken met zonnepanelen.

Reactie

Ten aanzien van aandacht voor de natuur wordt verwezen naar de reactie in §1e, waarin wordt ingegaan op natuurversterkende maatregelen.

Indiener heeft niet concreet gemaakt ten aanzien waarvan nader onderzoek vereist zou zijn. De gemeente is zich ervan bewust dat het uitzicht wordt beïnvloed door de twee windturbines (zie ook reactie § 1e). Dit betekent ook dat het uitzicht vanaf de toekomstige overdekte fietsbrug wordt beïnvloed. De gemeente acht het echter onwaarschijnlijk dat de brug hierdoor minder interessant wordt als toeristisch trekpleister. De brug blijft haar unieke karakter houden.

Voor de reactie op het artikel wordt verwezen naar de reactie in §1f en §2k.

De opmerking over inwoners met zonnepanelen staat los van deze procedure.

14. Indiener 14

14a Vrees gezondheidsproblemen

Samenvatting zienswijze

Indieneren vrezen gezondheidsklachten door de windturbines. Zij wijzen op een nieuwsuitzending van TV Gelderland van 28 oktober 2020 waarin twee GGD-instellingen zouden aangeven dat de plaatsing van windturbines uitgesteld moet worden tot de gevolgen voor de volksgezondheid bekend zijn. Ook verwijzen zij naar twee artsen in het oosten van Gelderland en naar een Japans onderzoek uit 2012 waaruit zou blijken dat omwonenden binnen een straal van twee km gezondheidsproblemen hebben zoals concentratie- en slaapstoornissen en een verstoorde levenskwaliteit.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in §2k.

14b Verstoring flora en fauna

Samenvatting zienswijze

Indieneren menen dat de windturbines bijdragen aan de verstoring van flora en fauna in de omgeving. Zij wijzen erop dat mega windturbines volgens wetenschappers op zee horen, omdat Nederland te dichtbevolkt is.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in §2f en §2g.

14c Horizonvervuiling en waardevermindering huis

Samenvatting zienswijze

Indieneren stellen dat de windturbines bijdragen aan horizonvervuiling en waardevermindering van hun woning, omdat ze bijna in hun achtertuin komen te staan. Zij vragen zich af of burgemeester en wethouders windturbines in hun achtertuin zouden laten plaatsen.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in §2n.

14d Cumulatie

Samenvatting zienswijze

Indieneren geven aan nu al overlast te hebben van de Betuwelijn en dat daar binnenkort hoogstwaarschijnlijk de realisatie van het nieuwe A15-project bijkomt. Zij menen dat de gemeente hen nu ook nog twee mega hoge windturbines door de keel duwt. Indieneren zijn tegen de windturbines, omdat het hele gebied al te zwaar belast zou zijn.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in §2s.

15. Indiener 15

15a Maximale afmetingen windturbines

Samenvatting zienswijze

Indiener geeft aan tegen windturbines te zijn die een ashoogte en rotordiameter hebben die groter is dan 130 meter en een tiphoogte groter dan 195 meter. Deze windturbines komen overeen met grote windturbines op zee. De minimale afmetingen in de vergunning kwalificeren al als grote landmolen en dat vindt indiener groot genoeg. Het gaat indiener om de leefbaarheid van Angeren en de turbines met de maximale afmetingen hebben een grote negatieve impact op de Angerense uiterwaarden en op de direct omwonenden in het hele dorp. De turbines met de maximale afmetingen passen volgens indiener ook niet in het polderlandschap met zijn cultuurhistorische achtergrond. De landschapsbeleving en het leefklimaat worden aangetast, omdat de windturbines zeer beeldbepalend zijn en een grotere ruimtelijke impact hebben dan de turbines met de minimale afmetingen. Indiener pleit ook voor mitigerende maatregelen in het dorp Angeren op zichtlocaties. Dit zou ook een vergroeningseffect voor het dorp meebrengen.

Reactie

Voor de reactie op de zienswijze over de landschappelijke inpassing wordt verwezen de reactie in §1e.

Ten aanzien van de mitigerende maatregelen wordt verwezen naar de reactie in §7e.

15b Participatie en omgevingsfonds

Samenvatting zienswijze

Indiener is het niet eens met het standpunt dat de lusten en lasten evenwichtig worden verdeeld en dat een aanzienlijk deel ten goede komt aan de inwoners van Lingewaard. Uit onderzoek zou blijken dat inwoners binnen een straal van 10 keer de tiphoogte last hebben van de windturbines en binnen een straal van 5 keer de tiphoogte zelfs irriterende last. De dorpskernen van Loo, Anderen en Doornenburg gaan (irriterende) last ondervinden. Indiener vindt dat de lusten daarom ten goede moeten komen aan de inwoners van deze dorpen in plaats van aan van de inwoners van Lingewaard. De hoogte van het bedrag per dorpskern zou afhankelijk moeten zijn van de afstand tot de turbines. Indiener komt op tegen de verdeelsleutel van het omgevingsfonds. De verdeling zou moeten worden gebaseerd op de afstand tot de turbines. Hoe hoger de lasten, hoe hoger de lusten. Indiener komt met een nieuwe verdeelsleutel die zou leiden tot 44% van de compensatie voor Angeren, 37% voor Loo en 19% voor Doornenburg.

Reactie

Verwezen wordt naar de reactie in §11d

15c Gemeenschapsfonds en parallelweg A15

Samenvatting zienswijze

Indiener noemt dat de gemeente de jaarlijkse bijdrage aan het gemeenschapsfonds wil gebruiken voor het realiseren van een parallelweg langs de A15 om de ontsluiting van Doornenburg en Angeren te verbeteren. Als de weg niet te realiseren zou zijn, zou het bedrag beschikbaar komen voor de energietransitie van Angeren en Doornenburg. De aanleg van deze weg gaat volgens

indiener miljoenen kosten, terwijl op dit moment nog niet bekend is wat de effecten van de weg (onder meer veiligheid, mobiliteit, ontsluiting) zijn. Indiener wijst op het Mobiliteitsplan Gemeente Lingewaard 2009-2017 waarin zou staan dat de effecten van de weg minimaal zijn en de aanleg ervan weggegooid geld. Als de effecten van de parallelweg veelbetekenend voor Angeren blijken, staat indiener daar volledig achter. Indiener stelt daarbij enkele aanvullende verkeersmaatregelen voor. Als de parallelweg niet zou leiden tot significante verbetering voor Angeren, dan is indiener het niet eens met de bestemming van het gemeenschapsfonds. Dat het bedrag in dat geval voor de energietransitie van Angeren en Doornenburg is, vindt indiener niet afdoende, omdat het fonds dan een vage functie heeft zonder concreet doel. Indiener stelt als voorwaarde een gedegen transitieplan met inspraak van de inwoners, waarbij zij medewerking wil verlenen aan de totstandkoming.

Reactie

Verwezen wordt naar de reactie in §11d

Tweede terinzagelegging

Tijdens de tweede zienswijzentermijn heeft indiener een herziene zienswijze ingediend. Deze zienswijze komt grotendeels overeen met de eerder ingediende zienswijze. Hieronder worden alleen de aanpassingen dan wel aanvullingen behandeld.

15d Aanpassing vermogen

Samenvatting zienswijze

Indiener vraagt zich af of het (geluids-)effect van het verhogen van het maximale vermogen van 5 MW naar 7 MW voldoende is onderzocht en een eventuele geluidstoename past binnen de wettelijke normen die hiervoor gelden op Nederlands en Europees niveau.

Reactie

De effecten van het verhogen van het vermogen zijn onderzocht. De onderzoeksresultaten zijn als bijlage aan de omgevingsvergunning gehecht. De uitkomst van de onderzoeken is dat de verhoging niet leidt tot andere milieueffecten, dan eerder berekend. De windturbines moeten bovendien nog steeds voldoen aan bijvoorbeeld de voorgeschreven geluidsnormen.

15e Gemeenschapsfonds / parallelweg

Samenvatting zienswijze

Indiener heeft al eerder aangegeven dat de parallelweg langs de A15 miljoenen gaat kosten. Indiener is ten aanzien van het gemeenschapsfonds en met name de parallelweg in overleg getreden met Platform Angeren (PA) en uit in de herziene zienswijze een gezamenlijk standpunt. Indiener en PA hebben kennisgenomen van het in opdracht van de gemeente uitgevoerde verkeersrapport 'Parallelweg A15, verkenning van de effecten en de haalbaarheid' (maart 2019). Indiener en PA vinden het omvormen van de Kampsestraat naar een ontsluitingsweg onaanvaardbaar, omdat dit een veel gebruikte (school)fietsroute is. Zij onderschrijven de conclusie van het rapport dat de parallelweg geen merkbaar ander verkeersbeeld oplevert. De bestaande verkeersproblemen zouden niet wezenlijk veranderen. Nu blijkt dat de effecten van de parallelweg geen significante verbeteringen voor Angeren opleveren, zijn indiener en PA het niet eens met de bestemming van (een bijdrage uit) het gemeenschapsfonds voor de realisatie van

een parallelweg langs de A15. Indiener merkt op dat voor Angeren in overleg met PA en indiener wellicht ook gezocht kan worden naar andere alternatieve bestemmingen dan de energietransitie.

Reactie

Verwezen wordt naar de thematische beantwoording (B6) en de reactie in §2o.

16. Indiener 16

Het overgrote deel van deze zienswijze komt overeen met zienswijze 2. Voor de inhoud van deze zienswijze en de beantwoording daarvan wordt dan ook verwezen naar zienswijze 2. Indiener brengt een aanvullend standpunt naar voren. Dit standpunt wordt hieronder behandeld.

16a Gebrek aan draagvlak, unanieme weerstand en afkeuring

Samenvatting zienswijze

Indiener brengt in de bijlage met medeondertekenaars aanvullend naar voren dat alle inwoners van Loo lid zijn van de vereniging. Tijdens alle vergaderingen van de vereniging was er volgens indiener sprake van unanieme weerstand tegen en afkeuring van de planning voor Windpark Caprice.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in §11e.

Tweede terinzagelegging

Tijdens de tweede zienswijzentermijn hebben indieners een aanvullende zienswijze ingediend. Hieronder worden alleen de aanpassingen dan wel aanvullingen behandeld. Voor standpunten die al in de eerdere zienswijze tot uiting zijn gebracht wordt verwezen naar de voorgaande beantwoording.

16b Beleid gemeente Lingewaard

Samenvatting zienswijzen

Indieners geven aan dat het voor burgers een enorme klus is om de opnieuw ter inzage gelegde stukken nogmaals te beoordelen en dat zij om die reden hebben verzocht om terinzagelegging na de vakantieperiode. Dat dit verzoek is afgewezen, vinden zij gelet op de eerdere besprekingen van de gemeenteraad over de gang van zaken richting burgers onvoorstelbaar en zou hen beperken in de mogelijkheden om tot een aanvullende zienswijze te komen. Ook hadden zij een informatieavond over de onverklaarde vermogensvergroting gewenst in plaats van korte, zakelijke, weinig informatieve brieven. Indieners menen dat de belangen van initiatiefnemers kennelijk een hogere prioriteit hebben voor de raad en het bestuur. Het bestuur zou flinke gelden ontvangen en daarmee een fors belang hebben bij het besluit om de windturbines te plaatsen. Ook hebben indieners het niet zo ervaren dat de gemeente regelmatig zou hebben overlegd met omwonenden en andere betrokkenen. Er zou geen gevolg zijn gegeven aan ingebrachte punten. De rapporten over windpark Caprice zouden van dermate slechte kwaliteit zijn dat het onverantwoord zou zijn om op basis daarvan beslissingen te nemen. De eerste terinzagelegging noemen indieners een faliekante mislukking die veel tijd en geld heeft gekost ten nadele van alle partijen en dat zou ook gelden voor de tweede terinzagelegging. Gelet op de tussenuitspraak van de Raad van State roepen indieners op om de besluitvorming, de reactienota en de ter inzage gelegde documenten te annuleren en eerst te zorgen voor goed onderbouwde normen en uitgangspunten en correcte en goed onderbouwde rapporten. Indieners hopen dat het niet juist is dat lokale bestuurders positief moeten beslissen omdat ze anders door de provincie worden gecorrigeerd, dat hun lokale bestuurders zich niet laten wegzetten en de power hebben om volledig onafhankelijk te beslissen en zich niet slaafs op te stellen.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1i.

16c Vergroting vermogen

Samenvatting zienswijzen

Indieners stellen zich op het standpunt dat de substantiële vermogenswinst van 40% niet gerealiseerd kan worden met alleen interne verbeteringen, omdat die al jaren geleden zijn gerealiseerd, maar dat sprake moet zijn van serieuze veranderingen in onder meer hoogte, wienklengte, wienkvorm, wienkaantal, toerental. Dit is helaas in geen enkel rapport terug te vinden. Over het type bestaat ook nog steeds volledige onduidelijkheid. Volgens indieners is het voor het grotere vermogen vereist dat de masthoogte, de wienklengte, de wienbreedte, het aantal wienen of het toerental wordt verhoogt en produceert het grotere vermogen meer turbulentie in de lucht en dus meer geluid, mogelijk zelfs 40% meer. Hierover liggen volgens indieners geen stukken ter inzage, waardoor een beoordeling van de gevolgen niet kan worden gemaakt, ook niet door Bosch & Van Rijn en de ODRA. Veranderingen hebben zeker een negatieve invloed op de omgeving, nader onderzoek is vereist voor hoe en in welke mate dat het geval is.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1i.

16d Kwaliteit informatie

Samenvatting zienswijzen

Indieners wijzen op de informatienota aan de gemeenteraad van 1 juni 2021 en vragen zich af hoe de toetsing van de verhoging van het vermogen heeft plaatsgevonden. Een toetsing op basis van rapporten van Bosch & Van Rijn (B&VR) en ODRA zouden absoluut niet bruikbaar zijn voor besluitvorming, omdat de onderzoeken van B&VR verre van objectief en conclusiegericht geschreven zouden zijn en ODRA deze onderzoeken zonder serieus onderzoek zou hebben overgenomen. Indieners wijzen op de adviezen ten aanzien van geluid, externe veiligheid en slagschaduw. Over geluid merken indieners op dat er geen directe relatie is tussen het elektrisch vermogen en het geluid dat de turbine maakt, maar wel met de masthoogte, wienklengte, -vorm, het aantal wienen en het toerental. Nergens is een onderbouwing/uitwerking van de basisgegevens te vinden. Ook het brongeluid en het geluid van het passeren van de wienen langs de mast is onbekend, omdat het type niet bekend is. Meer vermogen betekent volgens indieners dat meer wind uit de lucht gehaald moet worden, wat meer turbulentie en daarmee geluid zou veroorzaken. Het advies over geluid is volgens indieners door het ontbreken van informatie en op basis van natuurkundige wetten niet correct. Over externe veiligheid merken indieners op dat onder meer wienklengte, -vorm, -breedte, -zwaartepunt, -aantal en toerental van belang zijn. Het lijkt er volgens indieners op dat de Kennistafel Veiligheid Windenergie door onvolledige/onjuiste informatie op het verkeerde been is gezet. Ook hier zou belangrijke informatie ontbreken, waardoor een valide beoordeling en advies niet mogelijk zijn. Logischerwijze is het risico hoger, bijvoorbeeld door hogere snelheid en groter onbalansrisico. Ten aanzien van slagschaduw wijzen indieners erop dat cruciaal blijft hoe wordt omgegaan met de afspraken: wie doet wat, wie controleert en wat zijn de sancties bij niet correct handelen.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1j.

16e Onderzoeken Bosch & Van Rijn en ODRA

Samenvatting zienswijzen

Indieners stellen dat geen sprake is van een eigen serieuze, kritische, toetsing door ODRA, maar dat ODRA voornamelijk concludeert op basis van de conclusies van Bosch & Van Rijn (B&VR). De rapporten en onderzoeken van B&VR zijn volgens indieners ver onder een acceptabel niveau. Het ecologisch rapport van Econsultancy in opdracht van B&VR zou bijvoorbeeld incompleet, niet objectief en van onacceptabele kwaliteit zijn. Indieners geven een aantal (simpele) voorbeelden. Het aangrenzende en door de windturbines beïnvloede Natura 2000-gebied aan de Loo zijde zou niet zijn bezocht of beoordeeld. Ook zou over de mogelijke gevolgen voor de wespandief zeer minimaal en niet deskundig worden gesproken. De vogel zou meerdere keren (onder andere door SOVON) zijn waargenomen in de omgeving van het plangebied. Ook de vliegroute tussen beide leefgebieden en het foerageergebied (= plangebied) zou door het plangebied gaan, waarmee sprake zou zijn van een onacceptabel risico voor de wespandief. Ook de Koningskwartel (Kwartelkoning) zou volgens het ecologisch onderzoek niet gehoord of gezien zijn, terwijl die in het gebied zou zijn gespot.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1k.

16f Juiste berekeningen en normen

Samenvatting zienswijzen

Indieners benoemen dat het van groot belang is welke normen worden gehanteerd om diverse berekeningen en beoordelingen te toetsen en dat transparantie en juistheid van berekeningen noodzakelijk zijn om tot goede rapportages en besluitvorming te komen. De gehanteerde normen moeten ook passen bij de afmetingen van de turbines en de relevante omstandigheden. Indieners wijzen op de uitspraak van de Raad van State van 30 juni 2021, waaruit volgt dat voor de normen uit het Activiteitenbesluit aan een milieubeoordeling moet worden gemaakt. De huidige algemene normen uit het Activiteitenbesluit mogen nu niet worden gebruikt voor het vergunnen van windpark Caprice.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 2y.

17. Indiener 17

Het overgrote deel van deze zienswijze komt overeen met zienswijze 2. Voor de inhoud van deze zienswijze en de beantwoording daarvan wordt dan ook verwezen naar zienswijze 2. Indiener brengt enkele aanvullende standpunten naar voren. Deze worden hieronder behandeld.

17a Strijd met Esthetisch Programma van Eisen (omgeving A15)

Samenvatting zienswijze

Indiener wijst op een gezamenlijk Esthetisch Programma van Eisen dat de gemeente Lingewaard met drie andere gemeenten zou hebben opgezet voor de verlenging van de A15. Daarin zou worden overwogen dat een boogbrug of een brug met pylonen en tuidraden een te grote aantasting zou zijn van de uiterwaarden en het Rijnstrangengebied. Op grond van het Programma zou de brug over het Pannerdensch Kanaal een lage en ingetogen brug worden die niet opvalt in het landschap. Indiener vindt de beoogde windturbines in de directe omgeving van het tracé daarmee niet te rijmen. Volgens hem heeft het programma als doel de brug te laten opgaan in het landschap en niet te laten domineren. De steenfabriek doet dat volgens indiener ook niet, maar de windturbines wel. Windturbines met een tiphoogte van 240 meter passen misschien op de Maasvlakte, waar geen mensen wonen, maar niet in dit landschap. In het kader van het Programma mogen dergelijke bouwwerken volgens indiener niet verrijzen in de directe omgeving van de A15. De gemeente Lingewaard zou zichzelf en eerder gemaakte afspraken en toezeggingen verloochenen. Indiener wijst verder nog op de akoestische berekeningen van Royal Haskoning waaruit zou blijken dat de windturbines een geluid produceren van 47 dB in een gebied waar nu slechts 40 dB is toegestaan.

Reactie

Over het Esthetisch Programma van Eisen wordt opgemerkt dat dit programma enkel de kaders bevat voor de beeldkwaliteit van het project ViA15. Het heeft daarmee enkel betrekking op de verschijningsvorm van de ontwikkelingen binnen dat project. Het programma biedt geen kader voor een groter gebied en stelt geen eisen aan de omgeving van het project. Los daarvan zijn twee windturbines verenigbaar met de in het Esthetisch Programma van Eisen bepleite doorzichten naar het open landschap.

Over de akoestische berekeningen van Royal Haskoning wordt opgemerkt dat dit onderzoek is gebaseerd op andere uitgangspunten. Aan de ontwerpomgevingsvergunning nieuwere onderzoeken ten grondslag liggen waarin de juiste uitgangspunten zijn gehanteerd.

17b Bodemverontreiniging

Samenvatting zienswijze

Indiener brengt ten aanzien van zienswijze 2 een uitgebreider standpunt naar voren. Zo gaat indiener onder meer uitgebreider in op de verontreiniging die aanwezig zouden zijn en de herkomst daarvan. De zienswijzen komen echter op hetzelfde neer. Indiener vreest voor hernieuwde vervuiling van het grondwater en ongewenste verspreiding van verontreinigingen

door de fundering met heipalen en druk op de ondergrond en vindt deze locatie daarom niet geschikt voor de plaatsing van windturbines.

Reactie

Voor de beantwoording wordt verwezen naar §2l. In de vergunning is gewaarborgd dat eerst wordt uitgezocht in hoeverre sprake is van bodemverontreiniging en dat indien nodig sanering plaatsvindt alvorens gestart kan worden met de bouw.

17c RES

Samenvatting zienswijze

Indiener meent dat plaatsing van windturbines in de Huissense Waard niet mogelijk en niet wenselijk is op basis van de gemaakte afspraken binnen de RES. Hij wijst op een kaart met mogelijke locaties voor windmolens uit het concept van 23 september 2020. Het gebied bij de steenfabriek is niet als zoekgebied aangewezen. Bovendien zou de RES streven naar het onderbrengen van windturbines in windparken om het landschap en de inwoners te ontzien van allerlei losse initiatieven.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1e.

17d Werpafstand en overtoerenberekening

Samenvatting zienswijze

In aanvulling op de inhoud van zienswijze 2 brengt indiener het volgende naar voren. Volgens hem is er geen alomvattend onderzoek verricht naar hoge windturbines en is de veiligheid in het geding met een extra grote rotordiameter van 170 m. Naast woningen is mogelijk ook sprake van een autoweg met 39.000 bewegingen per 24 uur.

Reactie

Voor de beantwoording wordt verwezen naar §2i. Verder wordt opgemerkt dat bij de berekeningen van de werpafstand en de overtoeren wel degelijk is uitgegaan van een rotordiameter van 170 m.

17e Relatief beperkte windkracht in gebied

Samenvatting zienswijze

In aanvulling op de standpunten uit zienswijze 2 die in §2d zijn verwoord, merkt indiener nog op dat de hoogte van de te plaatsen windturbines bovenmatig is vanwege de relatief beperkte windkracht in dit gebied. Volgens indiener heeft de Europese gemeenschap onlangs € 800 miljard vrijgemaakt voor de ontwikkeling van windmolenparken op zee. Deze ontwikkeling zou door de windrijke locatie veel efficiënter en effectiever voor de energietransitie en duurzaamheid zijn.

Reactie

Voor de beantwoording wordt verwezen naar §2d.

18. Indiener 18

Het overgrote deel van deze zienswijze komt overeen met zienswijze 2. Voor de inhoud van deze zienswijze en de beantwoording daarvan wordt dan ook verwezen naar zienswijze 2. Indiener brengt enkele aanvullende standpunten naar voren. Deze worden hieronder beantwoord.

18a Beter plannen

Samenvatting zienswijze

Indiener wijzen op een uitspraak van audioloog De Laat over de overheid en bedrijven die beter zouden moeten plannen bij het plaatsen van windturbines. Volgens het citaat is het ook in Nederland mogelijk om windturbines zo neer te zetten dat de overlast er niet is. Er zou te makkelijk gezegd worden dat er een energieverplichting is op grond van het klimaatakkoord en dat de overlast maar voor lief genomen moet worden.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in §1c en §2j. Verder wordt opgemerkt dat op basis van uitgebreide onderzoeken is getoetst of en geconcludeerd dat het plan aan de wettelijke vereisten voldoet en omwonenden zo min mogelijk merken van de effecten van de windturbines.

18b Natuurtoets en ecologisch onderzoek

Samenvatting zienswijze

Indiener hebben een groot deel van zienswijze 2 overgenomen met betrekking tot het standpunt dat geen serieus onderzoek is gedaan naar de invloed van de windturbines op de flora en fauna aan de noordzijde van het Pannerdensch Kanaal. Aanvullend merken zij op dat daar overnachtingsplaatsen zijn voor vogels die overdag naar de Waal en Rijk/Lek vliegen. Een van de locaties van de windturbines zou op de directe vliegroute vanuit het Rijnstrangengebied naar de Waal liggen. Dit zou een onacceptabele omissie in de rapportages, beoordelingen en de uitwerking zijn. Daarnaast zouden in het gebied zeldzame soorten voorkomen, waaronder de kamsalamander.

Reactie

In de natuurtoets is in beeld gebracht in welke mate verstoring en sterfte plaatsvindt van vogels en vleermuizen die zich in of in de nabije omgeving bevinden of over het plangebied vliegen. Middels berekeningen voor aanvaringslachtoffers is gekeken of volgens de 1%-mortaliteitsnorm de gunstige staat van instandhouding in het geding komt. Dit is niet het geval.

Uit aanvullend onderzoek in het gebied is gebleken dat de aanwezige wateren in de directe omgeving van de onderhavige projectlocatie ongeschikt zijn voor de kamsalamander, omdat de soort geschikt leefgebied vindt in de rivier en grotere wateren in de uiterwaarden. De soort is tijdens het aanvullend onderzoek niet aangetroffen. Overigens is er enkel gedurende de aanlegfase sprake van een potentieel negatief effect op een soort als de kamsalamander, indien de aanlegwerkzaamheden in het leefgebied van de soort voorkomen. Dit is hier niet het geval, aangezien de soort niet gevonden is ter plekke. In de gebruiksfase is er geen negatief effect te verwachten.

18c Afstand tot bebouwing en recreatiegebieden

Samenvatting zienswijze

Indieners brengen naar voren dat in de ter inzage gelegde stukken verschillende combinaties als locatie voor beide windturbines te vinden zijn. De afstanden wijken volgens indieners zeer af van het Europese streven naar een minimale afstand van tien keer de tiphoogte tot bebouwing. Zij verwijzen daarbij naar een citaat van audioloog De Laat die stelt dat windturbines verder van woonwijken geplaatst moeten worden, omdat ze nu veel krachtiger zijn dan eerder. Uit internationaal wetenschappelijk onderzoek zou blijken dat windturbines vaak te dichtbij woonwijken worden neergezet. Vergunningverlening is volgens indieners onverantwoord bij een dergelijke afstand.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in §1c en §2j. In de ontwerpomgevingsvergunning zijn de juiste coördinaten van de windturbines opgenomen. Onjuiste locaties in de bijbehorende stukken zijn inmiddels gecorrigeerd.

18d Geluid

Samenvatting zienswijze

Indieners stellen zich aanvullend op het standpunt in zienswijze 2 dat de in de aanvraag opgesomde geluidswaarden alle theoretisch zijn berekend en dat dit er in de praktijk toe kan leiden dat de omwonenden vele malen hogere waarden dan de 47dB/41dB te horen krijgen. Zij merken verder op dat er voorbeelden zijn van mensen die wegens gezondheidsproblemen gedwongen werden om te verhuizen vanwege het infrason geluid. Volgens indieners zijn op grond van de huidige bevindingen windturbines met een zeer beperkte hoogte toelaatbaar, met een masthoogte lager dan 80 meter. Indieners menen dat zowel voor als na de ingebruikname van de windturbines geluidmetingen van hoorbaar en infrason geluid dienen te worden uitgevoerd. De resultaten zouden openbaar moeten zijn.

Reactie

Met betrekking tot het punt dat de geluidswaarden zijn gebaseerd op berekeningen en niet op metingen kan worden vermeld dat het niet mogelijk is om metingen te doen in een situatie die nog niet bestaat. Onder meer in haar uitspraak over Windplan Groen is de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (de Afdeling) ingegaan op de noodzaak van het gebruik van modellen (ECLI:NL:RVS:2020:2226):

“33. [appellant sub 9] en anderen betogen dat windturbines van 249 m hoog zo nieuw zijn dat de gehanteerde geluidsmodellen nog nooit in de praktijk zijn getoetst. Volgens hen is het onderzoek gebaseerd op aannames, waarbij niet aannemelijk is dat het worst-case-scenario ook daadwerkelijk worst-case is.

33.1. De Afdeling stelt voorop dat modellen noodzakelijkerwijs een abstractie van de te verwachten werkelijkheid weergeven. De validiteit van een model wordt pas aangetast wanneer de uitkomsten te zeer afwijken van de redelijkerwijs te verwachten werkelijkheid. De ministers hebben toegelicht dat vanaf 2019 windverdelingen tot ashoogtes van 260 meter beschikbaar zijn als invoergegevens voor het rekenmodel. Daarbij is ook het grotere aantal draaiuren meegerekend. De Afdeling ziet dan ook geen grond voor het oordeel dat het rekenmodel zodanig onbetrouwbaar is dat de ministers de daarmee gemaakte

berekeningen niet aan de besluitvorming ten grondslag hadden mogen leggen. Het betoog faalt.” (onderstreping toegevoegd)

Voor de mogelijke effecten op de gezondheid wordt verwezen naar § 2k. Voor infrason en/of laagfrequent geluid bestaan geen separate normen. Zie hiervoor ook de uitspraak over windpark De Drentse Monden en Overmoer (ECLI:NL:RVS:2018:616).

“108. (...) De betogen van Platform Storm en Platform Storm en anderen dat bij de normering geen rekening is gehouden met laagfrequent geluid en infrageluid leiden niet tot een andere conclusie. De Afdeling begrijpt uit deze betogen dat deze ertoe strekken dat had behoren te worden voorzien in een afzonderlijke norm voor laagfrequent geluid en infrageluid, omdat zij stellen dat de in artikel 3.14a, eerste lid, van het Activiteitenbesluit opgenomen normen daartegen geen bescherming bieden. De betogen zien daarom in zoverre niet op die normen. Er zijn in Nederland geen wettelijke normen voor laagfrequent geluid of infrageluid.”(onderstreping toegevoegd)

Op het verrichten van metingen, zowel voorafgaand als na ingebruikname, van hoorbaar en infrason geluid is reeds aangegeven dat metingen voorafgaand niet zinvol zijn. Voor de windturbines zijn voorschriften van toepassing die niet afhankelijk zijn van andere bronnen in de omgeving. Metingen na ingebruikname dienen te worden verricht op de wijze zoals volgt uit artikel 3.15 van het Activiteitenbesluit Milieubeheer. Aan de hand van de uitkomsten kan vervolgens worden berekend wat de jaargemiddelde geluidbelasting op woningen is. In onderstaande rechtsoverweging uit de uitspraak van de Afdeling over Windlocatie Battenoord is beschreven op welke wijze handhaving van de norm kan plaatsvinden (ECLI:NL:RVS:2019:1064). De Afdeling baseert deze overwegingen onder meer op het deskundigenbericht van de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak voor Milieu en Ruimtelijke Ordening (StAB):

“36.1. De Afdeling stelt voorop dat, anders dan [appellant sub 5] en anderen veronderstellen, bij de controle of aan de geluidnorm van 47 dB Lden wordt voldaan geen sprake is van een immissiemeting bij de gevel van de woningen van derden. In paragraaf 2.6.2 van het deskundigenbericht is toegelicht op welke wijze geluidnormen voor windturbines kunnen worden gehandhaafd. Handhaving door middel van immissiemetingen bij woningen van derden is vanwege de keuze voor een jaargemiddelde norm, de invloed van stoorgeluid en problemen ten aanzien van representativiteit niet (goed) mogelijk, zo staat in het deskundigenbericht. Daarom worden handhavingsmetingen bij windturbines volgens het deskundigenbericht toegespitst op controle van het geluidvermogen van individuele windturbines. Dit betekent dat handhaving geschiedt op basis van de geluidemissie. In het deskundigenbericht is toegelicht dat kan worden volstaan met een steekproefsgewijze controle van het geluidvermogen waarbij ter bepaling van de windsnelheid op ashoogte wordt uitgegaan van de door de exploitant aan te leveren productiegegevens. Indien blijkt dat een of meer windturbines een hogere bronsterkte hebben dan waarmee is gerekend, kunnen de hogere waarden in de modellen worden ingevoerd en kan worden berekend of dit leidt tot een overschrijding van de normen bij de omliggende woningen, zo staat in het deskundigenbericht. Indien dit het geval is, kan volgens het deskundigenbericht terugregeling van de windturbines plaatsvinden dan wel kunnen in een uiterste situatie een of meer windturbines worden stilgezet.” (onderstreping toegevoegd)

Verder wordt verwezen naar de reactie in §1f en §2k.

18e Financiële compensatie

Samenvatting zienswijze

Indieners vinden dat een straal van 15x de tiphoogte gehanteerd zou moeten worden bij het bepalen van de kring van omwonenden die in aanmerking komen voor financiële compensatie. Daarnaast zou de regie van het gemeenschapsfonds in handen moeten liggen van de gemeente Lingewaard en de gemeente Duiven, nu dit fonds noodzakelijk is ter compensatie van natuur en leefbaarheid en ten behoeve van duurzaamheidsprojecten aan beide zijden van het kanaal.

Reactie

Verwezen wordt naar de reactie in §11d en B6.

Tweede terinzagelegging

Tijdens de tweede zienswijzentermijn hebben indieners een aanvullende zienswijze ingediend. Hieronder worden alleen de aanpassingen dan wel aanvullingen behandeld. Voor standpunten die al in de eerdere zienswijze tot uiting zijn gebracht wordt verwezen naar de voorgaande beantwoording.

18f Beleid gemeente Lingewaard

Samenvatting zienswijzen

Indieners geven aan dat het beleid van de afgelopen maanden hun conclusie van hun eerste zienswijze versterkt. Het voornemen van de gemeente zou in strijd zijn met belangwekkende adviezen, regels en afspraken inzake ruimtelijke kwaliteit en doet afbreuk aan Natura 2000- en stiltegebieden. Het beleid zou onsamenhangend, opportunistisch, niet doelgericht en niet efficiënt zijn. De communicatie met omwonenden vinden indieners abominabel en uiterst eenzijdig, waarbij begrip voor een burger gerichte procedure ontbreekt. Het windpark vergunnen zou een onverantwoorde beslissing zijn. De onderzoeken en rapportages zijn volgens indieners gezien de grote wijzigingen en de uitspraak van de Raad van State van juli 2021 niet valide.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1i, 1m, 2a.

18g Vergroting vermogen

Samenvatting zienswijzen

Indieners stellen dat uit de summiere informatie niet is vast te stellen op welke wijze het grotere vermogen wordt gerealiseerd. Op welke wijze de vermogenswinst gerealiseerd wordt en wat de consequenties daarvan zijn voor omwonenden is volgens hen volkomen onduidelijk. Financieel gezien is het windpark een uiterst aantrekkelijke optie, zowel qua subsidie als opbrengst. Indieners menen dat de informatie die aan omwonenden is gegeven dat niets verandert in de specificatie van de windturbines, behalve het vermogen, onjuist is. Vergunningverlening zou niet verantwoord zijn. Indieners stellen ook dat de effecten op de gezondheid bij windturbines van dit verhoogde vermogen en deze enorme hoogte nog moeten worden vastgesteld.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1l.

18h Kwaliteit informatie van de rapportages en onderzoeken Bosch & Van Rijn en ODRA

Samenvatting zienswijzen

Indieners stellen zich op het standpunt dat de rapporten en onderzoeken van Bosch & Van Rijn (B&VR) ver onder een acceptabel niveau zijn. Het ecologisch rapport van Econsultancy in opdracht van B&VR zou bijvoorbeeld incompleet, niet objectief en van onacceptabele kwaliteit zijn. Indieners geven een aantal (simpele) voorbeelden. Het aangrenzende en door de windturbines beïnvloede Natura 2000-gebied aan de Loo zijde zou niet zijn bezocht of beoordeeld. Ook zou over de mogelijke gevolgen voor de wespendif zeer minimaal en niet deskundig worden gesproken. De vogel zou meerdere keren (onder andere door SOVON) zijn waargenomen in de omgeving van het plangebied. Ook de vliegroute tussen beide leefgebieden en het foerageergebied (= plangebied) zou door het plangebied gaan, waarmee sprake zou zijn van een onacceptabel risico voor de wespendif. Ook de Koningskwartel (Kwartelkoning) zou volgens het ecologisch onderzoek niet gehoord of gezien zijn, terwijl die in het gebied zou zijn gespot. Volgens indieners is er geen sprake van een eigen serieuze, kritische, toetsing door ODRA. ODRA zou voornamelijk concluderen op basis van de conclusies van Bosch & Van Rijn (B&VR).

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1k.

18j Juiste berekeningen en normen

Samenvatting zienswijzen

Indieners benoemen dat transparantie en juistheid van berekeningen noodzakelijk zijn om tot goede rapportages en besluitvorming te komen. Indieners wijzen op de uitspraak van de Raad van State van 30 juni 2021, waaruit volgt dat voor de normen uit het Activiteitenbesluit aan een milieubeoordeling moet worden gemaakt. De huidige algemene normen uit het Activiteitenbesluit mogen nu niet worden gebruikt voor het vergunnen van windpark Caprice.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 2y.

18k Winstmaximalisatie en geen fonds voor ontmanteling

Samenvatting zienswijzen

Indieners zijn van mening dat de doelstelling van het project met twee windturbines winstmaximalisatie ten behoeve van de projecteigenaren en de steenfabriek is. Daarbij zou een minimale bijdrage aan stroomleverantie aan Nederlandse huishoudens worden geleverd. Vergelijkbare projecten met dit winstoogmerk zouden bekend zijn in de Wieringermeerpolder en Groningen. Verder benoemen indieners dat de realisatie en operatie van de turbines in handen is van een private onderneming en dat de garantie ontbreekt dat bij beëindiging van de operatie een fonds beschikbaar is om de turbines te ontmantelen en ervoor te zorgen dat dit niet ten laste komt van de overheid.

Reactie

Voor het aandeel van Windpark Caprice in duurzame energieopwekking in de gemeente Lingewaard en de winstverdeling wordt verwezen naar onderdeel B.

Ten aanzien van de ontmanteling van de windturbines wordt opgemerkt dat de gemeente kan handhaven als de 20 jaar termijn is verstreken. De windturbines zijn dan immers niet meer

toegestaan. Voorts wordt opgemerkt dat de ontmanteling van de windturbines op kosten en voor risico van de initiatiefnemer ook in de exploitatieovereenkomst is gewaarborgd.

19. Indiener 19

Algehele verwijzing naar zienswijze 2

20. Indiener 20

Algehele verwijzing naar zienswijze 2

Tweede terinzagelegging

Tijdens de tweede zienswijzentermijn hebben indieners een aanvullende zienswijze ingediend. Hieronder worden alleen de aanpassingen dan wel aanvullingen behandeld. Voor standpunten die al in de eerdere zienswijze tot uiting zijn gebracht wordt verwezen naar de voorgaande beantwoording.

20a Beleid gemeente Lingewaard

Samenvatting zienswijzen

Indieners geven aan dat het voor burgers een enorme klus is om de opnieuw ter inzage gelegde stukken nogmaals te beoordelen en dat zij om die reden hebben verzocht om terinzagelegging na de vakantieperiode. Dat dit verzoek is afgewezen, vinden zij gelet op de eerdere besprekingen van de gemeenteraad over de gang van zaken richting burgers onvoorstelbaar en zou hen beperken in de mogelijkheden om tot een aanvullende zienswijze te komen. Ook hadden zij een informatieavond over de onverklaarde vermogensvergroting gewenst in plaats van korte, zakelijke, weinig informatieve brieven. In dezelfde brief van 17 mei 2021 hebben indieners gevraagd om de conceptreactienota op hun eerste zienswijze, die blijkbaar na 7 maanden nog niet gereed is, terwijl er wel documenten zijn aangepast als reactie op de zienswijze. Indieners vragen zich af waarom zij wel binnen 6 weken een zienswijze moeten inleveren en de gemeente er ongedefinieerd lang over mag doen om een reactienota te publiceren. Indieners menen dat de belangen van initiatiefnemers kennelijk een hogere prioriteit hebben voor de raad en het bestuur. Het bestuur zou flinke gelden ontvangen en daarmee een fors belang hebben bij het besluit om de windturbines te plaatsen. Ook hebben indieners het niet zo ervaren dat de gemeente regelmatig zou hebben overlegd met omwonenden en andere betrokkenen. Er zou geen gevolg zijn gegeven aan ingebrachte punten. De rapporten over windpark Caprice zouden van dermate slechte kwaliteit zijn dat het onverantwoord zou zijn om op basis daarvan beslissingen te nemen. Gelet op de grote wijzigingen zouden de onderzoeken volgens indieners opnieuw moeten worden gedaan. Ook zou door een onafhankelijke partij een MER moeten worden opgesteld, omdat het nu gaat om een veel groter vermogen en een andere uitvoering dan het getoetste VKA. De eerste terinzagelegging noemen indieners een faliekante mislukking die veel tijd en geld heeft gekost ten nadele van alle partijen en dat zou ook gelden voor de tweede terinzagelegging. Gelet op de tussenuitspraak van de Raad van State roepen indieners op om de besluitvorming, de reactienota en de ter inzage gelegde documenten te annuleren en eerst te zorgen voor goed onderbouwde normen en uitgangspunten en correcte en goed onderbouwde rapporten. Indieners hopen dat het niet juist is dat lokale bestuurders positief moeten beslissen omdat ze anders door de provincie worden gecorrigeerd, dat hun lokale bestuurders zich niet laten wegzetten en de power hebben om volledig onafhankelijk te beslissen en zich niet slaafs op te stellen.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 2t.

20b Vergroting vermogen

Samenvatting zienswijzen

Indieners stellen zich op het standpunt dat de substantiële vermogenswinst van 40% niet gerealiseerd kan worden met alleen interne verbeteringen, omdat die al jaren geleden zijn gerealiseerd, maar dat sprake moet zijn van serieuze veranderingen in onder meer hoogte, wielengte, wiekvorm, wiekaantal, toerental. Dit is helaas in geen enkel rapport terug te vinden. Over het type bestaat ook nog steeds volledige onduidelijkheid. Volgens indieners is het voor het grotere vermogen vereist dat de masthoogte, de wielengte, de wiekbreedte, het aantal wieken of het toerental wordt verhoogt en produceert het grotere vermogen meer turbulentie in de lucht en dus meer geluid, mogelijk zelfs 40% meer. Hierover liggen volgens indieners geen stukken ter inzage, waardoor een beoordeling van de gevolgen niet kan worden gemaakt, ook niet door Bosch & Van Rijn en de ODRA. Veranderingen hebben zeker een negatieve invloed op de omgeving, nader onderzoek is vereist voor hoe en in welke mate dat het geval is.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1l.

20c Kwaliteit informatie

Samenvatting zienswijzen

Indieners wijzen op de informatienota aan de gemeenteraad van 1 juni 2021 en vragen zich af hoe de toetsing van de verhoging van het vermogen heeft plaatsgevonden. Een toetsing op basis van rapporten van Bosch & Van Rijn (B&VR) en ODRA zouden absoluut niet bruikbaar zijn voor besluitvorming, omdat de onderzoeken van B&VR verre van objectief en conclusiegericht geschreven zouden zijn en ODRA deze onderzoeken zonder serieus onderzoek zou hebben overgenomen. Indieners wijzen op de adviezen ten aanzien van geluid, externe veiligheid en slagschaduw. Over geluid merken indieners op dat er geen directe relatie is tussen het elektrisch vermogen en het geluid dat de turbine maakt, maar wel met de masthoogte, wielengte, -vorm, het aantal wieken en het toerental. Nergens is een onderbouwing/uitwerking van de basisgegevens te vinden. Ook het brongeluid en het geluid van het passeren van de wieken langs de mast is onbekend, omdat het type niet bekend is. Meer vermogen betekent volgens indieners dat meer wind uit de lucht gehaald moet worden, wat meer turbulentie en daarmee geluid zou veroorzaken. Het advies over geluid is volgens indieners door het ontbreken van informatie en op basis van natuurkundige wetten niet correct. Over externe veiligheid merken indieners op dat onder meer wielengte, -vorm, -breedte, -zwaartepunt, -aantal en toerental van belang zijn. Het lijkt er volgens indieners op dat de Kennistafel Veiligheid Windenergie door onvolledige/onjuiste informatie op het verkeerde been is gezet. Ook hier zou belangrijke informatie ontbreken, waardoor een valide beoordeling en advies niet mogelijk zijn. Logischerwijze is het risico hoger, bijvoorbeeld door hogere snelheid en groter onbalansrisico. Ten aanzien van slagschaduw wijzen indieners erop dat cruciaal blijft hoe wordt omgegaan met de afspraken: wie doet wat, wie controleert en wat zijn de sancties bij niet correct handelen.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1j.

20d Onderzoeken Bosch & Van Rijn en ODRA

Samenvatting zienswijzen

Indieners stellen dat geen sprake is van een eigen serieuze, kritische, toetsing door ODRA, maar dat ODRA voornamelijk concludeert op basis van de conclusies van Bosch & Van Rijn (B&VR). De rapporten en onderzoeken van B&VR zijn volgens indieners ver onder een acceptabel niveau. Het ecologisch rapport van Econsultancy in opdracht van B&VR zou bijvoorbeeld incompleet, niet objectief en van onacceptabele kwaliteit zijn. Indieners geven een aantal (simpele) voorbeelden. Het aangrenzende en door de windturbines beïnvloede Natura 2000-gebied aan de Loo zijde zou niet zijn bezocht of beoordeeld. Ook zou over de mogelijke gevolgen voor de wespandief zeer minimaal en niet deskundig worden gesproken. De vogel zou meerdere keren (onder andere door SOVON) zijn waargenomen in de omgeving van het plangebied. Ook de vliegroute tussen beide leefgebieden en het foerageergebied (= plangebied) zou door het plangebied gaan, waarmee sprake zou zijn van een onacceptabel risico voor de wespandief. Ook de Koningskwartel (Kwartelkoning) zou volgens het ecologisch onderzoek niet gehoord of gezien zijn, terwijl die in het gebied zou zijn gespot.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1k.

20e Juiste berekeningen en normen

Samenvatting zienswijzen

Indieners benoemen dat het van groot belang is welke normen worden gehanteerd om diverse berekeningen en beoordelingen te toetsen en dat transparantie en juistheid van berekeningen noodzakelijk zijn om tot goede rapportages en besluitvorming te komen. De gehanteerde normen moeten ook passen bij de afmetingen van de turbines en de relevante omstandigheden. Indieners wijzen op de uitspraak van de Raad van State van 30 juni 2021, waaruit volgt dat voor de normen uit het Activiteitenbesluit aan een milieubeoordeling moet worden gemaakt. De huidige algemene normen uit het Activiteitenbesluit mogen nu niet worden gebruikt voor het vergunnen van windpark Caprice. Indieners benoemen verder dat de berekening van de stikstofdepositie is gemaakt met als grens 5 km rond de windturbines. Die norm zou momenteel ook ter discussie staan. Voor de doortrekking van de A15 zou de grens zijn verruimd naar 25 km. Voor windpark Caprice zou dat betekenen dat er een hogere stikstofdepositie in nog meer stikstofgevoelige gebieden plaatsvindt. Tot slot geven indieners aan dat bij de getoonde waarden per voer-/werktuig niet duidelijk zou zijn wat de invoer is geweest. Ook zien zij aan- en afvoerritten die noodzakelijk zijn voor de aanleg van de fundering en de bouw van de turbines niet terug in de opsomming van berekende waarden.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 2y.

21. Indiener 21

Algehele verwijzing naar zienswijze 2

22. Indiener 22

Algehele verwijzing naar zienswijze 2

23. Indiener 23

Algehele verwijzing naar zienswijze 2

Algehele verwijzing naar zienswijze 2

Tweede terinzagelegging

Tijdens de tweede zienswijzentermijn hebben indieners een aanvullende zienswijze ingediend. Hieronder worden alleen de aanpassingen dan wel aanvullingen behandeld. Voor standpunten die al in de eerdere zienswijze tot uiting zijn gebracht wordt verwezen naar de voorgaande beantwoording.

24a Beleid gemeente Lingewaard

Samenvatting zienswijzen

Indieners geven aan dat het voor burgers een enorme klus is om de opnieuw ter inzage gelegde stukken nogmaals te beoordelen en dat zij om die reden hebben verzocht om terinzagelegging na de vakantieperiode. Dat dit verzoek is afgewezen, vinden zij gelet op de eerdere besprekingen van de gemeenteraad over de gang van zaken richting burgers onvoorstelbaar en zou hen beperken in de mogelijkheden om tot een aanvullende zienswijze te komen. Ook hadden zij een informatieavond over de onverklaarde vermogensvergroting gewenst in plaats van korte, zakelijke, weinig informatieve brieven. In een brief van 17 mei 2021 zou T. van Schalkwijk namens omwonenden van Caprice hebben gevraagd om de concept-reactienota op de eerste zienswijze. Indieners geven aan al zeven maanden te wachten op een inhoudelijke reactie. Zij verwijzen naar artikel 4:13 Algemene wet bestuursrecht (Awb) en wijzen erop dat de termijn om op hun bezwaren te beslissen is verstreken. Zij stellen dat als niet binnen twee weken een besluit wordt genomen, het college dan een dwangsom aan hen is verschuldigd. Ook zou binnen acht weken een reactie moeten worden gegeven op hun aanvullende zienswijze. Indieners menen dat de belangen van initiatiefnemers kennelijk een hogere prioriteit hebben voor de raad en het bestuur. Het bestuur zou flinke gelden ontvangen en daarmee een fors belang hebben bij het besluit om de windturbines te plaatsen. Ook hebben indieners het niet zo ervaren dat de gemeente regelmatig zou hebben overlegd met omwonenden en andere betrokkenen. Er zou geen gevolg zijn gegeven aan ingebrachte punten. De rapporten over windpark Caprice zouden van dermate slechte kwaliteit zijn dat het onverantwoord en in strijd met de grondbeginselen van de Awb zou zijn om op basis daarvan beslissingen te nemen. Gelet op de grote wijzigingen zouden de onderzoeken volgens indieners opnieuw moeten worden gedaan. Ook zou door een onafhankelijke partij een MER moeten worden opgesteld, omdat het nu gaat om een veel groter vermogen en een andere uitvoering dan het getoetste VKA. De eerste terinzagelegging noemen indieners een faliekante mislukking die veel tijd en geld heeft gekost ten nadele van alle partijen en dat zou ook gelden voor de tweede terinzagelegging. Gelet op de tussenuitspraak van de Raad van State roepen indieners op om de besluitvorming, de reactienota en de ter inzage gelegde documenten te annuleren en eerst te zorgen voor goed onderbouwde normen en uitgangspunten en correcte en goed onderbouwde rapporten. Indieners hopen dat het niet juist is dat lokale bestuurders positief moeten beslissen omdat ze anders door de provincie worden gecorrigeerd, dat hun lokale bestuurders zich niet laten wegzetten en de power hebben om volledig onafhankelijk te beslissen en zich niet slaafs op te stellen.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 2t.

24b Vergroting vermogen

Samenvatting zienswijzen

Indieners stellen zich op het standpunt dat de substantiële vermogenswinst van 40% niet gerealiseerd kan worden met alleen interne verbeteringen, omdat die al jaren geleden zijn gerealiseerd, maar dat sprake moet zijn van serieuze veranderingen in hoogte, wieklengte, wiekvorm, wiekaantal, toerental e.d. Dit is helaas in geen enkel rapport terug te vinden. Over het type bestaat ook nog steeds volledige onduidelijkheid. Volgens indieners is het voor het grotere vermogen vereist dat de masthoogte, de wieklengte, de wiekbreedte, het aantal wieken of het toerental wordt verhoogt en produceert het grotere vermogen meer turbulentie in de lucht en dus meer geluid, mogelijk zelfs 40% meer. Hierover liggen volgens indieners geen stukken ter inzage, waardoor een beoordeling van de gevolgen niet kan worden gemaakt, ook niet door Bosch & Van Rijn en de ODRA. Veranderingen hebben zeker een negatieve invloed op de omgeving, nader onderzoek is vereist voor hoe en in welke mate dat het geval is. Gelet op de vele lacunes in de stukken zien indieners graag de beoordeling van het bestuur of de adviseurs die zorgvuldig onderzoek hebben gedaan tegemoet.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1I.

24c Kwaliteit informatie

Samenvatting zienswijzen

Indieners wijzen op de informatienota aan de gemeenteraad van 1 juni 2021 en vragen zich af hoe de toetsing van de verhoging van het vermogen heeft plaatsgevonden. Een toetsing op basis van rapporten van Bosch & Van Rijn (B&VR) en ODRA zouden absoluut niet bruikbaar zijn voor besluitvorming, omdat de onderzoeken van BV&R verre van objectief en conclusiegericht geschreven zouden zijn en ODRA deze onderzoeken zonder serieus onderzoek zou hebben overgenomen. Indieners wijzen op de adviezen ten aanzien van geluid, externe veiligheid en slagschaduw. Over geluid merken indieners op dat er geen directe relatie is tussen het elektrisch vermogen en het geluid dat de turbine maakt, maar wel met de masthoogte, wieklengte, -vorm, het aantal wieken en het toerental. Nergens is een onderbouwing/uitwerking van de basisgegevens te vinden. Ook het brongeluid en het geluid van het passeren van de wieken langs de mast is onbekend, omdat het type niet bekend is. Meer vermogen betekent volgens indieners dat meer wind uit de lucht gehaald moet worden, wat meer turbulentie en daarmee geluid zou veroorzaken. Het advies over geluid is volgens indieners door het ontbreken van informatie en op basis van natuurkundige wetten niet correct. Over externe veiligheid merken indieners op dat onder meer wieklengte, -vorm, -breedte, -zwaartepunt, -aantal en toerental van belang zijn. Het lijkt er volgens indieners op dat de Kennistafel Veiligheid Windenergie door onvolledige/onjuiste informatie op het verkeerde been is gezet. Ook hier zou belangrijke informatie ontbreken, waardoor een valide beoordeling en advies niet mogelijk zijn. Logischerwijze is het risico hoger, bijvoorbeeld door hogere snelheid en groter onbalansrisico. Ten aanzien van slagschaduw wijzen indieners erop dat cruciaal blijft hoe wordt omgegaan met de afspraken: wie doet wat, wie controleert en wat zijn de sancties bij niet correct handelen.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1j.

24d Omgevingsvergunning bouwen (aanvulling)

Samenvatting zienswijzen

Ter aanvulling op hun zienswijze onder 2r merken indieners op dat in deze situatie geen mogelijkheid bestaat voor een uitgestelde aanlevertermijn als bedoeld in artikel 2.7 Mor. Verder menen zij dat sprake is van een gebouw (art. 1.1 Woningwet) in plaats van een bouwwerk, omdat een windturbine kwalificeert als voor personen (ten behoeve van onderhoud) toegankelijk bouwwerk, geheel omsloten door wanden. De ODRA heeft hierdoor een verkeerd uitgangspunt gehanteerd en dus aan de verkeerde voorschriften van het Bouwbesluit getoetst. De Veiligheidsregio Gelderland-Midden zou hier al duidelijk in zijn. De aanvrager heeft geen gebruiksfunctie aangegeven, waardoor volgens indiener niet duidelijk is hoe een beoordeling op het Bouwbesluit mogelijk is geweest, tenzij de gemeente voor de aanvrager onvolledigheden probeert op te lossen, hetgeen niet de bedoeling is. De stukken waarnaar in de aanvraag wordt verwezen, komen ook niet overeen met de stukken die zijn toegevoegd. Dit moet worden verduidelijkt. Het is volgens indieners niet aannemelijk dat wat is aangevraagd voldoet aan het Bouwbesluit. Er zou immers geen toetsing kunnen plaatsvinden, waardoor het college verplicht zou zijn de aanvraag te weigeren. Indieners wensen de inhoudelijke verantwoording te ontvangen van de toetsende adviseurs of uitleg hoe de toetsing heeft plaatsgevonden en hoe de adviseur tot zijn advies is gekomen. Ook horen indieners graag wat de wettelijke grondslag is voor het college als bevoegd gezag om zich niet te houden aan landelijke wetgeving.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 2w.

24e Onderzoeken Bosch & Van Rijn en ODRA

Samenvatting zienswijzen

Indieners stellen dat geen sprake is van een eigen serieuze, kritische, toetsing door ODRA, maar dat ODRA voornamelijk concludeert op basis van de conclusies van Bosch & Van Rijn (B&VR). De rapporten en onderzoeken van B&VR zijn volgens indieners ver onder een acceptabel niveau. Het ecologisch rapport van Econsultancy in opdracht van B&VR zou bijvoorbeeld incompleet, niet objectief en van onacceptabele kwaliteit zijn. Indieners geven een aantal (simpele) voorbeelden. Het aangrenzende en door de windturbines beïnvloede Natura 2000-gebied aan de Loo zijde zou niet zijn bezocht of beoordeeld. Ook zou over de mogelijke gevolgen voor de wespandief zeer minimaal en niet deskundig worden gesproken. De vogel zou meerdere keren (onder andere door SOVON) zijn waargenomen in de omgeving van het plangebied. Ook de vliegroute tussen beide leefgebieden en het foerageergebied (= plangebied) zou door het plangebied gaan, waarmee sprake zou zijn van een onacceptabel risico voor de wespandief. Ook de Koningskwartel (Kwartelkoning) zou volgens het ecologisch onderzoek niet gehoord of gezien zijn, terwijl die in het gebied zou zijn gespot.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1k.

24f Juiste berekeningen en normen

Samenvatting zienswijzen

Indieners benoemen dat het van groot belang is welke normen worden gehanteerd om diverse berekeningen en beoordelingen te toetsen en dat transparantie en juistheid van berekeningen noodzakelijk zijn om tot goede rapportages en besluitvorming te komen. De gehanteerde normen moeten ook passen bij de afmetingen van de turbines en de relevante omstandigheden. Indieners wijzen op de uitspraak van de Raad van State van 30 juni 2021, waaruit volgt dat voor de normen uit het Activiteitenbesluit aan een milieubeoordeling moet worden gemaakt. De huidige algemene normen uit het Activiteitenbesluit mogen nu niet worden gebruikt voor het vergunnen van windpark Caprice. Indieners benoemen verder dat de berekening van de stikstofdepositie is gemaakt met als grens 5 km rond de windturbines. Die norm zou momenteel ook ter discussie staan. Voor de doortrekking van de A15 zou de grens zijn verruimd naar 25 km. Voor windpark Caprice zou dat betekenen dat er een hogere stikstofdepositie in nog meer stikstofgevoelige gebieden plaatsvindt. Tot slot geven indieners aan dat bij de getoonde waarden per voer-/werktuig niet duidelijk zou zijn wat de invoer is geweest. Ook zien zij aan- en afvoerritten die noodzakelijk zijn voor de aanleg van de fundering en de bouw van de turbines niet terug in de opsomming van berekende waarden.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 2y.

Algehele verwijzing naar zienswijze 2

Tweede terinzagelegging

Tijdens de tweede zienswijzentermijn hebben indieners een aanvullende zienswijze ingediend. Hieronder worden alleen de aanpassingen dan wel aanvullingen behandeld. Voor standpunten die al in de eerdere zienswijze tot uiting zijn gebracht wordt verwezen naar de voorgaande beantwoording.

25a Beleid gemeente Lingewaard

Samenvatting zienswijzen

Indieners geven aan dat het voor burgers een enorme klus is om de opnieuw ter inzage gelegde stukken nogmaals te beoordelen en dat zij om die reden hebben verzocht om terinzagelegging na de vakantieperiode. Dat dit verzoek is afgewezen, vinden zij gelet op de eerdere besprekingen van de gemeenteraad over de gang van zaken richting burgers onvoorstelbaar en zou hen beperken in de mogelijkheden om tot een aanvullende zienswijze te komen. Ook hadden zij een informatieavond over de onverklaarde vermogensvergroting gewenst in plaats van korte, zakelijke, weinig informatieve brieven. In een brief van 17 mei 2021 zou T. van Schalkwijk namens omwonenden van Caprice hebben gevraagd om de concept-reactienota op de eerste zienswijze. Indieners geven aan al zeven maanden te wachten op een inhoudelijke reactie. Zij verwijzen naar artikel 4:13 Algemene wet bestuursrecht (Awb) en wijzen erop dat de termijn om op hun bezwaren te beslissen is verstreken. Zij stellen dat als niet binnen twee weken een besluit wordt genomen, het college dan een dwangsom aan hen is verschuldigd. Ook zou binnen acht weken een reactie moeten worden gegeven op hun aanvullende zienswijze. Indieners menen dat de belangen van initiatiefnemers kennelijk een hogere prioriteit hebben voor de raad en het bestuur. Het bestuur zou flinke gelden ontvangen en daarmee een fors belang hebben bij het besluit om de windturbines te plaatsen. Ook hebben indieners het niet zo ervaren dat de gemeente regelmatig zou hebben overlegd met omwonenden en andere betrokkenen. Er zou geen gevolg zijn gegeven aan ingebrachte punten. De rapporten over windpark Caprice zouden van dermate slechte kwaliteit zijn dat het onverantwoord en in strijd met de grondbeginselen van de Awb zou zijn om op basis daarvan beslissingen te nemen. Gelet op de grote wijzigingen zouden de onderzoeken volgens indieners opnieuw moeten worden gedaan. Ook zou door een onafhankelijke partij een MER moeten worden opgesteld, omdat het nu gaat om een veel groter vermogen en een andere uitvoering dan het getoetste VKA. De eerste terinzagelegging noemen indieners een faliekante mislukking die veel tijd en geld heeft gekost ten nadele van alle partijen en dat zou ook gelden voor de tweede terinzagelegging. Gelet op de tussenuitspraak van de Raad van State roepen indieners op om de besluitvorming, de reactienota en de ter inzage gelegde documenten te annuleren en eerst te zorgen voor goed onderbouwde normen en uitgangspunten en correcte en goed onderbouwde rapporten. Indieners hopen dat het niet juist is dat lokale bestuurders positief moeten beslissen omdat ze anders door de provincie worden gecorrigeerd, dat hun lokale bestuurders zich niet laten wegzetten en de power hebben om volledig onafhankelijk te beslissen en zich niet slaafs op te stellen.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 2t.

25b Vergroting vermogen

Samenvatting zienswijzen

Indieners stellen zich op het standpunt dat de substantiële vermogenswinst van 40% niet gerealiseerd kan worden met alleen interne verbeteringen, omdat die al jaren geleden zijn gerealiseerd, maar dat sprake moet zijn van serieuze veranderingen in hoogte, wieklengte, wiekvorm, wiekaantal, toerental e.d. Dit is helaas in geen enkel rapport terug te vinden. Over het type bestaat ook nog steeds volledige onduidelijkheid. Volgens indieners is het voor het grotere vermogen vereist dat de masthoogte, de wieklengte, de wiekbreedte, het aantal wieken of het toerental wordt verhoogt en produceert het grotere vermogen meer turbulentie in de lucht en dus meer geluid, mogelijk zelfs 40% meer. Hierover liggen volgens indieners geen stukken ter inzage, waardoor een beoordeling van de gevolgen niet kan worden gemaakt, ook niet door Bosch & Van Rijn en de ODRA. Veranderingen hebben zeker een negatieve invloed op de omgeving, nader onderzoek is vereist voor hoe en in welke mate dat het geval is. Gelet op de vele lacunes in de stukken zien indieners graag de beoordeling van het bestuur of de adviseurs die zorgvuldig onderzoek hebben gedaan tegemoet.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1I.

25c Kwaliteit informatie

Samenvatting zienswijzen

Indieners wijzen op de informatienota aan de gemeenteraad van 1 juni 2021 en vragen zich af hoe de toetsing van de verhoging van het vermogen heeft plaatsgevonden. Een toetsing op basis van rapporten van Bosch & Van Rijn (B&VR) en ODRA zouden absoluut niet bruikbaar zijn voor besluitvorming, omdat de onderzoeken van BV&R verre van objectief en conclusiegericht geschreven zouden zijn en ODRA deze onderzoeken zonder serieus onderzoek zou hebben overgenomen. Indieners wijzen op de adviezen ten aanzien van geluid, externe veiligheid en slagschaduw. Over geluid merken indieners op dat er geen directe relatie is tussen het elektrisch vermogen en het geluid dat de turbine maakt, maar wel met de masthoogte, wieklengte, -vorm, het aantal wieken en het toerental. Nergens is een onderbouwing/uitwerking van de basisgegevens te vinden. Ook het brongeluid en het geluid van het passeren van de wieken langs de mast is onbekend, omdat het type niet bekend is. Meer vermogen betekent volgens indieners dat meer wind uit de lucht gehaald moet worden, wat meer turbulentie en daarmee geluid zou veroorzaken. Het advies over geluid is volgens indieners door het ontbreken van informatie en op basis van natuurkundige wetten niet correct. Over externe veiligheid merken indieners op dat onder meer wieklengte, -vorm, -breedte, -zwaartepunt, -aantal en toerental van belang zijn. Het lijkt er volgens indieners op dat de Kennistafel Veiligheid Windenergie door onvolledige/onjuiste informatie op het verkeerde been is gezet. Ook hier zou belangrijke informatie ontbreken, waardoor een valide beoordeling en advies niet mogelijk zijn. Logischerwijze is het risico hoger, bijvoorbeeld door hogere snelheid en groter onbalansrisico. Ten aanzien van slagschaduw wijzen indieners erop dat cruciaal blijft hoe wordt omgegaan met de afspraken: wie doet wat, wie controleert en wat zijn de sancties bij niet correct handelen.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1j.

25d Omgevingsvergunning bouwen (aanvulling)

Samenvatting zienswijzen

Ter aanvulling op hun zienswijze onder 2r merken indieners op dat in deze situatie geen mogelijkheid bestaat voor een uitgestelde aanlevertermijn als bedoeld in artikel 2.7 Mor. Verder menen zij dat sprake is van een gebouw (art. 1.1 Woningwet) in plaats van een bouwwerk, omdat een windturbine kwalificeert als voor personen (tbv onderhoud) toegankelijk bouwwerk, geheel omsloten door wanden. De ODRA heeft hierdoor een verkeerd uitgangspunt gehanteerd en dus aan de verkeerde voorschriften van het Bouwbesluit getoetst. De Veiligheidsregio Gelderland-Midden zou hier al duidelijk in zijn. De aanvrager heeft geen gebruiksfunctie aangegeven, waardoor volgens indiener niet duidelijk is hoe een beoordeling op het Bouwbesluit mogelijk is geweest, tenzij de gemeente voor de aanvrager onvolledigheden probeert op te lossen, hetgeen niet de bedoeling is. De stukken waarnaar in de aanvraag wordt verwezen, komen ook niet overeen met de stukken die zijn toegevoegd. Dit moet worden verduidelijkt. Het is volgens indieners niet aannemelijk dat wat is aangevraagd voldoet aan het Bouwbesluit. Er zou immers geen toetsing kunnen plaatsvinden, waardoor het college verplicht zou zijn de aanvraag te weigeren. Indieners wensen de inhoudelijke verantwoording te ontvangen van de toetsende adviseurs of uitleg hoe de toetsing heeft plaatsgevonden en hoe de adviseur tot zijn advies is gekomen. Ook horen indieners graag wat de wettelijke grondslag is voor het college als bevoegd gezag om zich niet te houden aan landelijke wetgeving.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 2w.

25e Onderzoeken Bosch & Van Rijn en ODRA

Samenvatting zienswijzen

Indieners stellen dat geen sprake is van een eigen serieuze, kritische, toetsing door ODRA, maar dat ODRA voornamelijk concludeert op basis van de conclusies van Bosch & Van Rijn (B&VR). De rapporten en onderzoeken van B&VR zijn volgens indieners ver onder een acceptabel niveau. Het ecologisch rapport van Econsultancy in opdracht van B&VR zou bijvoorbeeld incompleet, niet objectief en van onacceptabele kwaliteit zijn. Indieners geven een aantal (simpele) voorbeelden. Het aangrenzende en door de windturbines beïnvloede Natura 2000-gebied aan de Loo zijde zou niet zijn bezocht of beoordeeld. Ook zou over de mogelijke gevolgen voor de wespendif zeer minimaal en niet deskundig worden gesproken. De vogel zou meerdere keren (onder andere door SOVON) zijn waargenomen in de omgeving van het plangebied. Ook de vliegroute tussen beide leefgebieden en het foerageergebied (= plangebied) zou door het plangebied gaan, waarmee sprake zou zijn van een onacceptabel risico voor de wespendif. Ook de Koningskwartel (Kwartelkoning) zou volgens het ecologisch onderzoek niet gehoord of gezien zijn, terwijl die in het gebied zou zijn gespot.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 1k.

25f Juiste berekeningen en normen

Samenvatting zienswijzen

Indieners benoemen dat het van groot belang is welke normen worden gehanteerd om diverse berekeningen en beoordelingen te toetsen en dat transparantie en juistheid van berekeningen noodzakelijk zijn om tot goede rapportages en besluitvorming te komen. De gehanteerde normen moeten ook passen bij de afmetingen van de turbines en de relevante omstandigheden. Indieners wijzen op de uitspraak van de Raad van State van 30 juni 2021, waaruit volgt dat voor de normen uit het Activiteitenbesluit aan een milieubeoordeling moet worden gemaakt. De huidige algemene normen uit het Activiteitenbesluit mogen nu niet worden gebruikt voor het vergunnen van windpark Caprice. Indieners benoemen verder dat de berekening van de stikstofdepositie is gemaakt met als grens 5 km rond de windturbines. Die norm zou momenteel ook ter discussie staan. Voor de doortrekking van de A15 zou de grens zijn verruimd naar 25 km. Voor windpark Caprice zou dat betekenen dat er een hogere stikstofdepositie in nog meer stikstofgevoelige gebieden plaatsvindt. Tot slot geven indieners aan dat bij de getoonde waarden per voer-/werktuig niet duidelijk zou zijn wat de invoer is geweest. Ook zien zij aan- en afvoerritten die noodzakelijk zijn voor de aanleg van de fundering en de bouw van de turbines niet terug in de opsomming van berekende waarden.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 2y.

26. Indiener 26

Algehele verwijzing naar zienswijze 2

27. Indiener 27

Algehele verwijzing naar zienswijze 2

28. Indiener 28

Algehele verwijzing naar zienswijze 2

Deze zienswijze is ingediend tijdens de tweede zienswijzentermijn.

29a Geluidsmeting na ingebruikname

Samenvatting zienswijze

Indiener vraagt zich af waarom binnen drie maanden na ingebruikname van de windturbines een geluidsmeting moet worden gedaan en of de windturbine weer wordt afgebroken als het resultaat van de meting zodanig uitvalt dat de grondslag onder de windturbine wegvalt, omdat het geluid te veel of te hoog is. Indiener schat in dat dit niet gebeurt en dat er dan aan de norm gesleuteld wordt, of iets dergelijks. De zienswijze van indiener is dat de windturbine weer moet worden afgebroken als uit de meting blijkt dat het geluidsniveau te hoog is. Zover moet de gemeente het volgens de indiener niet laten komen. Volgens indiener is de oplossing om in het land, in Europa of daarbuiten een soortgelijke windturbine te zoeken, waarvan het geluid en de meting al bekend zijn. Die resultaten dienen in het huidige voortraject te worden toegepast. Als het geluidsniveau te hoog is, moeten de windturbines niet gebouwd worden. Als het geluidsniveau binnen de norm blijft, bestaat geen bezwaar tegen bouwen.

Reactie

Vanwege de snelheid van de technologische innovatie is het definitieve windturbinetype op dit moment nog niet bekend. Het aspect geluid is wel zorgvuldig onderzocht. De geluidswaarden zijn daarbij gebaseerd op berekeningen, omdat het niet mogelijk is om metingen te doen in een situatie die nog niet bestaat. Het is gebruikelijk om van modellen uit te gaan (zie onder meer de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (de Afdeling) over Windplan Groen, ECLI:NL:RVS:2020:2226). Het doel van de geluidsmeting binnen drie maanden na ingebruikname van de windturbines is om te beoordelen of het bronvermogen overeenkomt met de waarden die zijn gebruikt in het akoestisch onderzoek van het definitieve windturbinetype. Met deze meting wordt dus gewaarborgd dat de windturbines aan de voorschriften voldoen. Is dat niet het geval, dan moeten de windturbines in een stillere modus draaien.

30. Indiener 30

Deze zienswijze is ingediend tijdens de tweede zienswijzentermijn.

30a Gezondheid

Samenvatting zienswijze

Indiener is tegen alle windturbines, dus ook in de gemeente Lingewaard en bij Caprice. Zij benoemt dat recentelijk nog aan het licht kwam dat artsen vinden dat Nederland niet geschikt is voor windturbines. In het buitenland zouden ze al verder zijn met inzichten over de nadelen van windturbines. Indiener verwijst naar diverse artikelen en/of video's (links ontbreken). Twee artikelen gaan over artsen die zich zorgen maken over windturbines.

Reactie

Voor de reactie met betrekking tot gezondheidseffecten wordt verwezen naar de reactie in § 2k. Daarnaast wordt opgemerkt dat indiener haar zienswijze verder niet heeft onderbouwd. Er wordt alleen verwezen naar artikelen en/of video's.

30b Klimaatverandering en klimaatbeleid

Samenvatting zienswijze

Indiener is tegen alle windturbines, dus ook in de gemeente Lingewaard en bij Caprice. Indiener verwijst naar diverse artikelen (links ontbreken), waaronder enkele waarin klimaatverandering en/of het Nederlandse klimaatbeleid in twijfel lijkt te worden getrokken.

Reactie

Indiener heeft haar zienswijze op dit punt niet onderbouwd. Er wordt slechts verwezen naar artikelen en/of video's.

30c Effect op diersoorten

Samenvatting zienswijze

Indiener is tegen alle windturbines, dus ook in de gemeente Lingewaard en bij Caprice. Indiener verwijst tot slot naar twee artikelen (links ontbreken) over de effecten van windturbines op diersoorten.

Reactie

Indiener heeft haar zienswijze op dit punt niet onderbouwd. Er wordt slechts verwezen naar artikelen en/of video's, waarvan een gaat over een projectontwikkelaar in Ontario. Het is niet duidelijk wat indiener daarmee duidelijk wil maken.

31. Indiener 31

Deze zienswijze is ingediend tijdens de tweede zienswijzentermijn.

31a Zonnepanelen

Samenvatting zienswijze

Indiener wil in overweging geven om de Betuwelijn te voorzien van zonnepanelen, nu de staalconstructie voor de stroomvoorziening voor locomotieven al aanwezig is en het niet veel moeite kost om daarop zonnepanelen te leggen. Ook zouden zonnepanelen kunnen worden geplaatst op de nieuw te bouwen brug voor de doortrekking van de A15. Dan zijn windturbines niet meer nodig.

Reactie

Vooropgesteld moet worden dat de gemeente de aanvraag dient te beoordelen zoals die is ingediend. De aanvrager heeft in dit geval gekozen voor windenergie. Over de suggesties voor de Betuwelijn en de brug voor de doortrekking van de A15 wordt opgemerkt dat die niet onder de zeggenschap van de gemeente vallen. De suggesties worden voor kennisgeving aangenomen.

32. Indiener 32

Deze zienswijze is ingediend tijdens de tweede zienswijzentermijn.

32a Locatie

Samenvatting zienswijze

Indiener vindt dat moet worden afgezien van de aanleg van de twee windturbines op de voorgestelde plek. Dergelijke (hoge) windturbines horen niet te worden gesitueerd in een Natura 2000-gebied. Er zijn gebieden in Nederland waar in veel mindere mate sprake is van gronddruk, dan op de nu voorgenomen locatie.

Reactie

Ten aanzien van de locatiekeuze dient voorop te worden gesteld dat het college op de aanvraag moet beslissen zoals die is ingediend, inclusief de daarin opgenomen locatie. Verwezen wordt naar de reactie in § 1c. Over de plaatsing in een Natura 2000-gebied wordt opgemerkt dat de effecten zijn getoetst en dat de conclusie is dat significant negatieve effecten zijn uit te sluiten (zie reactie in § 2a). Het is niet duidelijk wat indiener bedoelt met haar opmerking over gronddruk.

32b Grootte en hoogte windturbines en landschappelijke/ruimtelijke inpassing

Samenvatting zienswijze

Indiener vindt dat de landschappelijke inpassing van het plan ontbreekt en vraagt zich af hoe windturbines van 240 meter kunnen worden ingepast. 240 meter hoge windturbines hebben volgens indiener een onomkeerbare ingrijpende impact op het landschap. Indiener vindt het onbegrijpelijk dat er windturbines worden neergezet waarvan de negatieve impact tot ver buiten de grenzen van de gemeente Lingewaard liggen, terwijl het profijt bij Lingewaard ligt.

Reactie

Voor de reactie met betrekking tot landschappelijke inpassing wordt verwezen naar de reactie in § 1e. In het advies van de Commissie omgevingskwaliteit wordt het dilemma beschreven tussen de impact van het project op de ruimtelijke kwaliteit en het belang van het leveren van een bijdrage aan de energietransitie van Lingewaard. In bijlage 16 bij de ontwerpomgevingsvergunning is de toetsing aan het beleidskader Windenergie opgenomen. Hierin wordt gemotiveerd dat het college een groot deel van het advies van de Commissie omgevingskwaliteit onderschrijft en wordt uiteengezet welke afwegingen zijn gemaakt:

“Het valt inderdaad niet ontkennen dat de plaatsing van windturbines een sterk ruimtelijk effect heeft. We onderschrijven dat windturbines dominante elementen in het landschap zijn. Deze domineren het landschap ter plaatse, in dit geval met name het uiterwaardenlandschap. In het beleidskader Windenergie is echter ook al benoemd dat gezien de inrichting van Nederland het onmogelijk is projecten in te passen zonder effecten op de directe omgeving en dat windturbines van deze omvang een nieuwe dominante laag in het landschap vormen. Echter, bij dit initiatief is wel sprake van een zekere mate van een rustig en ordelijk beeld: twee turbines (geen solitaire), gekoppeld aan grootschalige infrastructuur.” (onderstreping toegevoegd)

Waar het gaat om de mogelijkheden om tot landschappelijke inpassing te komen is in de toetsing aan het beleidskader ook overwogen dat er conform de suggestie van de Commissie Omgevingskwaliteit 'iets wordt teruggegeven' aan het landschap. Het gaat om de uitvoering van een plan ten behoeve van de versterking van de kernkwaliteiten van de Groene Ontwikkelingszone (GO). (later aanvullen met tekst § 1e).

Indiener heeft niet geconcretiseerd op welke manier de negatieve impact van het project ver buiten de gemeentegrenzen zou liggen. De gemeente is zich bewust van het feit dat windpark Caprice zich nabij de grens van Lingewaard en Duiven bevindt. De onderbouwing voor de ruimtelijke inpassing blijft met dit gegeven echter onverminderd van toepassing.

32c Ontbreken maatschappelijke inpassing / draagvlak

Samenvatting zienswijze

Indiener vindt dat de maatschappelijke inpassing van het plan ontbreekt. Indiener zou graag aantoonbare informatie zien waaruit blijkt dat er draagvlak van de omgeving is. Indiener vraagt zich af of dit het zoveelste project wordt waarbij financiële belangen zwaarder wegen dan de maatschappelijke, landschappelijke en ruimtelijke belangen. Volgens indiener zijn alternatieven denkbaar waarvoor meer draagvlak bestaat. Indiener vraagt zich af waarom die niet worden overwogen.

Reactie

Het is onjuist dat financiële belangen zwaarder zouden wegen dan maatschappelijke, landschappelijke en ruimtelijke belangen. Het belang van de energietransitie is echter ook een belang dat moet worden meegewogen. Voor de reactie over draagvlak wordt verwezen naar de reactie in §11e. Daarbij wordt opgemerkt dat draagvlak breder moet worden getrokken tot het niveau van de gemeente. Ten aanzien van de opmerkingen over alternatieven wordt opgemerkt dat de gemeente de aanvraag dient te beoordelen zoals die is ingediend. De aanvrager heeft in dit geval gekozen voor windenergie.

32d Vorm van duurzame energie

Samenvatting zienswijze

Indiener heeft geen bezwaar tegen het opwekken van duurzame energie, maar wel als dat gebeurt op de voorgestelde locatie langs het Pannerdens Kanaal. Duurzame energie kan ook worden opgewerkt met zonneparken, eventueel in combinatie met een windturbine die dan veel minder hoog hoeft te zijn. Indiener meent dat de energiedoelstellingen op een dusdanige manier kunnen worden aangelegd dat deze wel maatschappelijk, ruimtelijk, landschappelijk en financieel acceptabel zijn.

Reactie

Ten aanzien van de zienswijze over alternatieven wordt opgemerkt dat de gemeente de aanvraag dient te beoordelen zoals die is ingediend. De aanvrager heeft in dit geval gekozen voor windenergie.

32e Ontwerp-verklaring van geen bedenkingen

Samenvatting zienswijze

Indiener is het niet eens met de afgifte van de verklaring van geen bedenkingen, omdat zij dergelijk hoge windturbines in strijd vindt met een goede ruimtelijke ordening c.q. landschappelijke inpassing. Dergelijke (hoge) windturbines horen niet te worden gesitueerd in een Natura 2000-gebied. Er zijn gebieden in Nederland waar in veel mindere mate sprake is van gronddruk, dan op de nu voorgenomen locatie. Volgens indiener moet worden afgezien van de aanleg van de twee windturbines op de voorgestelde plek.

Reactie

De gemeenteraad heeft beoordeeld of het project in overeenstemming is met een goede ruimtelijke ordening. Bij die beoordeling komt aan hem een ruimte mate beoordelingsvrijheid toe. Het project is zorgvuldig beoordeeld en ook getoetst aan het Beleidskader Windenergie (bijlage 16). De conclusie van de raad is dat sprake is van een goede ruimtelijke ordening.

Ten aanzien van de locatiekeuze dient voorop te worden gesteld dat het college op de aanvraag moet beslissen zoals die is ingediend, inclusief de daarin opgenomen locatie. Verwezen wordt naar de reactie in § 1c. Over de plaatsing in een Natura 2000-gebied wordt opgemerkt dat de effecten zijn getoetst en dat de conclusie is dat significant negatieve effecten zijn uit te sluiten (zie reactie in § 2a). Het is niet duidelijk wat indiener bedoelt met haar opmerking over gronddruk.

33. Indiener 33

Deze zienswijze is ingediend tijdens de tweede zienswijzentermijn.

33a Vogeltrekroute

Samenvatting zienswijze

Indiener vraagt zich af wat de gemeente bezielt om precies in de vogeltrekroute van de Oude Rijnstrangen een stel 240 meter hoge gehakmolens neer te zetten. Indiener vindt dat complete waanzin.

Reactie

Voor dit project zijn de effecten op soorten onderzocht. Het windpark wordt gerealiseerd op een bedrijventerrein waar veel bedrijvigheid plaatsvindt. Desalniettemin zal er sprake zijn van aanvaringsslachtoffers. Dit zal echter niet resulteren in een effect op de staat van instandhouding van betrokken vogelsoorten.

34. Indiener 34

Deze zienswijze is ingediend tijdens de tweede zienswijzentermijn.

34a Procedure, draagvlak en houding gemeente

Samenvatting zienswijze

Indiener betreurt dat het college heeft gekozen voor een procedure waarbij het plan eigenlijk al in kannen en kruiken is in plaats van dat het ervoor heeft gekozen eerst draagvlak te creëren voor windturbines en windenergie, een omstreden onderwerp. Dan had het plan daarna in samenhang met de burgers kunnen worden opgesteld. Er is volgens indiener inmiddels voldoende 'good practice' in andere gemeenten. Indiener bespeurt uit de stukken een 'rigide pennenlikkershouding', onder meer in de reactie dat de procedure correct is uitgevoerd op het 'niet gehoord worden' door belanghebbenden. Indiener wijst erop dat echt luisteren naar de burger meer verlangt dan 'deze ambtenarenhouding'.

Reactie

Ten aanzien van het informeren en betrekken van omwonenden wordt opgemerkt dat verschillende informatiebijeenkomsten zijn gehouden en dat is samengewerkt met een klankbordgroep en ruimteateliers. Verwezen wordt ook naar Deel B van deze zienswijzennota. Mede gelet op de inspanningen die zijn verricht om de inwoners te informeren en vragen te beantwoorden, worden de opmerkingen van indiener over de houding van de gemeente betreurd.

34b Gezondheidsrisico's

Samenvatting zienswijze

Indiener merkt op dat op dit moment nog zeer veel uitgezocht moet worden ten aanzien van de gezondheidsrisico's en de daaruit vloeiende nieuwe normen. De uitspraak van de Raad van State is daar een teken van.

Reactie

Voor de reactie met betrekking tot gezondheidseffecten wordt verwezen naar de reactie in § 2k. Met 'de uitspraak van de Raad van State' bedoelt indiener hoogstwaarschijnlijk de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 30 juni 2021 (ECLI:NL:RVS:2021:1395). De Afdeling heeft in die uitspraak bepaald dat de windturbinebepalingen uit het Activiteitenbesluit buiten toepassing dienen te blijven indien sprake is van een windpark in de zin van het Besluit mer.¹² Daarin is een windpark gedefinieerd als een 'park bestaande uit ten minste drie windturbines'. Voor windparken met twee turbines, zoals windpark Caprice, blijven de bepalingen uit Activiteitenbesluit – vooralsnog onverkort – gelden. Met de tijdelijke overbruggingsregeling windturbineparken (Stb. 2022, 181) zijn de windturbinebepalingen uit het

¹² ABRvS 30 juni 2021, ECLI:NL:RVS:2021:1395.

Activiteitenbesluit voor bestaande windparken overigens weer gaan gelden. Het college is echter van mening dat het wenselijk is om de specifieke situatie voor windpark Caprice te beschouwen en aan de hand daarvan een afweging te maken. Er is voor gekozen om strengere normen te hanteren, die als aanvullende voorschriften aan de omgevingsvergunning worden verbonden. Hierbij is gezocht naar normen die leiden tot een balans tussen zo min mogelijk hinder voor omwonenden en het behalen van de doelstellingen van de energietransitie. Het college heeft de aanvullende voorschriften laten toetsen door Pondera.

34c Cumulatie

Samenvatting zienswijze

Indiener merkt op dat de omgeving van Angeren de laatste 30 jaar sterk is achteruitgegaan door de dubieuze Betuwelijn, de wellicht komende brug over het Pannerdensch Kanaal (terwijl de trein om redenen door de tunnel gaat) en nu de windturbines. Indiener vraagt zich af of er is gekeken naar de totale samenhang met milieuverlies door de verlenging van de A15, de brug over het kanaal en andere landschapsvervuiling.

Reactie

Voor de reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar de reactie in § 2s.

34d Ontbreken visie

Samenvatting zienswijze

Indiener benoemt het ontbreken van een visie op de ontwikkelingen ten aanzien van de klimaatverandering en de gevolgen voor ons rivierengebied. De afname van het vertrouwen in de overheid zet zich volgens indiener voort. De burger zou een visie verlangen en het delen van die visie met de burger in democratie in zijn pure oprechte vorm.

Reactie

Voor de visie van de gemeente Lingewaard op klimaatverandering en de daaraan gerelateerde duurzame energietransitie wordt verwezen naar de gemeentelijke website (<https://www.lingewaard.nl/klimaat-en-duurzaamheid>). Als indiener met 'democratie in zijn pure oprechte vorm' op een referendum doelt, dan wordt opgemerkt dat de raad besluit over het al dan niet houden van een referendum. Tot op heden heeft de raad geen aanleiding gezien om dit instrument in te zetten.

34e Europese norm

Samenvatting zienswijze

Indiener geeft aan dat de norm voor de hoogte van de windturbines 150 meter is en dat de afstand tot bebouwing dus 1500 meter dient te zijn. Dit zou een Europese norm zijn. Indiener vraagt zich af waarom deze norm niet wordt gehanteerd en hoe het zit met de twee panden die worden bewoond binnen die straal van 1500 meter, de scheepswerf en landgoed De Brouwketel.

Reactie

Indiener heeft niet geconcretiseerd naar welke Europese norm hij verwijst. Wel wordt opgemerkt dat het plan is getoetst aan de geldende wet- en regelgeving en dat de afstand tot bebouwing (in het kader van externe veiligheid) voldoende is.

35. Indiener 35

Deze zienswijze is ingediend tijdens de tweede zienswijzentermijn.

35a Impact windturbines

Samenvatting zienswijze

Indieners menen dat in het huidige ontwerp de impact van de geplande windturbines ten aanzien van de hoogte, laagfrequent geluid, verstoring van natuur en horizonvervuiling onvoldoende onderbouwd wordt. De onderbouwingsargumenten voor doorvoering van het plan zouden zijn geschreven rondom de te verwachten publieke reacties en op weinig aantoonbare onderzoeksresultaten berusten.

Reactie

De besluitvorming is gebaseerd op uitgebreide onderzoeken die zorgvuldig zijn getoetst door de ODRA. Er bestaat geen aanleiding om te twijfelen aan de juistheid en de volledigheid van de onderzoeken naar de effecten.

35b Alternatieve vorm van duurzame energieopwekking

Samenvatting zienswijze

Indieners merken op dat al veel gemeenten tot de conclusie zijn gekomen dat windturbines in hun gemeenten geen optie zijn en dat de doelstellingen ook haalbaar zijn met het voorzien van daken van bedrijfspanden van zonnepanelen die geen impact op de omgeving hebben.

Reactie

Ten aanzien van de zienswijze over alternatieven wordt opgemerkt dat de gemeente de aanvraag dient te beoordelen zoals die is ingediend. De aanvrager heeft in dit geval gekozen voor windenergie.

35c Financiële compensatie en planschade

Samenvatting zienswijze

Indieners menen dat de financiële compensatiegrens van 1 km rond het windpark niet is gebaseerd op realistische bevindingen. Waardevermindering van de woonhuizen is door de enorme impact van de windturbines veel groter. De windturbines zullen rondom minstens 15 km zichtbaar zijn. Indieners verzoeken om in aanmerking te komen voor financiële en mogelijk materiële compensatie door vermindering van woongenot en mogelijk zelfs eventuele waardevermindering van hun woningen.

Reactie

Allereerst wordt opgemerkt dat in het beleidskader is voorgeschreven op welke wijze omwonenden worden 'gecompenseerd', namelijk door het instellen van een omgevingsfonds. Uit de toetsing aan het beleidskader volgt dat het fonds wordt opgericht zodra de windturbines operationeel zijn. Per geproduceerde MWh stort initiatiefnemer jaarlijks €0,50 in het omgevingsfonds.

Het omgevingsfonds zal volledig worden verdeeld over de dorpsraden/wijkplatforms van Angeren, Doornenburg en Loo. De gelden worden beheerd door deze dorpsraden/wijkplatforms. Het omgevingsfonds is bedoeld om te investeren in (duurzame) verbeteringen van de omgeving. Daarnaast betaalt de initiatiefnemer 35.000 euro per jaar aan direct omwonenden binnen een straal van 1000m. Dit bedrag wordt via een verdeelsleutel op basis van afstand tot de dichtstbijzijnde windturbine jaarlijks uitgekeerd. Daarnaast stort initiatiefnemer een deel in een gemeenschapsfonds. Dit fonds wordt beheerd door de gemeente en kan worden ingezet voor onder meer verbetering van natuur en de energietransitie. Voor meer details over de compensatie wordt verwezen naar paragraaf 11d.

Verder wijst de gemeente nog op de visie van de provincie ten aanzien van de financiële compensatie en participatie van het project (raadsvoorstel 8 september 2020, p. 6):

"Duiding

Van belang is om de verdeling van lusten en lasten naast het beleidskader windenergie te plaatsen en te constateren:

A. (...)

B. Provincie Gelderland aangeeft dat Windpark Caprice ten opzichte van andere windparken in Gelderland zeer vergaande financiële compensatie / participatie biedt en plaatst het in de 'top 3'. Het delen van 50% van de opbrengsten met de omgeving zónder dat de omgeving risicovol in het project zit, vindt de provincie bijzonder. De huidige werkwijze bij nieuwe windparken is dat burgercoöperaties mede ontwikkelen, maar lopen dan daarmee het risico geld kwijt te zijn als het project niet door gaat. Dat risico lopen de omwonenden van Windpark Caprice niet. In totaal wordt ook (veel) verder gegaan dan de €0,50/MWh voor de omgeving die de gedragscode voorschrijft." (onderstreping toegevoegd)

Het standpunt dat de compensatie voor de omgeving niet afdoende zou zijn en dat deze moet worden opgerekt tot een straal van 15 km kan dan ook niet worden gevolgd.

Ten aanzien van de zienswijze over mogelijke waardevermindering van de woningen van indieners wordt erop gewezen dat de Wet ruimtelijke ordening een grondslag biedt voor het aanvragen van een tegemoetkoming in planschade. Er kan binnen een termijn van vijf jaar nadat het schadeveroorzakend besluit onherroepelijk in werking is getreden een financiële tegemoetkoming in geleden planschade bij de gemeente worden geclaimd.

35d (Laagfrequent) Geluid

Samenvatting zienswijze

Indieners merken ten aanzien van geluid en voelbare invloed op dat gegevens op huidige gepubliceerde cijfers van het RIVM zijn gebaseerd. Inmiddels is volgens indieners duidelijk dat het klakkeloos toepassen van deze gegevens niet voor verschillende windparken geldt.

Reactie

Bij de beoordeling van de aanvraag is het college uitgegaan van de meest recente jurisprudentie van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (de Afdeling), waarin wordt herhaald dat er in de wetenschap geen directe oorzaak-effectrelatie is gevonden tussen windturbinegeluid en gezondheid. In haar uitspraak van 23 december 2020 heeft de Afdeling ook het meest recente onderzoek van het RIVM meegenomen, waarin eerdere conclusies uit 2017 worden bevestigd. De eindconclusie is dat er onvoldoende wetenschappelijk bewijs is voor een directe relatie tussen gezondheidsrisico's en het geluid van windturbines (ECLI:NL:RVS:2020:3112):

“16.4. (...) Zoals de Afdeling heeft overwogen in haar uitspraak van 5 februari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:375, onder 20.1, over het windpark Piet de Wit, bestaat er in de wetenschap geen eenduidig standpunt over het antwoord op de vraag of (laagfrequent) geluid van windturbines effect heeft op de gezondheid van mensen en is in de wetenschap geen directe oorzaak-effectrelatie tussen windturbinegeluid en gezondheid gevonden. De door [appellant] en anderen overgelegde publicaties geven geen aanleiding voor een andere conclusie. Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen in de uitspraak over het windpark De Drentse Monden en Oostermoer, onder 119.3, strekt het voorzorgs- en preventiebeginsel, waar [appellant] en anderen in dit verband op wijzen, niet zo ver dat op basis van publicaties waarin alleen een mogelijk verband wordt gelegd tussen windturbines en gezondheidsklachten, het college van het verlenen van de omgevingsvergunning had behoren af te zien. (...) Voor zover [appellant] en anderen doelen op het rapport "Health effects related to wind turbine sound: an update" van het RIVM uit 2020, overweegt de Afdeling dat dit rapport dateert van na het nemen van het bestreden besluit, zodat het college daar geen rekening mee kon houden. Overigens worden in dit rapport de conclusies uit het rapport "Health effects related to wind turbine sound" van het RIVM uit 2017 bevestigd. De eindconclusie in het rapport is dat er onvoldoende wetenschappelijk bewijs beschikbaar is voor een directe relatie tussen gezondheidsrisico's en het geluid van windturbines." (onderstreping toegevoegd)

Op basis van het voorgaande mag het college ervan uitgaan dat er geen direct verband is tussen gezondheidsklachten en geluid van windturbines. Verder is de gemeente op de hoogte van het lopende onderzoek van RIVM. In een vergunningsprocedure kan de gemeente echter niet vooruitlopen op mogelijke resultaten en mogelijke consequenties van dit onderzoek. Als uit het onderzoek volgt dat normen moeten worden aangepast of als nieuwe jurisprudentie van toepassing is, dan betreft de gemeente dit in de besluitvorming.

35e Verwarring

Samenvatting zienswijze

Indieners geven aan dat elders opgedane gegevens een verwarrend beeld opleveren. Uit de uitspraak van de Raad van State over windpark Delfzijl zou blijken dat sprake is van een windpark boven de 10 MW. Windpark Caprice zou ineens geen windpark mogen heten, omdat het hier slechts twee windturbines betreft, terwijl in de verzoekplannen is vastgelegd dat het vermogen 14 MW wordt. Ook zou de keuze van de windturbines pas na goedkeuring van de gemeente worden bepaald. Indieners geven aan dat dit onduidelijk is voor de burger en de vraag oproept welke verrassingen hen als inwoners nog meer te wachten staan. Indieners merken ten slotte op dat de vooraf aangekondigde afhandeling via één reactienota van het college doet vermoeden dat de beslissing niet afhangt van de ingediende zienswijzen.

Reactie

De Afdeling heeft in de genoemde uitspraak bepaald dat de windturbinebepalingen uit het Activiteitenbesluit buiten toepassing dienen te blijven indien sprake is van een windpark in de zin

van het Besluit mer.¹³ Daarin is een windpark gedefinieerd als een ‘park bestaande uit ten minste drie windturbines’. Voor windparken met twee turbines, zoals windpark Caprice, blijven de bepalingen uit Activiteitenbesluit – vooralsnog onverkort – gelden. Het college is echter van mening dat het wenselijk is om de specifieke situatie voor windpark Caprice te beschouwen en aan de hand daarvan een afweging te maken. Er is voor gekozen om strengere normen te hanteren, die als aanvullende voorschriften aan de omgevingsvergunning worden verbonden. Hierbij is gezocht naar normen die leiden tot een balans tussen zo min mogelijk hinder voor omwonenden en het behalen van de doelstellingen van de energietransitie. Het college heeft de aanvullende voorschriften laten toetsen door Pondera.

Ten aanzien van het feit dat het windturbintype pas later wordt gekozen en dat een bandbreedte wordt gehanteerd, merkt het college op dat dit niet ongebruikelijk is bij omgevingsvergunningen voor windparken. Dit blijkt onder meer uit een uitspraak van de Afdeling van 29 mei 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:1781):

“209. Platform Tegenwind en anderen betogen voorts dat de bandbreedte tussen de toegestane minimale en maximale maatvoering van de windturbines zo groot is dat niet langer sprake is van een concreet bouwplan. Om te kunnen spreken van een concreet bouwplan moeten volgens Platform Tegenwind en anderen het type windturbine en de exacte hoogte van de windturbine bekend zijn. De toegestane bandbreedten leiden volgens hen tot rechtsonzekerheid.

209.1. Niet is vereist dat in de vergunningaanvraag en bij de vergunningverlening al een keuze wordt gemaakt voor een type windturbine of voor een precieze as- en tiphoogte (zie ook overweging 151.2 van deze uitspraak). Zoals de Afdeling in haar uitspraak over het windpark De Drentse Monden en Oostermoer onder 256.1 heeft overwogen, betekent de omstandigheid dat in de vergunningaanvraag bandbreedten zijn opgenomen voor de turbineafmetingen niet dat de aanvraag daarom onduidelijk is en het college niet op grond daarvan de omgevingsvergunning heeft kunnen verlenen. Dit geldt naar het oordeel van de Afdeling ook voor de thans aan de orde zijnde omgevingsvergunningen. De stelling van Platform Tegenwind en anderen dat gelet op de in de omgevingsvergunningen vermelde bandbreedten en het ontbreken van een keuze voor een type windturbine geen sprake is van een concreet bouwplan, deelt de Afdeling dan ook niet.” (onderstreping toegevoegd)

Het feit dat de zienswijzen allemaal in één reactienota worden beantwoord, betekent niet dat de inhoud ervan niet wordt meegenomen in de besluitvorming. Integendeel, enkele zienswijzen hebben aanleiding gegeven tot aanpassing. De reden dat de zienswijzen van de eerste en de tweede terinzagelegging in één reactienota zijn behandeld, is omdat de reactienota onderdeel uitmaakt van de besluitvorming en daarmee gelijktijdig met de omgevingsvergunning en de andere besluiten moest worden gepubliceerd. Het was niet mogelijk om tussentijds een reactienota te publiceren.

35f Geen verklaring van geen bedenkingen

Samenvatting zienswijze

Indieners menen dat het afgeven van een verklaring van geen bedenkingen op dit moment niet correct zou zijn, gelet op de sterk veranderde inzichten rondom de inzet van windturbines nabij bebouwde omgeving, de vele nog te onderzoeken effecten van het park en de nadelige impact op de horizon in de wijde omgeving.

---

¹³ ABRvS 30 juni 2021, ECLI:NL:RVS:2021:1395.

Reactie

De besluitvorming is gebaseerd op onderzoeken die zorgvuldig zijn getoetst. Daarbij wordt opgemerkt dat de windturbines in de uiterwaarden zijn gelegen, niet in de nabijheid van de bebouwde omgeving. De impact op de horizon is meegewogen in het besluit om een verklaring van geen bedenkingen af te geven.

D. Overzicht wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen

Ten opzichte van de ontwerpbesluiten worden een aantal wijzigingen doorgevoerd, die hieronder kort worden toegelicht. Voor de daadwerkelijke wijzigingen wordt verwezen naar de definitieve besluiten.

Geluid

Naar aanleiding van de uitspraak van 30 juni 2021 van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (de Afdeling) heeft het college besloten aanvullende voorschriften op te nemen, die strengere normen voorschrijven dan de windturbinenormen in het Activiteitenbesluit. De vergunningvoorschriften worden hierop aangepast. Hierbij is gezocht naar normen die leiden tot een balans tussen zo min mogelijk hinder voor omwonenden en het behalen van de doelstellingen van de energietransitie.

Slagschaduw

In het ontwerpbesluit bij eerste terinzagelegging was het voorschrift over de stilstandvoorziening niet goed verwoord. In de omgevingsvergunning die tijdens de tweede ronde ter inzage is gelegd is dit aangepast en strikter verwoord.

Obstakelverlichting

Naar aanleiding van in een zienswijze voorgestelde maatregelen is besloten een aanvullend voorschrift in de vergunning op te nemen, waarin wordt vastgesteld dat de obstakelverlichting van de windturbines moet voldoen aan de vereisten uit het Informatieblad aanduiding van windturbines en windparken op het Nederlandse vasteland (Staatscourant 2020, 31428). Het voorschrift wordt ook verduidelijkt. Daarnaast wordt de termijn voor het indienen van het verlichtingsplan aangepast, zodat het bevoegd gezag meer tijd heeft om dit te beoordelen.

Visualisaties

Bij de eerste terinzagelegging is in de visualisaties uitgegaan van een rotordiameter van 160 meter volgens MER-variant 3. Omdat in enkele zienswijzen uit de eerste terinzagelegging werd opgemerkt dat de visualisaties een vertekend beeld zouden geven is uit zorgvuldigheid bij de tweede terinzagelegging alsnog een bijlage opgenomen met visualisaties volgens de bovengrens van het VKA: rotordiameter van 170m en een verplaatsing van 33 en 13m ten opzichte van de MER-varianten.

Fundering

In de ontwerp-vergunning is ter informatie een bijlage met een voorbeeldtekening van een funderingsconstructie van een windturbine opgenomen. In de principetekening uit de eerste terinzagelegging werd verwezen naar een rapport van TUV Nord. Voor de tweede terinzagelegging is besloten een meer actuele voorbeeldtekening als bijlage bij de ontwerp-omgevingsvergunning te voegen. Hierin wordt niet meer verwezen naar het TUV Nord-rapport. De voorbeeldtekening geeft een beter beeld van de fundering.

Coördinaten

In enkele bij de omgevingsvergunning behorende stukken stonden onjuiste coördinaten van de windturbines. Dit is inmiddels gecorrigeerd.

Stikstof (Wnb)

Door initiatiefnemer is een nieuwe Aeriusberekening voor de aanlegfase opgesteld (in de gebruiksfase is er geen stikstofemissie), met de actuele AERIUS-versie ten tijde van het uitkomen van het ontwerpbesluit (Aerius 2020).

Cumulatietoets (Wnb)

Naar aanleiding van een zienswijze (3d) is de cumulatietoets aangescherpt en zijn eventuele onduidelijkheden weggenomen.